

Vlaams
Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 15
ingediend op 10 maart 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden
van de problematiek vanuit het werkveld,
met Jongerencentrum Cidar vzw en ckg Kapoentje

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borgh;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 14: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door de heer Karel De Vos, directeur Jongerencentrum Cidar	4
1. Praktijkschets	4
2. Reflectie over deze praktijken	5
2.1. Probleemdefiniëring	5
2.2. Engagementen	6
2.3. Arrangementen	7
2.4. Onrechtstreeks werken	8
2.5. Tijd	8
3. Verband met de instroom in de jeugdzorg	9
4. Enkele suggesties	9
5. Vragen van de leden	10
II. Uiteenzetting door de heer Patrick Blondé, directeur ckg Kapoentje	18
1. Invalshoek	18
2. Instroom bijzondere jeugdzorg	19
2.1. Maatschappelijke vaststelling	19
2.2. Historische achtergrond van de toename	19
3. Ondernomen acties vanuit de overheid	20
4. Vaststellingen? Oplossingen?	21
5. Spanningsveld tussen preventie en curatie	24
6. Beleidsvoorstellen	26
7. Vragen van de leden tijdens de vergadering van 26 januari 2011	30
8. Vragen van de leden tijdens de vergadering van 7 februari 2011	34
9. Antwoord van de heer Patrick Blondé	36
Gebruikte afkortingen	55
Bijlagen:	
Bijlage 1: Nota van de heer Karel De Vos	57
Bijlage 2: Presentatie van de heer Patrick Blondé	67

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Op 26 januari en 7 februari 2011 hield de Commissie Jeugdzorg een hoorzitting met het oog op het duiden van de problematiek vanuit het werkveld. Gehoord werden de heer Karel De Vos, directeur Jongerencentrum Cidar en de heer Patrick Blondé, directeur ckg Kapoentje.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER KAREL DE VOS, DIRECTEUR JONGERENCENTRUM CIDAR

De heer Karel De Vos: Ik zal een reflectie ontwikkelen over de praktijken waarmee ik te maken heb. Vanuit dat perspectief zal ik trachten een aspect van de problematiek van de instroom in de jeugdzorg te omschrijven. Ik rond af met een aantal suggesties voor het herdenken van de jeugdzorg als antwoord op problemen die zich vandaag met betrekking tot de zorg aandienen. In mijn tekst heb ik de zaak vrij uitvoerig uitgeschreven. Op de schets van de praktijken zal ik niet diep ingaan, zodat ik sneller kan overgaan tot het onderwerp.

1. Praktijkschets

Ik ben directeur van een vzw die een OIOC beheert. Het is een voorziening met als formele opdracht jongeren opvangen en begeleiden in functie van het aanleveren van een diagnostiek aan verwijzers, rechtbanken en comités, en om te zorgen voor een oriëntatie. Daarnaast hebben we een thuisbegeleidingsdienst, De Vuurvogel, die gestart is als project in de bijzondere jeugdzorg. Van bij de aanvang heeft hij zich gericht op jongeren die in de carrousels van hulpverlening, en in het bijzonder van de hulpzorg in de bijzondere jeugdzorg, terechtkwamen.

De bedoeling van die begeleidingsvorm is om vrij kort op de bal te spelen en met de jongeren en gezinnen verder te werken. Kenmerkend voor die werkvorm is dat we geen doelstelling vooraf formuleren. De begeleiding wordt onderweg uitgewerkt met die jongeren zelf. We hebben ook heel weinig voorwaarden om met die jongeren te werken. De enige min of meer formele voorwaarde is dat er een volwassene in de buurt is die zich wil engageren tegenover die jongere. Dat hoeft zelfs geen familie te zijn.

Er is ook nog een project, dat formeel gezien buiten de bijzondere jeugdzorg staat, een time-outproject dat gericht is op jongeren met moeilijk verlopende schoolloopbanen. Typisch aan dat project is dat jongeren een schoolvervangend programma krijgen, maar ook dat er ondertussen verder onderhandeld wordt met scholen, ouders, eventueel met hulpverleners, om opnieuw aansluiting te vinden bij het onderwijs. De voorwaarde, zowel van Onderwijs als van Welzijn, is dat er bij het begin van een dergelijk traject een school is die zich engageert om na dat traject verder te werken.

Naast die drie projecten die we zelf beheren, zijn we nauw betrokken bij het Netwerk Leerrecht in Vlaams-Brabant, dat ook nauw aansluit bij het time-outproject. Het is van start gegaan in 2006. Het richt zich tot jongeren die niet meer aankomen op school. De contactbreuk met de school is van die aard dat er geen engagementen meer zijn tussen school en jongere, of school en gezinnen. Het principe daarbij is dat we de contactbreuk niet echt decoderen als 'het niet voldoen aan de leerplicht', maar als 'het niet toekomen aan leerrecht'. We proberen samen met de jongere, met de ouders, het CLB, eventueel met

hulpverleners, te zoeken naar de feitelijke betekenis en te kijken naar plaatsen om tot leren te komen. We gaan ook kijken buiten de onderwijscircuits. Het gaat dan om leerplaatsen die gekozen worden op basis van aantrekkelijkheid, niet op basis van het profiel van de jongere. Het kan gaan om private bedrijfjes, stadsdiensten of vzw's. Sommige initiatieven worden ingericht door voorzieningen zelf voor het eigen cliënteel. In de initiatieven voor dagopvang van de voorzieningen komt ook een ander publiek terecht. Er ontstaat een mix die vrij interessant kan zijn.

Het project Leerrecht wordt beheerd door verschillende vertegenwoordigers van verschillende sectoren uit de regio. Die besturen het ook. De financiering gebeurt door de provincie. De integrale jeugdhulp is zeer geïnteresseerd in het project. Ze heeft in Halle-Vilvoorde en Brussel een broertje gelanceerd, wel met tijdelijke middelen.

2. Reflectie over deze praktijken

Wat de praktijken met elkaar verbindt, is een verschuiving van hulpverleningsperspectieven van waaruit we werken. Het gaat bij die verschuiving zowel over de probleemdefiniëring – het begin van hulpverlening – als over de manier waarop we met engagementen omgaan, waarop we settings inzetten. Wat ook gemeenschappelijk is aan de praktijken, is dat we steeds meer de nadruk leggen op indirecte manieren van werken. We focussen niet altijd op het probleem en het veranderen van personen. Wat ook verschuift in onze manier van werken, is de inzet van de tijd.

2.1. *Probleemdefiniëring*

In de praktijk verwijderen we ons van voorafgaande en externe probleemdefiniëringen. Dat zijn de uitgangspunten van hulpverlening en zorg tot nu toe. We verwijderen ons van de uitgangspunten zoals die zijn uitgezet in de zorgcircuits. In de plaats daarvan proberen we jongeren, ouders en eventueel anderen, van bij de eerste contacten te betrekken bij de probleemdefiniëring. De eigen probleemdefiniëringen die sectoraal zijn bepaald, zetten we dan tussen haakjes. Dat impliceert dat de accenten tijdens de begeleiding gaandeweg kunnen wijzigen, en dat het begeleidingsproces zelf vrij grillig kan verlopen en onvoorspelbaar is.

Ik wil even stilstaan bij die voorafgaande en externe probleemdefiniëringen. Aan de basis van de sectorale verdelingen in de jeugdhulpverlening liggen vooraf gegeven probleemdefiniëringen. Ik geef een paar voorbeelden. In de bijzondere jeugdzorg is de vooraf gegeven probleemdefiniëring dat ervan wordt uitgegaan dat opvoedingsproblemen aan de basis liggen van gedragsstoornissen, of andere stoornissen en criminaliteit. Dat is een concept dat zeer diep in de bijzondere jeugdzorg zit ingebakken. De gehandicaptenzorg gaat ervan uit dat het de beperkingen van de persoon zijn die aan de basis liggen van problemen die zich kunnen voordoen in het samenleven met die persoon. In de geestelijke gezondheidszorg gaat het over de mentale ongezondheid die problemen verklaart en die het interventiekader van de geestelijke gezondheidszorg bepaalt. Dat is het referentiepunt. In het algemeen welzijnswerk zijn het veeleer de kenmerken van doelgroepen die het referentiekader voor hulpverlening bieden.

Binnen die afbakeningen, dat is de kern van de sectorale, externe probleemdefiniëringen, vinden er met de tijd steeds verdere verfijningen plaats. Die zijn steeds meer gericht op het vaststellen van problematische kenmerken van personen, dus van de jongere of van de ouders. Dat is de tendens die zich mettertijd doorzet. Die verfijningen hebben een dubbel effect. Enerzijds wordt het cliënteel gehomogeniseerd. Er worden homogene identiteiten op geplakt. Dat leidt echter ook tot een verdere fragmentering in de zorg. Dat zijn dus twee bewegingen die tegelijkertijd gebeuren.

Met homogenisering bedoel ik dat de hulpverlening methodes gaat ontwikkelen die zich richten op het typerende kenmerken van cliënteel. Daar wordt dan een typerende zorg aan

gekoppeld. De hulpverlening richt zich dan op het isoleren en wegwerken van die problematische kenmerken die op hun beurt de ankers zijn voor de vorming van professionele identiteiten. Vanuit dit perspectief is de integrale jeugdzorg een zeer eerbare poging om de negatieve effecten van die fragmenteringen te overstijgen. We hebben daar echter ook een beetje kritiek op. In de manier waarop de samenwerking wordt geconcretiseerd in de integrale jeugdhulp, wordt die fragmentering van de zorg nog eens bevestigd. Dat vinden wij een probleem omdat de integratie van de zorg opgevat wordt als een seriële combinatie van fragmenten van zorg, een combinatie van modules die zelf ook drager zijn van de homogeniserende en fragmenterende manier van het kijken naar zorg.

Voor wat er gebeurt in de omgang tussen professionals en cliënten, impliceren de externe probleemdefiniëringen dat ze altijd opnieuw leiden tot een splitsing tussen ‘zij’, het cliënteel, en ‘wij’, de hulpverleners en de aangepaste burgers. ‘Zij’ zijn diegenen met problemen of kenmerken waar ‘wij’ niet onder lijden. ‘Zij’ zijn ook diegenen die op eigen kracht niet kunnen worden zoals ‘wij’. Van cliënten wordt verwacht dat ze zich herkennen in die probleemdefiniëringen als voorwaarde om geholpen te kunnen worden. Ze moeten zich daar ook aan onderwerpen, wat nog eens ‘zij’ en ‘wij’ bevestigt.

Indien cliënten niet ingaan op die impliciete of soms expliciete voorwaarden tot hulpverlening, dan lopen ze het risico dat het wordt vertaald als onwil of als te wijten aan een of ander kenmerk dat over het hoofd is gezien. Voor ons is het heel duidelijk dat deze dynamiek meespeelt in de carrousels van verzwaring van interventie en dat het ook steeds vaker leidt tot een beroep op gesloten opvang.

2.2. Engagements

We verschuiven ook in het thema van engagements. Hulpverlening alleen maar vestigen op een andere manier van probleemdefiniëring, is op zich niet genoeg. Uit onze praktijken hebben we ook geleerd dat een accentverschuiving in probleemdefiniëring bijna automatisch gepaard gaat met verscherpte aandacht van de professionals voor het aangaan van engagements en het zoeken naar waar engagements te vinden zijn, in plaats van eenzijdig te focussen op het zoeken naar de juiste of goede oplossing van een probleem.

In de praktijken die ik net heb geschetst, wordt het zoeken naar plaatsen en methoden om de problemen op te lossen, gecorrigeerd. Ik zeg niet meer dat we het niet meer doen, maar we corrigeren het in alle geval. Als je alleen maar zoekt naar plaatsen en methoden om problemen op te lossen, dan mondt het vaak uit in de zeer ontnuchterende vaststelling dat de juiste plaats of de juiste methode niet beschikbaar is of dat jongeren en ouders niet kunnen voldoen aan de regimevoorwaarden van voorzieningen, wat dan weer leidt tot uitsluiting van mogelijkheid tot hulp of ondersteuning.

Op zoek gaan naar engagements en de concrete voorwaarden creëren waaronder die engagements kunnen worden gehouden, heeft een directe impact op de begeleidings- en ondersteuningskansen van jongeren en hun gezinnen.

Ik zal dat illustreren met een paar voorbeelden. We doen enkele begeleidingen in het kader van de knelpuntendossiers van integrale jeugdhulp. Dat is een aparte procedure om vastlopende dossiers tussen gehandicaptenzorg en jeugdzorg te deblokkeren. Die zijn gebonden aan een aantal voorwaarden. Een van de voorwaarden is dat zo’n procedure kan worden opgestart vanuit de gemeenschapsinstelling. Ze kan ook worden opgestart vanuit de gehandicaptenzorg, maar er moet ergens in de geschiedenis van de knelpuntendossiers een link zijn die in integrale jeugdhulp vertaald wordt als een gebrek aan combinatie van expertises. Ik vind die begeleiding interessant om aan te tonen wat het wil zeggen als je de aandacht verlegt naar het aangaan van engagements in plaats van het zoeken naar de juiste oplossing.

In een van die knelpunt dossiers had de reguliere hulpverlening zich volledig vast gereden, door in dezelfde beweging een jongere buiten te zetten wegens agressie, en zich tegelijk te verzetten tegen de mogelijkheid dat de jongere thuis zou verblijven, met het argument dat de ouders over onvoldoende pedagogische draagkracht zouden beschikken om voor hun kind te zorgen. Je krijgt dus een professioneel onderbouwde uitspraak die zegt dat een kind niet op zijn plaats is in de voorziening, maar dat het ook niet naar huis mag omdat het pedagogische milieu er niet goed is.

We zijn toen vertrokken van de bereidheid van een van de ouders om toch voor dat kind te zorgen. We hebben die ouder, die zelf in een problematische situatie zat, materieel ondersteund met aanwezigheid, met feedback en met inzet van manuren. Dat was maar mogelijk door af te stappen van het idee van de ideale zorg in de professionele hulp. De ideale zorg was in dat geval dat er een zware behandelingsunit zou worden aangesproken en dat het uitgesloten was dat het kind verder zou worden opgevoed in het thuismilieu. Het komt erop neer dat de georganiseerde hulp zich in die uitspraak desengageert ten aanzien van een kind in een concrete situatie.

Een ander dossier kan dat ook illustreren en kan een ander aspect van het engagementsverhaal duidelijk maken. De jongere in kwestie moet een ankerpunt krijgen in een residentie. Daarover is iedereen het eens. Het probleem is echter dat de residenties in de buurt dat niet goed zien zitten omdat de jongere niet past in het profiel en omdat de kans groot is dat hij regelmatig gaat lopen, ook al heeft hij de gewoonte om altijd terug te komen. In het overleg wordt nu aan de voorzieningen gevraagd om af te stappen van hun regime en het geweer van schouder te veranderen. Dat wil zeggen: goede zorg niet definiëren als zorg waarbij de jongere blijft, maar als zorg waardoor de jongere kan terugkomen als hij weggaat. Dat is natuurlijk iets wat voorzieningen in conflict brengt met hun erkenningsvoorwaarden en een aantal kwaliteitsnormen. Bij dergelijke onderhandelingen rijst de vraag wie er zich op welke manier wil engageren.

Door die verschuiving vervluchtigt ook het ‘bijzondere’ van de bijzondere jeugdzorg. De bijzondere jeugdzorg wordt ‘gewoon’, omdat opvoeding en ondersteuning bij opvoeding voor iedereen een kwestie is van engagementen, die een ondersteuning door de gemeenschap behoeven. Dat geldt niet alleen voor jongeren die in de problemen komen, dat is voor iedereen zo.

Met de probleemdefiniëring wordt dan onderzocht welke belemmeringen er zijn om engagementen leefbaar te houden, bijvoorbeeld bij die moeder die toch nog voor haar kind wou zorgen. We onderzoeken ook welke ondersteuning die engagementen behoeven – eventueel met inzet van maatschappelijke hulpbronnen – en welke engagementen haalbaar en realiseerbaar zijn. Op dat punt stappen wij af van het idee dat goede zorg moet beantwoorden aan een ideaal. We willen gaan naar wat mogelijk is in de realiteit. Het kantelpunt is het zoeken naar die engagementen.

Die logica is niet zozeer gebaseerd op voorafgaande voorwaarden, maar op een zeer algemeen en voor iedereen geldend recht op maatschappelijke dienstverlening. De bijzondere jeugdzorg is dan niet langer een stelsel dat zich richt op een afwijkend ‘zij’, een ‘zij’ dat niet is zoals ‘wij’. De jeugdzorg wordt dan een stelsel dat geënt is op een algemeen en onvoorwaardelijk recht op de inzet van maatschappelijke hulpbronnen, om de opvoedings- en leefvoorwaarden van kinderen, jongeren en ouders te ondersteunen, zodat ze een menswaardig bestaan kunnen leiden. Het ‘zij’ wordt op dat moment ook een ‘wij’. De juridische grondslag daarvoor bestaat al. Die zit in artikel 23 van de Grondwet: de sociale grondrechten in België.

Door dat te doen, veranderen we ook de inherente boodschap van hulp ten aanzien van de jongeren en hun ouders. Tot vandaag is de inherente boodschap van hulp dat er geïntervenieerd wordt omdat men als persoon of als opvoedingsverantwoordelijke afwijkt van een

norm. Door de focus te verleggen op die engagementen ontstaat er een andere inherente boodschap. Die luidt dan dat er geïntervenieerd wordt omdat iedereen onvoorwaardelijk recht heeft op solidariteit van de gemeenschap, om de zeer eenvoudige reden dat niemand buiten de inzet van de gemeenschap kan om op een waardige manier te kunnen samenleven. Dat is het uitgangspunt en de inherente boodschap op dat moment.

2.3. *Arrangementen*

Wat ook verandert, is de manier waarop we met settings of arrangementen omgaan. Dat gaat gepaard met een wijzigend begrip van professionaliteit. In de geschetste verschuiving verschijnt de professional veel minder als expert in het oplossen van problemen of in het wegwerken en behandelen van kenmerken, maar eerder als aanbieder van arrangementen die het mogelijk maken dat die gemeenschappelijke probleemdefiniëringen tot stand komen. Dat gaat niet vanzelf. Je moet settings maken waarin dat tot stand kan komen en waarin ook de verbinding met de vraag naar die engagementen tot stand kan komen. Die arrangementen kunnen heel verschillend zijn, omdat ze moeten inspelen op heel diverse situaties en leefomstandigheden. De vakbekwaamheid van professionals bestaat erin die arrangementen te ontwikkelen en mogelijk te maken.

Het effect daarvan is dat hulpverlening een activiteit wordt die per definitie te maken krijgt met diversiteit van personen en situaties, en die zowel de professionals als het cliënteel voor de gemeenschappelijke opdracht plaatsen om die diversiteit te leren zien en er ook mee te leren omgaan. Dat is iets dat telkens opnieuw moet worden geleerd, ook door de professionals.

Het is niet op voorhand te bepalen waar hulpverlening eindigt. In een aantal gevallen wordt dat gemeenschappelijk bepaald. In dat opzicht kun je hulpverlening vergelijken met opvoeding. Leren opvoeden is een wezenlijk aspect van opvoeden. Dat kan maar in zeer concrete opvoedingssituaties. Je kunt niet leren opvoeden door externe definities van wat goede opvoeding zou zijn toe te passen. Zo is het ook bij hulpverlening.

Er is een verscheidenheid aan arrangementen en settings. Dat is productief. Er moet tegelijk worden ingezet op formele en informele settings. De rondetafel is een van de formele arrangementen die wij vaak inzetten. Op deze bijeenkomsten kunnen alle betrokkenen in elkaars aanwezigheid van op verschillende posities nadenken om tot een probleemdefiniëring te komen, met betrekking tot het verloop en de verwachtingen van de hulpverlening. In zekere zin zijn de rondetafels de instelling van deze manier van hulpverlening. Het verschil met een gewone instelling is dat deze instelling gebaseerd is op het delen of het maken van definities. Instellingen en voorzieningen zijn gebaseerd op gemaakte definities.

Onze ervaring is dat deze formele arrangementen of settings niet werkbaar zijn als ze niet onderbouwd zijn, als er geen mogelijkheid is om terug te plooiën op of te putten uit gedeelde ervaringen met professionals in verschillende situaties. De weg naar die formele bijeenkomsten is al even belangrijk als die formele bijeenkomsten zelf.

2.4. *Onrechtstreeks werken*

Wij hechten steeds meer belang aan onrechtstreekse manieren van werken. Daarmee bedoel ik manieren van omgaan met cliënteel die niet gebaseerd zijn op het probleem of de problemen van jongeren of gezinnen, en waarbij de mogelijkheden gecreëerd worden om op een niet-rationele of niet-cerebrale manier de splitsingen tussen het 'wij' en het 'zij' te doorkruisen. Dat kan op heel verschillende manieren. Een van de manieren die we hiervoor ontwikkeld hebben is de 'projectwerking'. Begeleiders maken iets met jongeren: een film, kunstachtige voorwerpen, montages enzovoort. Dit wordt aan een publiek voorgesteld. Zo krijg je een mix van personen, zonder dat dit moet worden gekoppeld aan probleemdrager of probleemoplosser.

2.5. *Tijd*

Een laatste belangrijk aspect waarin we verschuiven, is in de omgang met de tijd. Daar komen we in spanning met de erkenningsvoorwaarden. De manier van werken die we ontwikkelen, impliceert dat we aanvaarden dat tijd niet gestandaardiseerd kan worden – wat altijd gebeurt. Er zijn versnellingen en vertragingen. Begeleidingen verschillen onderling van duur. De ontwikkeling van engagementen is niet enkel afhankelijk van uitingen van goede wil. Het is niet omdat iemand verklaart dat hij zich al dan niet engageert dat het besef van wat een engagement belemmert of ondersteunt er zomaar is. Dit soort besef ontstaat vaak pas in een achterafbeweging die ontsnapt aan wilgestuurde rationaliseringsen.

Men kan dat ook niet uitzetten in de tijd. Je kunt niet zeggen dat het er tegen dan of dan moet zijn. Er ontsnapt iets aan de tijd als meting. Op dit vlak stoten we op een spanning met de erkenningsvoorwaarden en de ideeën over goede hulpverlening die daaraan inherent zijn. Goede hulpverlening wordt vandaag gezien als efficiënte en effectieve hulpverlening. Tijd verschijnt in dit beeld als een lineair gegeven, iets meetbaars waarin ook een norm zit voor goede hulpverlening. Die norm bestaat er dan in dat vooraf gedefinieerde doelen gerealiseerd zouden moeten zijn binnen een vooraf bepaalde tijd. Daar verwijderen we ons van.

3. Verband met de instroom in de jeugdzorg

Ik breng dit in verband met het probleem dat opnieuw wordt geformuleerd met betrekking tot de instroom in de jeugdhulp. Onze ervaringen en de reflecties die wij hierover in onze praktijken ontwikkelen, bevatten argumenten om te stellen dat het problematiseren van de instroom in de jeugdhulp gepaard moet gaan met het problematiseren van de uitgangspunten van de jeugdhulp en van de manieren waarop professionele hulpverlening zich manifesteert: als een steeds breder wordende stroom van specialisten in een stroom van specialismen en van disciplines. Dat zijn evengoed grenzen aan de reikwijdte van de engagementen van die specialisten. De voorafgaande probleemdefiniëringen die aan de basis liggen van de opsplitsing van de jeugdhulp in sectoren, leidt binnen de sectoren tot een steeds verder uitdijende fragmentering van interventies en interventiegronden, of van redenen waarom er kan worden ingegrepen. Die hebben met elkaar gemeen dat ze de persoonskenmerken steeds nadrukkelijker isoleren als verklaring voor problemen die zich in het samenleven voordoen.

Op die manier wordt hulpverlening niet enkel inflatoir – er is nooit genoeg van – maar ook vervreemdend. Ondersteuning en hulp kunnen in die logica maar ingezet worden voor zover het cliënteel zich onderwerpt aan die voorafgaande definiëringen. De kans dat er in het contact met hulpverleners miskenningen van de ervaringswereld van het cliënteel sluipen, is dan ook zeer groot. Dit leidt vaak tot zeer pijnlijke misverstanden. Hulpverleners gaan er veel te gemakkelijk van uit dat hun in de logica van de sector bepaalde decodings van de problemen van het cliënteel, gedeelde decodings zouden zijn. Maar dat is een misverstand. Als dat blijkt, en het wordt duidelijk dat het cliënteel daarin niet meegaat, wordt dit gemakkelijk gezien als demotivatie van het cliënteel. Dat kan leiden tot het desengagement van de hulpverlening of tot de verzwaring van interventies. In heel de problematiek van de instroom moet dit in overweging worden genomen.

4. Enkele suggesties

Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat wij ons aansluiten bij de stemmen die erop aandringen de zorg, en dus ook de jeugdzorg, anders te overdenken en op andere uitgangspunten te baseren dan vandaag het geval is.

Een centraal thema is de probleemdefinitie. Hoe komt die definitie tot stand? Wie is daarbij betrokken? Wat zijn de implicaties en de veronderstellingen?

Een tweede thema is de aandacht voor engagement, en voor de inzet van hulpbronnen van de gemeenschap om die engagementen waar te maken.

Een derde thema is het vakmanschap van de professional. We moeten op een andere manier over professionaliteit nadenken. De professionaliteit moet zich meer tot vakmanschap richten. Het gaat niet echt om de toepassing van een theorie die is geleerd. Dit moet in interactie kunnen gebeuren.

Het laatste aspect is de inzet van tijd in de hulpverlening. Dit impliceert dat tijd niet zozeer als een efficiëntiecriteria moet worden beschouwd. Het gaat om een ruimte waarin de reële effecten van hulp en ondersteuning duidelijk zichtbaar kunnen worden.

We zijn er ons van bewust dat onze benadering afwijkt van de hoofdstroom in de hulpverlening en in de problematisering. Dit roept natuurlijk de vraag op hoe we dit kunnen verantwoorden. De vraag naar de verantwoordbaarheid van hulpverleningspraktijken verandert van perspectief en van uitgangspunt. Het lijkt me, zeker gezien de investeringen door de gemeenschap, noodzakelijk dat alles wat we doen verantwoordbaar is.

Het accent dat we willen leggen, houdt in dat de zorgpraktijken in reflecties worden verantwoord. We moeten veeleer nadenken over de reële effecten van concrete hulp dan over manieren om de zorgpraktijken aan de huidige idealen te laten beantwoorden. Momenteel gaat het om het performantie-ideaal dat zich in efficiëntie- en effectiviteitsmetingen uit.

Om de publieke dimensie van een reflectieve verantwoording waar te maken, kunnen in gemengde groepen denkoefeningen over de reële effecten van de hulpverlening worden georganiseerd. Die gemengde groepen moeten dan bestaan uit professionals, cliënten, wetenschappers en beleidsverantwoordelijken.

Dit laatste gebeurt op het terrein eigenlijk al. Ik haal de formulering uit een Nederlands onderzoek. De onderzoekster, mevrouw Jeanette Pols, heeft zelf soortgelijke activiteiten opgezet in psychiatrische ziekenhuizen die met langdurige zieken werken. De reflecties richten zich niet tot de zorgidealen, die in de erkenningsvoorwaarden en de kwaliteitsnormen zijn verankerd, maar tot de reële effecten van de zorg. Zo kan een basis voor de blijvende ontwikkeling van goede zorgverlening worden geboden. Die ontwikkeling is immers nooit afgelopen. We weten dat elke zorgverlening de drager van dubbelzinnigheden en onvoorspelbaarheden blijft.

5. Vragen van de leden

Mevrouw Mieke Vogels: Ik dank de heer De Vos voor zijn interessante en doorvlochten getuigenis. Zijn aanpak gaat in tegen de stroom.

De heer Karel De Vos: Eigenlijk bevinden we ons enigszins naast de stroom.

Mevrouw Mieke Vogels: De heer De Vos heeft terecht het 'evidence-based' denken geheeld. Deze denkwijze sluipt steeds meer de welzijnssector binnen. Alles moet in tijd, hokjes en protocollen worden gevat. Dit staat haaks op de manier waarop eigenlijk zou moeten worden gewerkt.

Dit punt komt eigenlijk altijd opnieuw terug in de uiteenzettingen van onze gastsprekers. Iedereen wijst op het belang van de vermaatschappelijking van de zorg en van de responsabilisering van de omgeving. Er moet voldoende tijd worden uitgetrokken om die omgeving te detecteren en op die manier een hulpverlening te creëren die een collectieve weg bewandelt.

Maatwerk is niet gelijk aan het opstellen van modules. Dat is eigenlijk een versnippering. Maatwerk houdt onder meer in dat de hulpverlening als een geheel wordt beschouwd. De

huidige trend houdt echter in dat de integrale jeugdhulpverlening steeds meer in de richting van de evidence-based benadering en van de protocollering gaat.

De heer Karel De Vos: Dat geldt niet enkel voor de integrale jeugdhulpverlening. Dat zit overal.

Mevrouw Mieke Vogels: We vinden dit ook terug in de integrale jeugdhulpverlening, die eigenlijk een tegenovergestelde bedoeling had. De integrale jeugdhulpverlening is vanuit een tegenovergesteld uitgangspunt vertrokken. Blijkbaar is het beestje sterker en infecteert het steeds opnieuw de gangbare manier van denken.

Misschien moeten we het kwaad met het kwaad bestrijden. Op dit ogenblik wordt veel evidence-based gewerkt. Er is behoefte aan duidelijke gegevens. Zijn er nu cijfers beschikbaar die aantonen dat de contextuele benadering eigenlijk betere resultaten oplevert? Ik denk niet dat er voor Vlaanderen veel cijfergegevens zijn. Die gegevens kunnen echter ook uit andere landen komen. Zo is het werken met overlegtafels in Australië sterk uitgewerkt. Misschien kunnen die wetenschappelijke gegevens ons helpen duidelijk te maken dat we beter investeren in de manier waarop de heer De Vos te werk gaat. Er is dan minder sprake van controle of van protocollen, maar de resultaten zijn beter.

Hierbij aansluitend kom ik tot een volgende stap in de uitwerking van de integrale jeugdhulpverlening. De integrale jeugdhulpverlening is vanuit het Vlaams Parlement gegroeid. Het was onze bedoeling het hokjesdenken te verlaten. De huidige aanpak, vooral met betrekking tot de toegangspoort, staat haaks op het contextueel werken. We moeten de tijd nemen om tot een juiste diagnose te komen.

Wat is de plaats van de OOC's in de toegangspoort? Hoe wilt u hier, vanuit uw filosofie, binnen uw organisatie mee werken?

De heer John Crombez: Ook ik dank de heer De Vos voor zijn uiteenzetting. Hoewel hij veel heeft gezegd dat de moeite waard is, zal ik me tot een drietal zaken beperken.

Mijn eerste vraag heeft betrekking op een element dat hier al vaak ter sprake is gekomen. De beschrijving van de heer De Vos lijkt me nuttig voor de discussie over de integrale aanpak. Wat zijn de concrete mogelijkheden om binnen de bestaande integrale jeugdhulpverlening afstand te nemen van het modulaire? Ik heb uit de uiteenzetting afgeleid dat het, met een paar aanpassingen, mogelijk moet zijn om buiten het modulaire te treden. Nu komt het neer op integraal denken en modulair werken. Het moet mogelijk zijn in een andere richting te gaan. Wat zijn momenteel de mogelijkheden om de modulaire aanpak te verlaten?

Ik begreep niet goed wat u op het einde zei. U zei dat hulpverleners voor een stuk in de richting van sectoraal decoderen worden geduwd en dat dan verplaatsen alsof het gedeelde decoderingen zijn. Wat bedoelt u daar concreet mee? Bedoelt u daarmee dat men zowel bij de probleemdefiniëringen als bij de vaststelling van de trajecten naar standaardmenu's grijpt? Of bedoelt u daar iets anders mee?

Door de evolutie van de laatste jaren zijn wij aan het bekijken wat er gebeurd is en wat er zou moeten veranderen. U zegt dat we daar veel middelen voor inzetten. Dat is verantwoordbaar. De verantwoording zou echter niet louter op tellingen of op benchmarks moeten gebeuren, maar op reële effecten. Hoe moet je deze reflecties organiseren in de sector?

Een alternatief zou bijvoorbeeld zijn om de verantwoordelijkheid aan de verschillende entiteiten in het werkveld zelf geven. Als ik u goed begrijp, betekent het afstappen van standaarden, benchmarking en labeling van problemen en jongeren, niet dat er een soort

standaardpraktijk moet zijn. Het hangt af van zowel de hulpverlener en zijn manier van werken als van de jongere en de context zelf. Dat betekent dat je uiteindelijk een stuk van de verantwoordelijkheid moet laten aan diegenen die het doen.

Van de projecten die u beschrijft, zijn er een viertal van jullie. Op welke manier duiden jullie zelf de resultaten voor jullie eigen werk? Op welke manier kijken jullie intern naar de resultaten? Hoe brengen jullie dat zelf in kaart? Wat zijn jullie reflecties?

Mevrouw Marijke Dillen: Mijnheer De Vos, ik dank u voor de uitvoerige toelichting die u gegeven hebt. Er is al gezegd dat het duidelijk tegen de stroom ingaat van wat vandaag gangbaar is in onze hulpverlening. Ik ga hier nog wat verder in en durf te zeggen dat dit eigenlijk het volledig omvergooien is van wat vandaag algemeen aanvaard wordt binnen de bestaande hulpverlening. Dit is een totaal afwijkende benadering. Ik begrijp tussen de lijnen door dat u toch wel zware kritiek hebt op hoe de verschillende hulpverleningen vandaag gebeuren.

Ik had graag wat meer toelichting gekregen bij de vraag op welke wijze dit kan worden verantwoord. Ik neem aan dat u dit pleidooi vandaag in deze commissie houdt, met in uw achterhoofd dat – en ik begrijp uw bedoeling – we hierover zouden nadenken en hiervan een en ander in de praktijk uitwerken. In uw nota geeft u daar in een paragraaf wel een uitleg aan, maar ik vind die uitleg vrij algemeen en technisch. Ik had graag wat meer verduidelijking en uitleg gekregen.

Het pleidooi dat u hier houdt, gaat in tegen de stroom. Hebt u al overleg gepleegd met de verschillende andere klassieke vormen van hulpverlening? Zijn daar discussies over geweest? Hebben zij een bepaalde vorm van begrip voor de manier van benaderen?

U zegt verder ook dat er denkoefeningen nodig zijn over de reële effecten van deze vorm van hulpverlening. Tegelijk hebt u mondeling toegelicht dat dit eigenlijk al gebeurt. Ook daarover had ik graag meer informatie gekregen. Wat zijn daar de standpunten en de resultaten?

Een tweede vraag betreft het aantal hulpverleners. Op hoeveel hulpverleners kunt u een beroep doen om de hulpverlening op deze wijze te realiseren? Ik heb de indruk – vanuit de theorie die wij kennen, ik sta niet in de praktijk – dat deze vorm van benaderen toch wel heel arbeidsintensief moet zijn. Hiermee wil ik niet zeggen dat andere vormen van hulpverlening een gemakkelijke opgave zijn, maar hier vertrekt u van een heel integrale benadering. Hoeveel dossiers kunnen hulpverleners aan om het – binnen de bestaande werkdruk – voor hen nog aangenaam te maken om te werken?

U geeft twee illustraties van knelpunt dossiers die werden behandeld. Ik wil graag terugkomen op het eerste dossier waarbij u de bereidheid om te ondersteunen hebt beklemtoond. Ik kan daar begrip voor opbrengen. U bent gestopt bij het pleidooi voor de bereidheid tot ondersteunen. Wat doet u echter als het misloopt? Als u al die inspanningen gedaan hebt die u geïllustreerd hebt en er met de jongere toch niets meer aan te vangen is? Op welke diensten en instanties kunt u dan een beroep doen?

Mijn laatste vraag betreft de essentie van de opdracht van deze commissie, waar wij ons nu al weken over beraden. Op welke manier kunnen wij de instroom beperken? U hebt gezegd dat het problematiseren van de instroom in de jeugdhulp gepaard moet gaan met het problematiseren van de uitgangspunten van de jeugdhulp. Ik had graag toch nog wat meer informatie gekregen over wat we kunnen doen aan die instroom zelf, vooraleer ze er is. Welke initiatieven kan het beleid nemen? Wat kan er concreet gebeuren om een halt toe te roepen aan die groei van de instroom? Ik besef dat het onmogelijk is om die instroom volledig weg te werken. Maar kan er in Vlaanderen een beleid worden uitgewerkt waarin die instroom sterk kan worden beperkt?

De heer John Crombez: Mevrouw Dillen, u hebt een paar keer herhaald dat het beleid tegen de stroom ingaat. Maar de spreker zelf, de heer De Vos, zei dat dit niet zo was. Stelt u uw vraag vanuit de analyse dat u zelf vindt dat dit tegen de stroom ingaat?

Mevrouw Marijke Dillen: Ik heb die indruk. Op twee minuten na heb ik het pleidooi aandachtig gevolgd en ik heb ook geprobeerd om de hele nota te lezen. Het is mijn indruk – maar ook de heer De Vos heeft er een paar keer op gealludeerd – dat het project dat u hebt uitgewerkt en dat u verdedigt, een totaal andere benadering is dan wat wij hier gewoon zijn.

De heer John Crombez: Die vraag werd letterlijk gesteld en het antwoord luidde dat het niet zo was.

Mevrouw Tinne Rombouts: Ik dank de spreker voor zijn mededeling en voor het verschaffen van inzicht in de vele projecten die hij naar voren bracht. Ook ik heb begrepen dat het om een aantal andere invalshoeken op de manier van aanpak gaat. Het betreft een versterking of verbetering van hulpverlening.

Ik heb gemerkt dat er in het pleidooi duidelijk twee elementen aan bod zijn gekomen. Het eerste is de start. Daarbij wordt voornamelijk de nadruk gelegd op een voorafgaande probleemdefiniëring. Vervolgens wordt bekeken op welke manier het verdere verloop kan worden ingevuld.

Ik merk toch ook een soort aanklacht op in de teksten. Een collega verwees al naar het evidence-based systeem, de standaardmenu's, het in kastjes denken, het decoderen en het plaatsen. Denkt u dat er een versterking mogelijk is van de hulpverlening en de hulp-toediening door in een breder kader te zoeken naar een verbetering en door de zaken minder sectoraal te benaderen? Dat is me niet helemaal duidelijk. Een specialisatie kan natuurlijk ook een voordeel zijn. Waarom verkiest u de omgekeerde beweging? Ik ken de volledige geschiedenis van de hulpverlening niet, maar ik kan me indenken dat er vroeger een algemeen kader was en nu eerder een gespecialiseerd kader. Wat is de kracht van de omgekeerde beweging?

De sector heeft op basis van ervaringen, onderzoeken en cijfers een evolutie gekend. De specialisatie die wij overal, niet alleen in de zorgsector, tegenkomen is daaruit voortgevloeid. Hebt u al discussies gehad met de brede sector over de andere aanpak? Welke reacties hebt u gekregen? Hoe kunnen de verschillende manieren van aanpak worden vergeleken?

Het is belangrijk dat u het probleem samen met cliënten probeert te definiëren en bovendien in een ruimere context. Op welke manier kunnen we de instroom effectief beperken? Als u het probleem op een andere manier definieert, merkt u dan ook dat bepaalde mensen niet langer in de hulpverlening terechtkomen omdat er wel een knelpunt is, maar geen nood aan hulpverlening? Misschien gaat het om normaal gedrag en kan de jongere op een andere manier worden opgevangen. Merkt u met die probleemdefiniëring dat mensen op een andere manier kunnen worden geholpen of helemaal niet meer moeten worden geholpen? Of komen die mensen wel nog in een hulpverleningstraject terecht, maar dan in een ander?

U komt met mensen in aanraking die wijzen op een knelpunt en daar een oplossing voor vragen. Hoe komt het dat mensen die stap zetten? Hoe komt het dat ze een probleem detecteren en aan probleemdefiniëring willen doen? Is er een drang om iedereen te analyseren? Is dat een tendens? Zijn het ouders die stellen dat een kind een gedragsprobleem heeft en een oplossing vragen? Komt de vraag vanuit het onderwijs? Welke richting gaan we uit? We hebben het hier al een aantal keer gehad over het overdiagnosticeren. Het betreft dus een maatschappelijke vraag nog voor ze bij u terechtkomen.

Mevrouw Vera Celis: Ook ik dank de heer De Vos voor de insteek. Het is inderdaad een andere visie, een andere benadering. Spontaan dacht ik: als je een bepaald doel wilt bereiken, kun je de hoofdwegen gebruiken, maar soms ben je er sneller als je over de ventwegen loopt. Ik heb het gevoel dat u een iets ander pleidooi hebt gehouden dan vorige sprekers in vorige zittingen, maar het was zeker heel verhelderend.

De jongeren die worden gevolgd en bij u terechtkomen, hebben dikwijls al een heel traject afgelegd. Ze komen uit andere instellingen en diverse contexten. U zegt dat u geen tijdsbepaling heeft, geen bepaling van begin en einde, maar dat lijkt me nogal onzeker en vrijblijvend. Heeft uw organisatie met de opvang van de jongeren een bepaald doel voor ogen? Hebt u bepaalde verwachtingen? Is het mogelijk dat er tijdens de begeleiding vanuit uw diensten toch opnieuw aanknopingspunt wordt gezocht bij het gewone systeem?

De heer Karel De Vos: Mevrouw Vogels, ik begin met uw vragen, het bestrijden van het vergif met vergif. We zijn zelf cijfers aan het verzamelen. U stelt een heel moeilijke vraag. Ik betwijfel of we dit cijfermatig kunnen bewijzen in zijn algemeenheid. Binnen de context van de concrete praktijken kunnen we echter wel cijfermateriaal aanleveren. Op dit moment slagen we erin om een cijfermatige onderbouw te geven aan het effect van het Netwerk Leerrecht.

Het voordeel van een beetje buiten de gewone subsidiekanalen te vallen, is dat we zelf grenzen kunnen bepalen – soms is dat ook een nadeel. Het Netwerk Leerrecht is het duidelijkste voorbeeld van onze manier van werken. We bepalen de eigen grenzen en die worden alleen afgebakend door de grenzen van de beschikbare middelen, niet door tijd of profielen. Ik zeg dit uit het hoofd, maar vorig schooljaar zijn er meer dan honderd jongeren gepasseerd. Driekwart sluit opnieuw aan bij een reguliere vorm van onderwijs. De jongeren die in het project zijn terechtgekomen, zijn aan het eind van de rit. Ze worden formeel aangeleverd via de CLB's, Onderwijs zit dus mee aan tafel. Met deze manier van werken zijn de carroussels gestopt. Dat kunnen we aantonen. Er kan een, weliswaar beperkte, cijfermatige onderbouw worden ontwikkeld, maar daarvoor zijn er wetenschappers nodig die werken vanuit die gedachte. Dit is dus een vraag aan de overheid.

Uw tweede vraag ging over de OOC's. Ik weet niet hoe we ons gaan positioneren tegenover de toegangspoorten. Ik zeg niet dat we ons boeddhistisch opstellen, maar toch een beetje zen. In het centrum zelf proberen we iets uit te werken op het niveau van de diagnostiek. Het is geen alternatief voor de toegangspoort, maar iets dat onze manier van denken kan actualiseren ten aanzien van die toegangspoort.

Aan de discussie en onze misschien wel zware kritiek wil ik toevoegen dat we geen revolutie of conflicten willen. We hebben goede verhoudingen met integrale jeugdhulp en het Agentschap Jongerenwelzijn. We weten waarmee we bezig zijn. We vinden daar een weg in. We voeren geen oorlog. Toch nemen we de vrijheid om onze mening te geven en we appreciëren dat we dat kunnen doen.

Nu is het zo dat een aaneenschakeling van professionals een diagnostiek aanlevert. Het model van de toegangspoort is daarvan een goed voorbeeld. Wij proberen die aangeleverde diagnostiek met de mensen over wie het gaat, de jongeren en de ouders, te vertalen in basislijnen. Wat spreekt daaruit? Herken je daar iets in? Dat gesprek willen we aangaan en dat willen we dan diagnostiek noemen, niet wat wetenschappelijk wordt aangeleverd. We verschuiven het moment van de diagnostiek van het onderzoek naar het gesprek over het onderzoek.

Het is nog niet helemaal uitgedacht. Het is een idee dat we overnemen van de Duitse pedagoog Mollenhauer. Hij stelt dat je wetenschappelijke, psychologische en psychiatrische disciplines kunt bekijken als een schilderij. Je gaat achteruit liggen. Zitten daar grondlijnen in? Die breng je in communicatie. En dan probeer je tot een gemeenschappelijk beeld

te komen. Dat stukje is diagnostiek, in de communicatie dus. Dat gaan we proberen. Of het zal lukken, weet ik niet. Zo zie ik een verband met de toegangspoort.

Mijnheer Crombez, uw eerste vraag is of er in het stelsel van de integrale jeugdhulp ruimte bestaat voor dit werk. Integrale jeugdhulp is op dat vlak dubbelzinnig. Ik denk dat die ruimte effectief bestaat. Ik geef een concreet voorbeeld. Het idee dat is uitgewerkt rond het recht op trajectbegeleiding is een mogelijk ankerpunt om dit werk op te hangen binnen integrale jeugdhulp. Natuurlijk wordt het recht op trajectbegeleiding nu in de administraties anders ingevuld, maar in theorie kan dat een ankerpunt zijn.

In de realiteit worden er in integrale jeugdhulp wel ruimtes gemaakt, ondanks de gefragmenteerde logica. In het contact, bijvoorbeeld in de onderhandelingen over de knelpunt-dossiers, wordt heel veel ruimte gemaakt. Er is een hele grote bereidheid om die ruimtes te maken. De ondersteuning van het Netwerk Leerrecht gebeurt ook met middelen van integrale jeugdhulp, voor zover ze die kunnen genereren. Het zijn geen structurele middelen, het zijn eenmalige budgetten. Maar ze doen het toch maar. Het is niet zomaar een zwart-witverhaal.

In de integrale jeugdhulp en in de bijzondere jeugdzorg zijn er ruimtes om in deze filosofie te werken. Maar de logica van die systemen is anders. Daar botsen we op en we zijn zeker niet de enigen. Wij staan niet alleen.

Mevrouw Mieke Vogels: Ik heb de indruk dat die ruimte er vooral is bij de uitgeprocedeerden, de heel moeilijke dossiers of als de scholen er met de andere systemen echt niet meer komen.

De heer Karel De Vos: Voor De Vuurvogel is dat ook zo. Het zijn mensen die aan het einde van de rit zitten.

Mevrouw Mieke Vogels: Dan is die ruimte er wel. Mocht je diezelfde ruimte aan het begin van de rit maken, dan zou je waarschijnlijk veel meer resultaten behalen.

De heer Karel De Vos: Dat erken ik wel.

U vroeg ook meer uitleg over wat ik bedoel met de decodings. De bijzondere jeugdzorg is de sector die ik het beste ken. Wat is de begindecoding voor iemand die hetzij naar het comité gaat, hetzij naar de rechtbank? Het beginpunt is dat er iets mis is met de opvoeding. Het gaat over een problematische opvoedingssituatie. Bij de oorsprong van de bijzondere jeugdzorg was de opvoeding in de private sfeer de verklaring voor criminaliteit: een slechte opvoeding leidt tot criminaliteit. Dat idee zit er nog altijd. Waarom moeten we ingrijpen? Om te vermijden dat we met criminelen zullen zitten. Het idee van preventie wordt altijd gekoppeld aan opvoeding. Het is een heel sterk idee.

Een professional uit de bijzondere jeugdzorg heeft op zijn minst in zijn achterhoofd vragen over de opvoeding. Dat is een voorafgaande definiëring. Het leidt soms tot misverstanden, ook als er reële opvoedingsproblemen zijn. Die komen wel voor, maar het is een bril die opgezet wordt. Het is een zeer hardnekkige bril. Het is zeer veel gevraagd van professionals om terughoudend te zijn in die voorafgaande definiëringen. Dat vraagt alertheid.

Mevrouw Dillen, wat ik voorstel over de verantwoording is een idee. Zelf doen we zoiets voor De Vuurvogel. Per jaar hebben we een publieke evaluatie, met commentaar uit diverse hoeken die we dan mee verwerken en die soms leidt tot veranderingen in de manier van werken. Dat bevindt zich echter nog in een proefstadium. Ik durf niet te zeggen dat we een goede vorm hebben gevonden om dat te realiseren. Wat ik hier hebt gebracht, is enigszins gebaseerd op een Nederlands idee waarmee ik had kennisgemaakt. Dat idee leek

me zeer interessant, omdat er sprake was van een onmiddellijke terugkoppeling naar wat er op de werkvloer en in de omgang met de mensen gebeurt. Het interessante aan dat idee is dat die reflectie niet besloten blijft en zich niet beperkt tot de professionals.

Door zijn dagelijks werk heeft een professional een bepaalde kijk gekregen, en soms moet iemand anders dat eens doorbreken, al was het maar door te vragen wat de implicaties zijn. Wat zijn bijvoorbeeld de implicaties van het op een bepaalde manier ontvangen van mensen? Dergelijke vragen zijn relevant voor de praktijk en de kwaliteit van de praktijk. Ik denk dat dergelijke vragen zelfs kunnen worden gesteld over, bijvoorbeeld, de effecten van de toepassing van de kwaliteitssystemen op dit moment. Sommige voorzieningen organiseren een tevredenheidsmeting nog voor er contact is geweest met een cliënt. Zo wordt bijvoorbeeld gevraagd of die tevreden is over de wachtzaal. Wat is het effect daarvan op het contact met de cliënt? Dergelijke vragen moeten worden gesteld en kunnen bijna niet worden gesteld in de efficiëntie- en effectiviteitsmetingen. Daar heb ik inderdaad zware kritiek op: die gaan voorbij aan wat eigenlijk de kwaliteit van de zorg moet zijn.

Mijnheer Crombez, reflectie zit ingebouwd in ons werk, maar dan niet altijd in de vorm van een publieke verantwoording. Tijdens het werk zelf voorzien we in veel momenten waarop we kunnen ingaan op heel concrete dingen. Dan gaat het er niet over een norm te zoeken waaraan we moeten beantwoorden, maar gaat het over steeds diezelfde vraag: waarmee zijn we bezig en wat is het effect daarvan? Mochten we dat publiek kunnen door-trekken, dan kunnen we een andere soort zorgverantwoording organiseren. Veel verder sta ik wat dat betreft niet. Ik heb daar niet echt een model voor. Dat moet worden ontwikkeld.

Mevrouw Dillen, u hebt ook gevraagd of we over die manier van denken veel overleg hebben met andere hulpverleners. Wat ik hier heb geschetst, is misschien veeleer een werkmentaliteit. Soms gaat het ook over concepten. Het werkconcept wordt heel expliciet verwoord in de samenwerking binnen dat platform van Netwerk Leerrecht. Dat is een gedeeld concept. Het is niet van Cidar alleen. Op andere momenten gebeurt overleg veeleer naar aanleiding van de begeleiding van jongeren. We werken samen met andere voorzieningen.

Mevrouw Celis, we verwijzen dus ook naar andere instanties. We sluiten zeker niet uit dat er wordt samengewerkt of dat jongeren bij andere hulpverleners terechtkomen. We zijn geen concurrenten. Ik wil dat dus toch wat nuanceren.

Dan waren er de concrete vragen over het personeelsbestand en het aantal dossiers. Het personeelsbestand van een OOC is vrij uitgebreid. Nu zijn dat 18,5 voltijdsequivalenten voor 16 plaatsen. Dat is behoorlijk. Voor een thuisbegeleidingsdienst voor 16 plaatsen gaat het over 4,5 voltijdsequivalenten. Het Netwerk Leerrecht werkt eigenlijk met een heel minimale bezetting, van twee halftijdse medewerkers. Het is interessant om dat eens te benadrukken. Zij verwerken 70 à 100 dossiers per jaar. Dat zijn zware dossiers. Het Netwerk Leerrecht kan echter in grote mate steunen op een aantal mensen en plaatsen. Soms gaat het over vrijwilligers. Soms is er sprake van voorzieningen. Het eigenlijke organiseren van de rondetafelgesprekken gebeurt echter door twee deeltijdse werknemers. Dat is weinig, maar we doen het wel.

Dan was er de vraag wat er gebeurt als het misloopt. Dat is een wat moeilijke vraag, want waarover gaat het dan? De begeleidingen die we doen, bevinden zich eigenlijk bijna permanent op het scherp van de snee: er kunnen incidenten gebeuren, en die gebeuren ook. We hanteren eigenlijk geen voorafgaand criterium om te beslissen ermee te stoppen, om de politie erbij te roepen, om ervoor te zorgen dat er iemand wordt verwijderd. De afweging om een externe ingreep te doen, proberen we ook wel te delen. Een dergelijke ingreep komt weinig voor, hoewel er vaak incidenten plaatsvinden en we op het scherp van de snee

werken. Vaak bekijken we ook even of iemand in de omgeving terecht kan, om de zaken wat te doen afkoelen, maar echt actief ingrijpen, doen we zelden.

Er werd me gevraagd wat we kunnen doen om de instroom te beperken. Mijn betoog gaat uit van de ervaringen die we hebben. Daar gaat een hele voorgeschiedenis aan vooraf. De dingen die ik heb belicht, zijn in de praktijk ontwikkeld. Ik zie wel links met de instroom-problematiek. Ik pleit ervoor om, als we het hebben over de instroom, het ook wel te hebben over de uitgangspunten van hulpverlening. Door de manier waarop hulpverlening functioneert, ontstaan er immers carroussels. Er ontstaan fenomenen die de zaken echt doen vastlopen, wat kan leiden tot een probleem aan de ingang.

Daarmee ben ik dan aanbeland bij de vraag van mevrouw Rombouts. Mevrouw Rombouts, uw vraag is heel fundamenteel. Wat maakt dat de weg naar de hulpverlening wordt ingeslagen? Dat is ook wel een cultureel gegeven. Ik vind dat en scholen en gezinnen en de straat en noem maar op onverdraagzamer zijn geworden. Gedrag of een bepaalde omgang wordt al snel bestempeld als afwijkend en onrustbarend.

Ik zit echter niet op een goede plaats om dat te vatten. Ik vermoed wel dat initiatieven die in dat onrechtstreekse zitten, heel interessant kunnen zijn. Ik denk dan aan sociaal-culturele initiatieven, zoals de Zinneke Parade in Brussel. Dat zijn heel interessante gebeurtenissen, die een mix van mensen bijeen kunnen brengen en waar van alles in gebeurt dat volgens mij een invloed kan hebben op het beroep op hulpverlening, zeker in de grootstedelijke context, maar ook in een context als Leuven. Nu is er bijvoorbeeld een project dat zich gaat bezighouden met de hangjongeren. Dat wordt ineens geproblematiseerd, de hulpverlening springt daar op. Scherp gesteld: als je in je vrije tijd wilt gaan hangen, mag je toch gaan hangen?

Misschien moet er wel voorzien worden in plaatsen waar een beetje kan worden gemixt tussen mensen, waar ze bijvoorbeeld niet ongerust moeten worden als er eentje gaat hangen. Maar dat soort dingen zit meer in de sociaal-culturele sfeer. Ik ben van mening dat daar meer stimulansen voor moeten worden gegeven.

Mevrouw Tinne Rombouts: Ik wil nog even inpikken op het diagnosticeren. Jullie komen in eerste instantie met die mensen in aanraking. Jullie doen op een andere manier aan probleemdefiniëring samen met een gezin. Kunnen jullie bij die probleemdefiniëring een aantal mensen bij wijze van spreken terugsturen, en zeggen dat het niet nodig is om er een probleemanalyse van te maken? Ergens moet die terugsturing toch gebeuren? In hoeverre gebeurt dat? Gebeurt dat bij jullie met die andere probleemdefiniëring meer?

De heer Karel De Vos: Dat laatste weet ik niet. Maar het kan en het gebeurt. Die systemen sluiten dat ook niet uit.

Er was ook nog een vraag in verband met de specialisaties. Wij zijn niet tegen specialisten, maar de inzet van specialisme gebeurt momenteel op een vreemde manier. Iedereen is eigenlijk een specialist voor iets. Het punt dat ik daarmee wil aanraken, is de koppeling van specialisme aan een terrein, waardoor een engagement heel zwaar wordt begrensd: 'Mijn engagement gaat tot daar.' Dan krijg je in een gefragmenteerde zorg een hele reeks engagementen die eigenlijk geen engagement meer zijn. Het engagement vervluchtigt. Daar gaat het mij om. Ik ben hier niet tegen specialisten aan het pleiten.

Mevrouw Tinne Rombouts: Dat is waarschijnlijk een bepaalde evolutie die de zorgsector heeft doorgemaakt. Hebt u er een idee van op welke manier daar opnieuw een omwenteling in kan gebeuren of waar er eventueel knelpunten zitten waardoor we die evolutie gemaakt hebben?

De heer Karel De Vos: Ik kan daar niet echt op antwoorden. Andere mensen zijn daar beter voor geplaatst dan ik.

Hoe kun je dat omdraaien? Je kunt dat veranderen, maar die verandering moet in de praktijk gebeuren. De overheid kan een aantal van die praktijken ondersteunen, natuurlijk met de vraag om ze ook te verantwoorden.

Mevrouw Celis had nog een vraag over vrijblijvendheid. Wat ik zeg over tijd, gaat over een beweging waar wij in zitten, maar wij blijven in orde met onze erkenningsvoorwaarden. We houden ons aan de regels van het spel, maar binnen die regels duwen we wel op de grenzen. Waar die grenzen niet gelegd worden, leggen we ze zelf. Het is dus niet zo dat we alles overboord gooien, maar we stellen het wel ter discussie. Dat leidt niet tot vrijblijvendheid in de hulpverlening en dat sluit niet uit dat er effectief jongeren naar een andere plaats gaan om verder geholpen te worden.

We zitten veeleer naast de stroom dan dat we er echt tegen ingaan. We zitten niet in de oppositie.

II. UITEENZETTING DOOR DE HEER PATRICK BLONDÉ, DIRECTEUR CKG KAPOENTJE

1. Invalshoek

De heer Patrick Blondé: Het was voor mij een hele uitdaging om een synthese te brengen rond de vraag over instroom in vooral de bijzondere jeugdzorg. Ik wil vooraf nog opmerken dat ik in de sectoren geliefd ben, maar dat ik ook op een aantal plaatsen niet zo welkom ben. Ik ben mij daarvan bewust. Maar mijn enige doelstelling en mijn ‘drive’ in mijn job is het welzijn en het belang van kinderen en ouders centraal te stellen. Ik vind dat structuren en dergelijke zich daaraan moeten aanpassen, en niet meer omgekeerd.

Ik ben sinds 1980 actief in de jeugdzorg. Ik heb mij eerst 7 jaar rot geamuseerd door te werken met MOF’ers van 16 tot 21 jaar. Het waren fantastische tijden. Ik heb veel tegen mijn tanden gekregen, maar ik heb er ook veel goede herinneringen aan. Van 1987 tot 2001 runde ik samen met mijn echtgenote een gezinsvervangend tehuis in de bijzondere jeugdzorg. Jonge kinderen verbleven er langdurig bij gebrek aan een beschikbaar pleeggezin of aan een gezin dat wou meewerken met pleeggezinnen. Wij werkten al in de jaren tachtig zowel gezinsondersteunend als gezinsvervangend.

In 2001 maakten wij de overstap van de BJB naar de ckg’s. Wij deden dat omdat er op dat moment gigantische besparingen waren, zeker op het vlak van residentiële voorzieningen. Alleen al in Oostende verdwenen er in die periode 65 bedden in de residentiële opvang van jonge kinderen. In 2002 zijn wij in de private sfeer als gezin pleegouder geworden, en dat zijn wij nog altijd. In 2005 richtten wij, nog voor het decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning, dat ik soms het Praatbarakkendecreet noem, in Oostende een opvoedingswinkel op.

In 2009 startten wij met het concept ‘opvoedingshuis’, met als partners De Katrol, Het Verschil en Initio. Het project De Katrol wordt op dit ogenblik vooral in Nederland geëerd. Wij kregen zelfs de Nederlandse Onderwijsprijs. De Katrol richt zich tot zeer kwetsbare ouders die willen dat hun kinderen het op school beter doen dan zij het zelf in het verleden hebben gedaan. Met Het Verschil gaan wij met doelgroepmedewerkers aan de slag in gezinnen met vooral alleenstaande moeders met kleuters, om enerzijds de kleuters samen met de ouder te activeren in het kleuteronderwijs en om anderzijds de ouder te activeren in de richting van de arbeidsmarkt. Sinds vorig jaar proberen we met het project Initio voor de ruime bevolking de digitale kloof aan te pakken. We brengen ze via digitale weg in contact met het thema opvoeding.

2. Instroom bijzondere jeugdzorg

2.1. *Maatschappelijke vaststelling*

In verband met de instroom naar bijzondere jeugdzorg stel ik na al die jaren in dat wereldje te hebben vertoefd, een aantal zaken vast. Er is een zeer grote maatschappelijke betrokkenheid op alles wat met opvoedingsthema's te maken heeft. Maar daarnaast is er ook de behoefte om wat afwijkt van de norm een diagnose te geven. Dat resulteert meestal in hulpverlening. Ik las onlangs een artikel over de pathologieën van beroepspolitici: als jullie met jullie diagnoses toevallig in ons wereldje zouden terechtkomen, zouden jullie ook een hulpverlener aan jullie been hebben. Het is niet omdat je een diagnose krijgt, dat je een probleem bent.

We zijn geëvolueerd naar een zeer tolerante samenleving die echter ook intolerant is. Op het ene vlak geven we enorm veel toe. Dat heeft te maken met de cultuur van de tweeverdieners. Er is te weinig tijd, maar in het weekend willen en mogen de rotverwende mannekens zich alles permitteren. Anderzijds hoorde ik vorige week nog van vier oude dametjes die in het park van Oostende zitten en de politie bellen omdat ze zich bedreigd voelen door zes jongens die niet aan het hangen, maar aan het skaten waren. Deze samenleving creëert voor jongeren en voor opvoeding zeer extreme contexten.

2.2. *Historische achtergrond van de toename*

In 1993 werd de meerderjarigheid op 18 jaar vastgelegd. Dat creëerde een onrealistisch verwachtingspatroon, zeker voor jongeren uit een multiprobleemcontext, die veelal moeten kiezen tussen de totale vrijheid, hulpverlening aanvaarden of in die moeilijke context blijven. Jongeren van 18 jaar in probleemsituaties moeten op eigen benen staan. Zij hebben geen netwerk. Zij vallen eruit. Daarnaast is er ook het probleem dat consultants in die mate plaatsen nodig hebben dat ze, van zodra ze kunnen, jongeren van 17,5 jaar al aanbevelen om zo snel mogelijk de residentiële setting te verlaten zodat ze iemand anders kunnen opnemen. En zo stelt men vast dat er een groot probleem is met de jongvolwassenen in Vlaanderen. Maar dat wisten wij al in 1993, toen dat elementaire recht op hulpverlening voor 21-jarigen voor een deel werd afgebouwd. Nu moeten die gasten zelf gemotiveerd naar het comité stappen en hulp vragen. En dat gebeurt dan meestal nog in een context waarin de ouders het er totaal niet mee eens zijn. We hebben het die gasten niet gemakkelijk gemaakt. Wat een contrast met onze eigen kotstudenten, die op hun ouders kunnen terugvallen.

In 1993 stelde Vlaanderen vast dat er vooral in grootschalige residentiële voorzieningen een overcapaciteit was. De kleinschalige voorzieningen waren maximaal bezet. Men voerde de eerste managementprincipes in, op beleidsniveau maar ook in de sectoren. Men heeft toen heel wat capaciteit afgebouwd. Het heeft acht jaar geduurd vooraleer het Agentschap Jongerenwelzijn dat heeft willen toegeven. Er is weliswaar een aantal plaatsen omgeturnd van residentieel naar ambulante en mobiele, maar het netto aantal plaatsen in Vlaanderen is wel degelijk gedaald.

In 1996 was er het Dutroux-effect. Er kwam meer zorg voor slachtoffers. Er was bijna een maatschappelijke angstpsychose. Alle ouders, opvoeders en leerkrachten waren bang dat er iets ging gebeuren met de kinderen die ze onder hun hoede hadden. Vandaar de veel grotere alertheid, zeker als het over kinderen ging, en zeker over kinderen die op straat lopen.

In 1999 was er het maatschappelijke debat over jeugdzorg. Toen zijn er heel goede zaken gebeurd. Met heeft toen echt het subsidiariteitsprincipe op de politieke maar ook op de hulpverleningsagenda geplaatst. Er moest gekozen worden voor de hulpverlening die met het minste intensiteit het meest bereikt. Residentiële opname is niet nodig als het kind thuis kan ondersteund of begeleid worden. Het neveneffect was dat residentiële werk-

vormen bijna de vuilnisbak werden van de jeugdzorgsector. Men probeerde eerst thuisbegeleiding, als dat niet werkte een dagcentrum, en als dat niet werkte stapte men over op residentieel. Maar ondertussen hebben het kind en de ouder de hele tijd in dat traject gezeten. Meestal is een aantal zaken toch traumatiserend voor jonge kinderen.

In 2000 was er het concept integrale jeugdhulpverlening als antwoord op dit alles. Ik kon daar voor een groot deel mee leven, maar ik vind toch dat men beter eerst alle administraties had integraal gemaakt vooraleer naar de sector te stappen. Maar nu heeft men eerst de sector willen integraal maken terwijl de administraties zijn blijven zitten. Zelf ga ik nu nog maar weinig naar die vergaderingen. Ik vergelijk het met het vernieuwd secundair onderwijs in de jaren zeventig. Twaalf jaar later werd het afgeschaft omdat men vaststelde dat men nog veel meer problemen had gecreëerd.

Een andere zaak die een rol heeft gespeeld in de toename van de instroom in de jeugdzorg, is de rechtszaak tegen consultants die na het overlijden van een baby van schuldig verzuim werden beschuldigd. Het was de bedoeling de hulpverleners als schuldigen aan te wijzen. Dit heeft bij veel hulpverleners en mensen uit het onderwijs en het vrijetijdsleven grote reacties teweeggebracht. Sindsdien stappen ze bij het minste naar de jeugdzorg.

In 2007 zijn we erin geslaagd een decreet houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning in het leven te roepen. Sindsdien wordt enorm aan een flankerend onderwijsbeleid gewerkt. Dit heeft een gigantische invloed op de instroom gehad.

3. Ondernomen acties vanuit de overheid

Ik wil ook vermelden wat goed is verlopen. Ik ben hier niet enkel om de zaken scherp te stellen. We moeten eerlijk blijven. Het gaat mij in elk geval niet om personen. Ik heb gewoon vastgesteld dat het kabinet van minister Vervotte, in het bijzonder de heer Broos, een goede analyse heeft gemaakt. Toen is een serieuze analyse gemaakt. Gedurende anderhalf jaar zijn verschillende mensen aan de slag geweest. Ze hebben onderzocht wat al dan niet liep en hoe we dat eventueel konden aanpakken.

Toen is de preventieve opvoedingsondersteuning voor het eerst in de kijker gezet. Vervolgens hebben de beleidmakers getracht het plan Perspectief! (*Parl. St.* VI. Parl. 2008-09, nr. 2167/1) te creëren. Dat moest om allerlei redenen, bijvoorbeeld het naderen van de maand juni, plots sneller gaan. We hebben toen verklaard dat Perspectief! op zich een goed idee is, maar dat we hiervoor de nodige tijd moeten nemen. We moeten dit de komende jaren stapsgewijs bekijken en uitklaren. Ik hoop dat de Vlaamse Regering wil wachten. Perspectief! kan het best pas in de praktijk worden gebracht als deze ad-hoccommissie haar advies heeft uitgebracht. Indien dit sneller gebeurt, riskeren we weer door allerlei bestaande beleidsacties te worden ingehaald.

Er moest een en ander veranderen. Dat stuitte uiteraard op heel wat weerstand. Dat was zeker het geval binnen de bestaande structuren en sectoren. Het beleid begon terecht en voor het eerst een aantal zaken in vraag te stellen.

Een volgende vaststelling heeft betrekking op iets wat in de praktijk een discussie tussen believers en non-believers begint te worden. Hoewel het draagvlak bij veel organisaties kleiner is geworden, wordt de integrale jeugdhulpverlening nog steeds als concept of als model naar voren geschoven. De mensen van de integrale jeugdhulpverlening vinden echter dat we niet over de wachtlijsten moeten discussiëren. De integrale jeugdhulpverlening heeft nooit de bedoeling gehad om dit allemaal op te lossen.

Als Vlaanderen nu een kernprobleem kent, is het net de blijvende aard van de wachtlijsten. Dat is al meer dan tien jaar een probleem. Blijkbaar is het makkelijker een wachtlijst in de gehandicaptensector aan het grote publiek te verkopen dan een wachtlijst in de jeugdzorg of voor mensen in armoede.

4. Vaststellingen? Oplossingen?

Een eerste vaststelling is de positieve evolutie in de jeugdzorg. Er is flexibilisering. Er zijn nieuwe projecten. Er zijn methodieken ontwikkeld. De evidence-based aanpak wordt al dan niet in vraag gesteld. Heel wat mensen willen een trekkersrol spelen. We stellen echter vast dat innovaties steeds met hetzelfde probleem kampen. Alle overheden nemen de innoverende projecten er gewoon bij. Dat komt bovenop wat al bestaat. We zouden ook kunnen beslissen wat niet goed werkt of niet meer zo relevant is gewoonweg te vervangen.

Hierdoor komen we constant in zware discussies over projectfinanciering terecht. Wie met een project bezig is, besteedt evenveel tijd aan het binnenhalen van centen als aan het uitbouwen van het project zelf. Dat is, in vergelijking met de situatie in de ons omringende landen, een zeer hoge drempel in Vlaanderen. De sector wordt op die manier eigenlijk niet gestimuleerd om blijvend naar innovatie te streven.

Mijn volgende vaststelling is dat onze samenleving, zeker in vergelijking met de gezinscontext in de jaren 80, alerter voor een kwaliteitsvolle opvoeding is geworden. Ik vind dat ouders die met onzekerheid kampen of die vragen over het functioneren van hun gezin willen stellen, maximaal en langs allerlei kanalen moeten worden geïnformeerd.

Uiteraard moeten we ons ook voor de overmediatisering hoeden. Wie bepaalde televisiezers opzet, krijgt als ouder bijna het gevoel dat kinderen zonder defecten en diagnose abnormale kinderen zijn. Dat is het maatschappelijk beeld dat momenteel naar voren wordt gebracht.

Er is minder tolerantie ten aanzien van de gekende hobbels op de weg van kinderen die van zeer klein tot jongvolwassenen opgroeien. In Nederland is dit al sterk onderzocht. Het is normaal dat een kleuter van twee jaar oud een koppigheidsfase doorloopt. Hij roept en tiert. Zijn ouders staan met rode kaken aan de kassa omdat de kleuter om een snoepje roept. Vanwege de maatschappelijke druk en de neiging perfect te willen zijn, geven de ouders toe. Ze zorgen ervoor dat het geroep en het getier stoppen. Eigenlijk zouden ze die kleuter moeten laten roepen en tieren. De omgeving zou dit gedrag op die leeftijd normaal moeten vinden.

Hetzelfde geldt voor pubers en adolescenten. Er is niets leuker dan langs de straten te hangen of achter de struiken te zitten met een pintje of met een mooi lief. We moeten dit opnieuw toelaten in plaats van het te problematiseren.

Langs de andere kant maken we het die jongeren soms wat te gemakkelijk. Graag een komische boutade. Ik woon zelf in West-Vlaanderen, niet ver van de duinen. Ik ben daar opgegroeid. Ik veronderstel dat iedereen zich daar iets bij kan voorstellen. Nu staan er in en rond Oostende plakkaatjes met het opschrift 'Pas op - Zachte berm'. Vroeger moesten we de bermen zelf zoeken. We mogen de jongeren niet te betuttelend benaderen.

Een andere vaststelling houdt in dat we een evenwicht moeten vinden. Dat is ook, vooral vanwege het flankerend beleid, in het onderwijs zichtbaar. Het project van de heer De Vos is een goed voorbeeld. Voor bepaalde jongeren is dit noodzakelijk. We moeten er, zeker als het om mensen in armoede of om kwetsbare gezinnen gaat, echter over waken dat niet elke leerkracht zich als een hulpverlener ziet en vindt dat hij ten aanzien van bepaalde kinderen zelf actie moet ondernemen.

Het onderwijs moet in de eerste plaats zijn hoofdtaak uitvoeren. Die taak is het verstrekken van onderwijs aan kinderen. Het onderwijs moet niet constant of bij het minste probleem de carroussel in gang zetten en de CLB's of de zorgcoördinatoren inschakelen. Uiteraard sta ik achter de visie dat we een heel dorp nodig hebben om een kind op te voeden.

De voorbije zeven jaar hebben we vastgesteld dat de maatschappelijke druk op gezinnen, vooral op gezinnen uit de middenklasse, zeer groot is. Steeds meer carrièremensen kampen met zware depressies. Hierdoor raakt hun gezin even het noorden kwijt.

Als we rondetafelgesprekken met andere diensten of met het onderwijs organiseren, stellen we vast dat te veel hulpverleners nog steeds vanuit hun eigen waarden en norm vertrekken om de gezinssituaties van andere mensen in te schatten. En dat geeft natuurlijk situaties waarbij ik me soms vragen stel.

Ik geef een voorbeeld uit onze praktijk: twee situaties met een drugverslaafde mama en een kind van tien maanden oud. De ene is via de huisarts naar ons doorverwezen en hebben we verder op weg geholpen. De andere is geboeid binnengebracht met politie en hoogdringende maatregel van de jeugdrechtbank. Eigenlijk ging het om dezelfde leefsituatie. De manier waarop je vandaag in de jeugdhulp terecht kan, is vaak afhankelijk van wie je toevallig op je weg tegenkomt.

Een vijfde vaststelling gaat over het feit dat de hulpverlening vaak te veel vanuit problemen vertrekt. Wij willen oproepen om met de gezinnen en kinderen te vetrekken vanuit wat goed loopt. Ik zie hier veel mensen zitten, waarvan velen met een eigen gezin. Stel je voor dat je steeds maar te horen krijgt wat niet goed loopt in je gezin of relatie. Op de duur zou je het ook voor bekeken houden. Wij geloven er echt in dat je de positieve krachten die in gezinnen aanwezig zijn, moet aanzwengelen om tot een goede verstandhouding en een goede hulpverlening te komen.

We vinden dat ouders een opvoedingsverantwoordelijkheid hebben. Als ouders willen afhaken in de opvoeding van hun kinderen of als kinderen het huis uit huis willen vanwege problemen met hun ouders, is het de eerste opdracht van de hulpverleners om aan de ouders duidelijk te maken dat ze een verantwoordelijkheid hebben. Het conflict moet worden uitgepraat, daarbij mag er ruzie worden gemaakt. Ouders mogen hun kinderen echter niet gewoon aan de kant schuiven en overlaten aan de hulpverleners. Dat gebeurt nog te veel. Er moet meer worden gepraat vanuit de gezinssituatie. We zien te veel kinderen de dupe worden van jeugdzorg, alleen al bij vechtscheidingen. Sommige kinderen komen bij jeugdhulp terecht omdat de ouders per se hun gelijk willen halen. Ik zou willen dat de ouders dan hun gezond verstand gebruiken. Tenslotte hebben zij hun kinderen gewild.

Een ander thema betreft opvoedingsbekwaamheid. Ondanks alle goede bedoelingen en hulpverlening, moeten we vaststellen dat een aantal ouders niet beschikt over de minimale opvoedingsvaardigheden om hun kind respectvol en veilig op te voeden. Als hulpverleners moeten we dat ook durven benoemen in plaats van jaren aan de gang te gaan met die mensen en een hele carroussel op te zetten. Tegen de tijd dat die kinderen 14 jaar zijn, kunnen ze misschien al niet meer functioneren.

Het volgende punt kan ik niet op alle plaatsen zeggen, maar aangezien het hier een neutraal forum is, kan het hier waarschijnlijk wel. Gezinsplanning blijft voor vele hulpverleners een taboeonderwerp. We komen soms in contact met jonge gezinnen waar er al drie kinderen zijn en waar we voor elk kind voortdurend moeten tussenbeide komen om die gezinnen te ondersteunen. Op zo'n moment moet je als hulpverlener aan die mensen kunnen duidelijk maken dat lekker vrijen fantastisch is, maar dat je niet onbeperkt kinderen op de wereld kunt blijven zetten. Ooit zei een kind mij: "Joepie, wij hebben nu thuis onze eigen voetbalploeg, want we zijn nu met elf." Zulke situaties zorgen ervoor dat die mensen het qua draagkracht helemaal niet meer kunnen halen.

In mijn zesde punt wil ik zeker geen individuele kritiek geven, maar integendeel een algemene vaststelling maken. In de jaren 80 en 90 zag ik vooral consultants die uit de hulpverlening zelf kwamen, uit het residentiële werk. Dat waren mensen die zelf in de jeugdzorg hadden gewerkt en nadien consultant werden. Vandaag zijn er heel veel jonge mensen die

consulent worden. Ik heb zelf een dochter die dat heeft geprobeerd. Die jonge mensen zijn goed opgeleid en hebben goede competenties en bedoelingen. Maar het is niet evident om als 23-jarig meisje in zo'n gezin voor een beer van een vent – ik zal hem Onslow noemen naar die man uit Schone Schijn – te staan en je verhaal te doen. Dan kom je niet geloofwaardig over. Soms krijg je dan het een en ander naar je hoofd geslingerd. Je komt dan ook vaak met jongeren in contact die al heel wat meer levenservaring hebben opgedaan dan je zelf ooit zal opdoen. Dat is een vaststelling uit de praktijk.

Ik zie bij de consultants ook een zeer groot personeelsverloop. Ik heb daarover al met een aantal mensen gesproken. Ik denk dat we het statuut van die consultants eens moeten bekijken. Maar dit is misschien meer een kwestie voor de minister van Ambtenarenzaken dan voor de minister van Welzijn.

Een zevende vaststelling is dat het statuut van consultants vaak haaks staat op de verwachtingen van verwijzers en ouders. In de wereld van het welzijn wordt dat ook steeds vaker een probleem. Tijdens feestdagen en vakantie ervaren de gezinnen vaak de meeste druk en doen de meeste crisissen zich voor. Net op dat moment zijn de minste hulpverleners beschikbaar. Dat is een dilemma waar we mee blijven zitten en waardoor we heel wat problemen in de praktijk laten escaleren.

Een achtste vaststelling is dat kinderen vanaf vijf tot zes jaar en vooral jongeren te weinig kunnen meebepalen wat voor hen een goede oplossing is. Bij het ckg zien we vaak kinderen die niets liever willen dan bij oma te gaan logeren, maar die, door een vechtscheiding, tot aan de uitspraak van de jeugdrechter bij ons moeten verblijven. Soms is dit dan gedurende maanden tot een jaar.

Ik vind dat een heel pijnlijke zaak. Want iedereen uit die omgeving weet dat de relatie tussen die oma en dat kleinkind perfect is, en dat dit goed zou kunnen functioneren. Het is dan bijvoorbeeld door de discussie tussen oma en schoonzoon dat het kind die kans niet krijgt en in de jeugdzorg belandt. Daar zit het dan te wachten tot het wel naar oma mag gaan. Ik vind dat zulke situaties anno 2011 ontoelaatbaar zijn.

In een negende vaststelling wil ik onze sector onder de loep nemen. Ik vind dat onze sector zich namelijk geregeld paradoxaal opstelt. Enerzijds verwijten we de overheid regelneven en mierenneukers te zijn. Anderzijds laten vele organisaties het na om zichzelf in vraag te stellen en hulp aan te bieden vanuit de context van sociaal ondernemer. Wat bedoel ik met sociaal ondernemer? Dat je effectief kijkt naar bepaalde noden in je regio en dat je samen initiatieven neemt om dingen te ondernemen. Je moet niet altijd zeggen dat je niet kunt bewegen doordat de overheid niet beweegt.

De managementprincipes wil ik ter sprake brengen in een tiende vaststelling. Men wil de instroom in de BJB beheersbaar houden. Ik heb daar geen problemen mee, omdat de BJB voor mij een soort sluitstuk is van intensiteit van jeugdzorg. We stellen in de praktijk echter vast dat heel wat kinderen en jongeren door die wachtlijsten in sectoren belanden die niet voorzien zijn op verwijzingen vanuit de comités voor bijzondere jeugdzorg of vanuit de jeugdrechtbank. Heel wat van die plaatsen worden dan ook langdurig ingenomen als wachtkamerfunctie. Het grootste probleem is dat we onze kerndoelstelling uit het oog verliezen. We zijn rechtstreeks toegankelijk en kunnen rechtstreeks met ouders aan de slag, zonder de driehoeksrelatie consultant-ouder-voorziening. In onze relaties werken we dus steeds rechtstreeks, zonder een echte verwijzer. Ook in Oostende werken we daar hard aan. 75 procent van de ouders in het ckg komt zelf steun vragen. Dat is iets heel anders dan wanneer je gedwongen wordt vanuit een bepaald maatschappelijk bureau zoals het comité of het parket.

Het probleem hierbij is dat mensen die een eigen jeugdzorgverleden hebben, daar ook wegblijven. Ze leggen immers direct de link met de jeugdrechtbank en het comité voor

bijzondere jeugdzorg, en ze schatten de kans heel hoog in dat hun eigen kind ook in de bijzondere jeugdzorg terechtkomt. We zien ze dus pas als het kalf bijna verdronken is en dan kunnen we gezien de ernst van het probleem niet anders dan een beroep doen op een comité, de jeugdrechtbank of de jeugdpolitie.

De elfde vaststelling neem ik volledig voor eigen rekening, maar ik sta er wel helemaal achter. Op het vlak van de integrale jeugdhulpverlening blijven wij het concept van Nederland overnemen. Maar goed dat we later gestart zijn, want in Nederland heeft men helemaal niet behaald wat men heeft nagestreefd. Toch gaan wij er hier in Vlaanderen gewoon mee door.

5. Spanningsveld tussen preventie en curatie

Een andere belangrijk punt is het spanningsveld tussen preventie en curatie. In de praktijk stellen we vast dat er een aanslepende wachtlijstproblematiek is en daardoor worden acute problemen doorgeschoven naar preventief bedoelde initiatieven. Nu begint de problematiek van de bijzondere jeugdzorg helemaal binnen te lopen in de preventieve sectoren. Voor ouders is het daardoor nog veel ingewikkelder geworden, ze weten nog minder dan vroeger bij wie ze waarvoor terecht kunnen.

Ik vergelijk dit met een simpel voorbeeld. De huisarts stelt bij mij bronchitis vast en verwijst me door, gezien de ernst van de zaak, naar een longarts. De longarts zegt dat hij me zou moeten opnemen en behandelen, maar dat hij geen plaats heeft. Hij stelt me voor om terug te gaan naar de huisarts. Dit is het kernprobleem vandaag, dit is de carroussel tussen sectoren. Vroeger kon dat minder. Het concept van de integrale jeugdhulpverlening bevat op zich een aantal goede ideeën. Het kan dus veel beter, maar we slibben vast in de preventieve opdracht omdat we overladen worden met mensen die bijzondere zorg nodig hebben en geen basiszorg.

De ckg's werden 15 jaar geleden opgericht binnen Kind en Gezin met als hoofddoel het voorkomen van ernstige opvoedingsproblemen. Het uitgangspunt daarbij was dat er nog altijd voldoende positieve krachten in het gezin waren en dat de ontwikkeling van het kind nog niet te zwaar is gehypothekeerd. Uniek daarbij is, en dit wordt nu voor een stuk overgenomen door de bijzondere jeugdzorg met de multifunctionele centra, dat we naadloos kunnen overschakelen tussen werken aan huis, dagopvang, crisisopvang en residentiële opvang.

In de praktijk stellen we het volgende vast. Ik heb dit verhaal vier jaar geleden al eens gebracht, maar we blijven vastlopen. Per dag worden er 300 kinderen die eigenlijk wachten op een plaats in de bijzondere jeugdzorg, residentieel opgevangen in de ckg's – niet bij ons in Oostende, wij laten ze er niet langer in uit respect voor de andere ouders. Bijzondere jeugdzorg is nodig, want de problematiek van de gezinnen is van die aard dat we niet langer via een één-op-éénrelatie verder kunnen werken. Hierdoor ontstaan er wachtlijsten voor de mensen die we effectief nog preventief zouden kunnen benaderen.

De interne vermenging leidt ook tot het volgende probleem. We hebben in Oostende een bevraging gedaan bij de mensen in armoede, bij het OCMW en bij het inloopteam om te weten te komen waarom mensen in armoede altijd laattijdig naar het ckg stappen. Die mensen kennen allemaal andere mensen die dat wel hebben gedaan, maar van wie het kind binnen de maand onder de hoede van een jeugdrechter werd geplaatst. Voor die mensen is dat een heel grote aantasting van het functioneren als gezin. Velen zitten immers met een eigen instellingsverleden. Er is geen juiste hulp. De kinderen blijven veel te lang in een ckg, zeker residentieel.

Ik zal nu een scherpe uitspraak doen. Uit Engelse onderzoeken van Kevin Browne over honderden kinderen en van Bruce Perry uit 2002 bij heel wat jonge kinderen blijkt dat de

grootste hersenontwikkeling bij jonge kinderen gebeurt tussen nul en vijf jaar. Bij kinderen tussen nul en drie jaar die geen vaste hechtingsfiguren hebben, die geen vaste relaties kunnen opbouwen, die constant verblijven in een omgeving die hen onaangepast prikkelt, enthousiasmeert en dingen aanleert, ontwikkelen de hersenen zich 30 procent minder.

Vraag me dus niet hoe het komt dat zoveel kinderen opnieuw in de jeugdzorg terechtkomen: we zijn ze al aan het maken vanaf de eerste dag dat ze stappen in de jeugdhulpverlening zetten. Dit is een heel pijnlijke vaststelling, want vroeger was ik ook van mening dat we met residentiële zorg heel veel problemen konden oplossen. Ik ben daar niet langer van overtuigd. We moeten snel keuzes maken. Als het duidelijk is dat er onvoldoende opvoedingsbekwaamheid aanwezig is, moeten we zorgen voor een pleeggezin zodat de kinderen in een stabiele omgeving kunnen worden opgevoed, zo niet is er sprake van kindermishandeling.

We hebben een ckg in het centrum van Oostende. Daar verblijven per dag zestien kinderen residentieel en ook zestien kinderen in dagopvang. In die twee leefgroepjes passeren er per jaar 180 andere kinderen. We werken met ouders, we vragen hen om elke dag te komen om te helpen met de verzorging van hun kind. Maar er zitten ook kinderen tussen die geen bezoek mogen ontvangen wegens de problematiek van de ouders. Zij zien constant andere ouders binnen en buiten gaan, maar zij mogen het centrum niet uit. Op één jaar tijd zien ze 180 kinderen passeren in het leefgroepje. Ik heb het over kinderen van zes maand tot anderhalf tot twee jaar. Als wij dan eindelijk een pleeggezin vinden voor een van die kinderen, is het niet verwonderlijk dat het pleeggezin het kind na een jaar terugbrengt omdat het er niet mee overweg kan.

U merkt wellicht dat dit mij na aan het hart ligt. Ik praat zeker niet vanuit een sectoraal standpunt of vanuit een vorm van hokjesdenken. Ik wil echt getuigen vanuit de beleving van kinderen en ouders. Onlangs hebben we een werkgroep opgericht en afgerond die zich heeft afgevraagd wat er in Vlaanderen moet gebeuren met de heel jonge kinderen voor wie duidelijk is dat een residentiële opname noodzakelijk is en een pleeggezin niet aangewezen is wegens de problematiek van de ouders of het kind.

U kunt zich afvragen waarom een kind niet naar een pleeggezin gaat wegens de problematiek van de ouders. Modale ouders zijn niet in staat om met persoonlijkheidsproblematieken van ouders (agressie, alcohol) om te gaan. Pleegouders en natuurlijke ouders zien elkaar in het weekend en op feestdagen, als ze de kinderen komen halen, dan zijn er conflicten maar dan dan is geen enkele dienst bereikbaar. Een modaal gezin dat zich ertoe wil engageren om kinderen in hun privésituatie op te nemen, heeft veel meer steun nodig dan het vandaag krijgt. Ik hoop dat in het nieuwe decreet in permanentie en ondersteuning wordt voorzien voor de pleeggezinnen. Ook in het weekend en op feestdagen.

Los daarvan is er de maatschappelijke vaststelling dat Vlaanderen nu heel sterk wil inzetten op pleegzorg voor heel jonge kinderen. Dat is terecht, maar er is ook sprake van een dualiteit. Op het moment dat de modale gezinnen zo zwaar onder druk staan en de eigen gezinscontext bijna niet meer in goede banen kunnen leiden, zeggen we als overheid dat we massaal zullen investeren in pleeggezinnen. We leggen de druk om het tekort aan zorg in Vlaanderen op te lossen, dus terug bij de modale gezinnen. We moeten hier toch eens goed over nadenken. Wij zijn thuis zelf pleegouder en ik ben voor 100 procent overtuigd van de meerwaarde van een pleeggezin. We kunnen niet zomaar verwachten dat we over twee of drie jaar 1500 kinderen in een pleeggezin zullen onderbrengen, in gezinnen die zelf dagelijks onder stress functioneren.

Wat is er nu beslist voor de langdurige opnames? Ik zal het kort samenvatten. Men is zich bewust van de ernst van de problematiek. Maar nu wil men het door de ontwikkeling in integrale jeugdhulp nog even voor zich uitschuiven tot de toegangspoort er komt in 2014, om dan te gaan kijken in welke werkvormen men voor die kinderen definitief zal

voorzien. Ondertussen blijft de situatie ongewijzigd. Daarop heb ik een beetje lachend het volgende geantwoord. Na 1965 werd het Jeugdbeschermingscomité opgericht, en dat zou zorgen voor een oplossing. Na 1980 was het aan het Comité voor de Bijzondere Jeugdzorg en de Bemiddelingscommissie om te zorgen voor een oplossing. Sinds 2000 zeggen we dat integrale jeugdhulp zal zorgen voor een oplossing. Nu is het nieuwe toverwoord: we schuiven het door naar de toegangspoort om het daar op te lossen. Ik wil niet cynisch zijn, maar dat is toch het gevoel dat bij mij leeft.

6. Beleidsvoorstellen

Ik doe tot slot enkele beleidsvoorstellen, ook gebaseerd op wetenschappelijke studies. Uiteraard hebben wij onze praktijkervaring, maar ik laat die graag eens wetenschappelijk screenen. Omdat we ook enkele innovatieve projecten opzetten, is de samenwerking met de wetenschappelijke wereld belangrijk. Wij bereiken met ons concept van het ckg en het opvoedingshuis in Oostende ongeveer 3000 gezinnen per jaar. Die mensen geven ons ook een redelijke input over wat zij als goed, moeilijk of niet functioneel ervaren.

Mijn eerste beleidsvoorstel is dat we voor eens en voor altijd aan gezinnen en aan de sectoren en administraties duidelijk moeten maken wie nog wat doet en wie wat aanbiedt. Het was de bedoeling van IJH om daarin duidelijkheid te brengen, waar ik volledig achter sta. Met de komst van heel dat preventieve voorveld raakt dat weer helemaal in de verwarring.

Persoonlijk en wetenschappelijk ingegeven vind ik dat we er op allerlei manieren voor moeten zorgen dat er in onze maatschappij weer een spontaan aanbod is van opvoedingsondersteuning. Het hoeft niet allemaal geformaliseerd te worden. We hebben juist gehoord over ontmoetingsruimtes en sociaal-cultureel werk. Dat is de eerste plaats om eens als normale mensen onder elkaar over opvoeding te praten zonder te problematiseren. Opvoedingsondersteuning moeten we uit de problemsfeer houden. Het is niet omdat je wat onzeker bent over de manier waarop je kind of jij als ouder functioneert, dat je een probleem hebt. Een schouderklopje of een duwtje in de rug kunnen al zorgen voor voldoende moed om te volharden.

Een tweede niveau dat ik erg belangrijk vind, is de preventieve opvoedingshulp. Daarbij gaan we met die gezinnen aan de slag waarvoor we nog in een één-op-éénrelatie kunnen werken zonder externe verwijzers. Er zijn dan nog voldoende krachten aanwezig om op zeer korte termijn met een aantal interventies, al dan niet gekoppeld aan korte crisisopvang, het gezin opnieuw op de sporen te krijgen.

De volgende stap voor mij is dan pas begeleiding. En het extreme van bijzondere jeugdzorg zou behandeling moeten worden. Als ik de heer De Vos hoor, zijn die mensen bezig op een therapeutische manier om jongeren en ouders te sensibiliseren en uit de situatie te geraken. We kunnen niet blijven verwachten dat het niveau begeleiding en behandeling terechtkomt in, bij wijze van vergelijking, de wachtkamer van de huisarts en omgekeerd dat de wachtkamer van de huisarts een spoedopname wordt voor allerlei situaties. Dat kan volgens mij niet meer. Zolang we geen duidelijke lijnen durven te trekken, vrees ik dat de instroom op lange termijn enkel verder zal problematiseren.

Ik doe een serieuze oproep om verder structureel in te zetten op opvoedingsondersteuning en preventieve opvoedingshulp, waardoor het voor ouders duidelijk is bij wie ze terechtkomen en waarom. Het uitgangspunt is: laat de opvoedingsverantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij ouders. Probeer het niet elke keer vanuit je eigen normen en waarden over te nemen. Houd ook op met gezinnen te problematiseren, maar probeer ze als hulpverlener in de eerste plaats te waarderen. Maak dat hulpverlening laagdrempelig en beschikbaar is. Daarmee bedoel ik: present zijn. De verzakelijking van de welzijnssector leidt ertoe dat op de momenten dat gezinnen en jongeren ons het meest nodig hebben, wij in vele gevallen

het minst bereikbaar zijn. Dat is een gigantisch spanningsveld en een uitdaging voor de sector voor de komende jaren.

Ik doe een oproep voor meer engagement vanuit de hulpverlening. Werken in onze sector is meer dan een job, meer dan 'nine to five'. Het is echt met die gezinnen op pad gaan en er samen aan werken. Daarvoor moet je beschikbaar zijn en niet in de problemen zitten als het opeens vijf voor vier is. Goed, er moet een evenwicht zijn tussen privé en werk. Voor onze organisatie zijn de ouders en de kinderen onze opdrachtgevers. We zijn geen tewerkstellingsproject. Dat bedoel ik daarmee.

Dan kom ik tot enkele zaken die jullie misschien zullen bekoren. Wij komen zeker niet pleiten voor meer middelen. Al sinds een jaar of twee doe ik een oproep om middelen juist in te zetten. Ik geef het voorbeeld uit onze ckg-sector. Er staat nu op papier dat men wil uitbreiden met 300 plaatsen. Ik zeg: doe dat niet. Als je dat niet doet, zul je 600 plaatsen extra creëren en 16.485.000 euro besparen per jaar. Het gaat over de 300 kinderen die nu langdurig in de ckg's zitten. Geef die een plaats waar ze thuishoren. Dan komen er in de ckg-sector 300 plaatsen vrij. We bouwen die om naar meer mobiele en ambulante werking. Dat is dan maal drie. Zo creëer je 900 plaatsen zonder een cent uit te geven. Je moet er wel nog 300 betalen aan de bijzondere jeugdzorg. Dat geeft dus 600 plaatsen bij in de ckg-sector, zonder extra te betalen en zelfs door nog te besparen.

Wat betreft het volgende punt ben ik zeker niet populair. Maar goed, ik wil niet altijd populair zijn. Daarvoor zijn er programma's op televisie, heb ik gehoord. Men beweert dat het grote succes van IJH vandaag het crisishulpprogramma is, dat in heel Vlaanderen is geïnstalleerd. Daarbij liggen twee dingen zwaar op mijn maag, zeker omdat ik ook af en toe wat pionierswerk doe en bij de overheid voor centen moet gaan lobbyen en schooien.

Wij worden vandaag als ckg's drie keer gesubsidieerd voor crisisopvang, voor hetzelfde werk. In het erkenningsbesluit van de ckg's staat dat onze basisopdracht crisisopvang is, 24 uur op 24. Daarvoor zijn we dus al gesubsidieerd in onze basissubsidie. Met de komst van het netwerk IJH zit je in een zeer luxueuze positie. Zij vragen bijvoorbeeld om in Oostende twee of drie plaatsen vrij te houden voor het geval van een crisis. Die drie plaatsen zijn dus vrij, maar tellen voor 100 procent mee als bezet in mijn subsidiering. Dat is nog eens kassa. Als die plaatsen dan door dat meldpunt van IJH gebruikt worden, krijg ik nog eens 100 euro per keer dat ik een jongere opvang erbovenop. Ik wil dat geld terugstorten, maar het lukt mij niet.

Als je dat op Vlaams niveau bekijkt, wat een geldverspilling! Als ik hoor dat iedereen werkt met wachtlijsten, vraag ik me af wat er niet klopt. Vorige week heb ik onderzocht wat in West-Vlaanderen de bezetting is van de voorbehouden plaatsen voor crisis die 100 procent gesubsidieerd zijn. In West-Vlaanderen komen we aan 30 procent bezetting. Ik zou graag eens vernemen van de minister hoe groot het voorziene aanbod crisisopvang in Vlaanderen is, over alle sectoren heen en hoeveel van die plaatsen op jaarbasis effectief bezet zijn. Ik denk dat we zo al een redelijk aanbod weer beschikbaar zouden krijgen voor de dingen die noodzakelijk zijn. Uiteraard ben ik het eens met het concept erachter, maar dus niet met de manier waarop.

Ik had in het begin begrepen van IJH dat men die 100 euro zou geven als je als voorziening bereid was om bovenop je erkend aantal voor een weekend een minderjarige bij te nemen, maar nu krijgen wij drie keer geld. Ik zoek het rekeningnummer om dat geld te kunnen terugstorten, want ik heb geld nodig voor andere dingen in Vlaanderen.

Het decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning is mijn stokpaardje. Ik heb dat van in het prille begin gevolgd. Er zijn 25 Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning. De provincies hebben er 20. Die van Kind en Gezin kan ik niet tellen, en die van de lokale overheden al evenmin. Bovendien is er nu nog het

nieuwe EXPOO. Al die mensen zijn er om die 14 betaalde halftijdse krachten voor alle Vlaamse centrumsteden die volgens het decreet die opvoedingswinkels moeten runnen, te coördineren. Ofwel kiest men voor het bijwonen van al die vergaderingen, ofwel houdt men die winkel open. Ik lees bovendien in de beleidsbrief (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 762/1) van minister Vandeurzen dat hij 40 extra consultants nodig heeft, terwijl hij er eigenlijk al 25 heeft die hij meteen kan inzetten. Ze staan op zijn loonlijst. En velen zoeken hoe ze hun job kunnen invullen. Hij kan ze terugschuiven naar de hulpverlening. Dat kost geen cent.

Het decreet is geëvalueerd. Dat was ook de afspraak bij de regeringsonderhandelingen. Ondertussen is die evaluatie er. Wij willen verder gaan en vragen dat het decreet zou worden gewijzigd. Bij de opmaak ervan is immers beloofd dat het na twee jaar zou worden geëvalueerd en waar nodig aangepast. We leven immers in tijden van schaarse middelen. Als sociaal ondernemer vind ik bovendien dat het niet kan dat de overheid al die structuren in stand houdt om over dingen te praten en daarnaast nauwelijks middelen heeft om met ouders en gezinnen aan de slag te zijn. Wij in Oostende hebben wat geprovoceerd ter zake: we hebben besloten naar geen enkel overleg met al die coördinatoren te gaan. Die mensen hoeven hier ook niet te zijn. We bundelen onze beschikbare middelen en krachten. We zijn 52 uur per week open en bereiken 500 gezinnen per maand. Ondertussen bevinden we ons in de luxepositie dat iedereen in Vlaanderen ons komt vragen hoe we dat doen. Ik antwoord dan: we coördineren niet, we doen iets.

Ik heb nog een aantal beleidsvoorstellen, die ook gebaseerd zijn op wetenschappelijke studies. Men moet innovatie stimuleren in plaats van te laten overleven. Het is hier al meermaals aangehaald: wie wil innoveren in de welzijnssector, die besteedt meer tijd aan het opstellen van dossiers en het aflopen van kabinetten en administraties dan dat hij op den duur nog met zijn project bezig kan zijn. We weigeren ook middelen van het VIPA, want als ik werk met die middelen, dan liggen onze verbouwings- en bouwkosten 40 procent hoger dan op de privémarkt. Dat is geen goede investering van overheidsgeld.

Het belang van de dialoog met armen is bewezen. We zijn daar allemaal van overtuigd, denk ik. Als mensen uit de praktijk vinden we echter dat het nu de hoogste tijd is voor acties om die armoede te doorbreken. In Oostende hebben we een aantal innoverende projecten ter zake, maar we krijgen daar structureel van geen enkele instantie in Vlaanderen ook maar één cent voor. Dat wordt betaald door de bedrijfswereld, maar als men echt opvoedingsondersteuning wil uitbouwen met mensen in armoede, om ervoor te zorgen dat ze niet in een carrousel verzeilen, dan vindt men vandaag nergens middelen.

De heer De Vos kan er misschien over meespreken: als een organisatie haar nek uitsteekt, krijgt ze soms de wind van voren. We hebben een aantal innoverende projecten met betrekking tot armoedebestrijding en opvoedingsondersteuning. We zijn vragende partij voor een onderzoeksproject waarbij men die 3000 mensen die jaarlijks bij ons passeren, zou ondervragen, om na te gaan of onze projecten effect hebben gehad op hun functioneren als gezin of ouder, om te bekijken of ze naderhand iets hebben kunnen doen met de hulp of de ondersteuning die ze hebben gekregen. Ik zou dat zeer graag weten. Als organisatie willen we ons zeer kwetsbaar opstellen. Misschien zeggen de mensen immers wel dat dit geen effect heeft gehad. Onlangs had ik nog een discussie met een minister. Ik zei hem dat we misschien het armoedeprobleem in Vlaanderen kunnen oplossen door gewoon geen budgetten meer te besteden aan het praten over armoede, en iedereen een leefloon van 1400 euro te geven. Misschien lost het probleem zichzelf dan wel op. Dat is een oneliner die ik hier wil geven om toch wat discussie op gang te brengen.

Wij zijn zeker vragende partij voor het afbouwen van die administratieve rompslomp die dag in dag uit op onze tafel belandt. We hebben een capaciteit van 64 gezinnen. Wij hebben drie mensen voltijds in dienst die niets anders doen dan papiertjes invullen voor allerlei overheden. Met hetzelfde geld kan ik 18 gezinnen meer helpen. Maar goed, blijkbaar

wil de overheid alles zeer nauwgezet volgen. Op zich heb ik daar geen probleem mee, maar leg de verantwoordelijkheid bij de voorziening en kom niet voortdurend aanzetten met nieuwe procedureslagen waarnaar we ons moeten schikken.

Hoewel het aantal welzijnswerkers in Vlaanderen de jongste tien jaar explosief is gestegen, stellen we vast dat het kunnen bereiken en het beschikbaar zijn van een hulpverlener in veel situaties nog steeds een knelpunt is. Er wordt verwacht van organisaties als de onze dat we ons op alle mogelijke echelons engageren. Daar worstel ik eigenlijk wekelijks mee. In de integrale jeugdhulpverlening is er het netwerk rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en het crisisnetwerk, en zijn er de projectwerkingen. Lokaal is er het lokaal onderwijsoverleg, het lokaal overleg kinderopvang, het lokaal sociaal beleidsplan en het lokaal overleg opvoedingsondersteuning. Als men naar al die vergaderingen moet gaan, wanneer moet men dan bezig zijn met zijn werk? Er is dus een dringende nood aan afstemming, en ook vooral aan een afbouw. Voor de lokale overheden is ter zake een heel belangrijke opdracht weggelegd. Zij moeten een duidelijk signaal geven aan Vlaanderen. Opvoeding, onderwijs en kinderopvang zijn dingen die met elkaar te verbinden vallen: laten we komen tot één overleg in plaats van elke weekavond naar een andere commissiezaal in het stadhuis van Oostende te moeten hollen, om met een andere schepen te gaan praten over bijna hetzelfde onderwerp.

Als u me vraagt hoe ik het beperken van de instroom in de toekomst zie, dan antwoord ik dat wat nu loopt niet meer om te keren valt. We moeten opnieuw beginnen bij de jongsten en ervoor zorgen dat er in Vlaanderen zo snel mogelijk een opvoedingsondersteunend aanbod is voor iedereen. Dat moet echter zo worden georganiseerd dat overheadkosten worden vermeden. Als Opvoedingshuis Oostende zijn we vragende partij dat ook de consultaties bij ons zouden worden ondergebracht, net als de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin. Die zitten nu in een industriepark, moeilijk bereikbaar voor ouders. Zo kunnen we een aantal middelen bundelen en tegelijk ook met veel meer diensten voor ouders bereikbaar zijn.

Ook moet er worden ingezet op brede populatiegerichte preventie, met een back-up van intensieve preventie. Wij in Oostende gaan ook van start met Triple P, omdat ik daar echt in geloof. De kostprijs is uiteraard een discussiepunt. Net als professor Deboutte ben ik er echter van overtuigd dat, als we ons richten op de hele bevolking waarvan 80 procent het goed stelt en het goed doet, we automatisch die andere 20 procent ook gemobiliseerd krijgen. Dat blijkt bij ons in Opvoedingshuis Oostende al vijf jaar. We houden geen avonden of groepsmomenten specifiek voor kansarmen of allochtonen. We organiseren dingen voor iedereen, wat in de praktijk leidt tot een mix. Jan Modaal komt daar in contact met de zwakkere of de vreemdeling. Daar moeten we naartoe. Er hoeft niet telkens iets nieuws te worden opgezet omdat iemand een bepaalde kleur of een bepaald armoedeprobleem heeft. We moeten dus echt naar dat populatiegericht denken gaan.

We moeten ook het volgende duidelijk maken aan iedereen, aan ouders, maar ook aan mensen uit het onderwijs en iedereen die met kinderen te maken heeft: het is niet omdat er een diagnose is van een of andere afwijking dat voor een kind een ideaalbeeld, een perfecte opvoeding moet worden nagestreefd. Als mijn kind de hele dag op school heeft moeten stilzitten, met de handen op de rug, en voor zich heeft moeten kijken, dan is het normaal dat hij 's avonds op de zetels springt of op weg naar huis mijn auto afbreekt. Hij heeft geen ADHD: hij moet zich ontladen.

Afsluitend nog iets over mijn praktijkgevoel. Ik heb daar een heel kort, mooi verhaaltje bij. Ik ben een echte mens van de visserij, net als mijn vader en heel mijn familie. Het museumschip de Amandine, de laatste IJslandvaarder, is een erfstuk van mijn familie. Ze hadden dat schip beter aan mij gegeven, dan hoefde ik niet te gaan schooien voor de welzijnssector, maar goed. Als kleine jongen was ik daardoor gefascineerd. Men had in Oostende het Oosterstaketsel gebouwd, een prachtig houten staketsel. Als het stormde,

wou ik daarheen. Ik mocht alleen naar het strand gaan: er was toen nog geen Dutroux. Het water beukte tegen dat staketsel: een prachtig beeld. Eind de jaren zeventig kregen de betonboeren opeens het idee om daar een betonnen staketsel te zetten. Het houten staketsel moest weg. Ik heb in mijn huizen balken zitten die poten zijn van het oude staketsel van Oostende. Dat is het beste stuttingsmateriaal dat er bestaat. Veel Oostendenaars hebben zulke balken in hun huis zitten. Vijftien jaar later bleek dat het betonnen staketsel niet deugde. Het moest vervangen worden. Intussen hebben ze het nog eens vervangen. En nu zijn ze het opnieuw aan het vervangen. Aan de westelijke kant van Oostende staat nog altijd dat houten staketsel, in weer en wind, zelfs toegankelijk voor het publiek, zonder enig gevaar voor iemand.

Ik wil maar zeggen: we moeten in de jeugdhulp niet alles willen vernieuwen. We moeten ook eens durven dingen die zo klaar zijn als water, naar voren te schuiven, en soms simpele dingen met heel simpele dingen aan te pakken. Ik dank u voor aandacht.

7. Vragen van de leden tijdens de vergadering van 26 januari 2011

De heer John Crombez: Mijnheer Blondé, ik wil u ook bedanken voor uw uiteenzetting. Er zat zelfs genoeg voer in voor een aantal vragen in commissie aan de minister.

Als ik het goed begrepen heb, zegt u dat wij in Vlaanderen momenteel, ondanks de wachtlijsten, plaatsen onbezet laten, omdat het financieel slecht uitkomt voor instellingen. Dat is het verhaal van de driedubbele financiering. Als men ze gewoon zou gebruiken, verliest men middelen. Dat heb ik goed begrepen.

Een tweede punt betreft De Katrol. Hoe belangrijk is dat in het geheel van uw verhaal? De Katrol heeft een prijs gekregen in Nederland, maar hoe belangrijk is dat al in Vlaanderen? Hoe uitgebreid is het? Hoe zit de werking juist in elkaar? Wat zijn de effecten? Ik begrijp dat jullie heel erg overtuigd zijn van de impact van De Katrol.

Mijn derde vraag gaat over de pleegzorg. De problemen van de toename van de instroom kan ik kort samenvatten als: kinderen en jongeren komen op verkeerde plaatsen terecht. Wij hebben gezien dat pleegzorg in Vlaanderen ondergebruikt wordt ten opzichte van andere landen. U sprak over het statuut, ondersteuning en zo meer. Die analyse is wellicht in het verleden ook al gemaakt. Waarom is er volgens u nog altijd ondergebruik, terwijl het voor veel kinderen een oplossing zou zijn?

Als ik me niet vergis, zegt de Belgische Grondwet of het Europese Handvest dat we rekening moeten houden met de mening van het kind. U beschreef daarnet dat een kind zelf vroeg om bij de grootouder te gaan. En zelfs als de grootouder het zelf ook vroeg, lukte het niet. Wordt er juridisch over gesproken waarom dat soort waanzin nog altijd praktijk is?

Mevrouw Mieke Vogels: Mijnheer Blondé, omdat u zich mij herinnert als minister van de integralen, wil ik nog even de verschillende puntjes op een rij zetten. In 1999 heeft het Vlaams Parlement de Maatschappelijke beleidsnota Bijzondere jeugdzorg (*Parl. St.* VI. Parl. 1998-99, nr. 1354/1) goedgekeurd. We hebben daar de vinger aan de pols gehouden wat de integralen betreft, en tegelijk de procedure voorgeschreven van hoe dat moest worden uitgewerkt, namelijk een bottom-up benadering. Ik ben in 1999 minister geworden en ben dat beginnen uit te voeren.

In het begin was er een zeer groot enthousiasme aan de basis. “Eindelijk ontmoeten we elkaar eens aan tafel, want we kenden elkaar niet”, zei men. Aan de andere kant was er een heel grote scepsis bij de koepels en bij de administratie.

In 2004 is er dan een decreet gekomen met de bedoeling om niet te laten verloren gaan wat we bereikt hadden, vooral dat enthousiasme. Pas in de tweede helft van 2004 is mevrouw

Vervotte minister geworden en is men met Perspectief! (*Parl. St.* VI. Parl. 2008-09, nr. 2167 /1) begonnen. Dat was positief, maar het was tegelijk een verkeerd signaal, want het was alleen voor de bijzondere jeugdzorg. Op dat moment is de desillusie eigenlijk begonnen, omdat alle middelen weer naar de bijzondere jeugdzorg gingen, terwijl we net integraal gingen werken.

Als we één fout gemaakt hebben, is het dat we niet zijn begonnen met de administratie. Daar hebt u gelijk in. Nu zie je bijvoorbeeld bij die toegangspoort dat de rechtstreeks toegankelijke de vraag zullen moeten introduceren bij de niet rechtstreeks toegankelijke, maar dat de rechtstreeks toegankelijke allemaal afhankelijk zijn van ofwel het decreet betreffende het algemeen welzijnswerk ofwel van een decreet dat bij Onderwijs zit. Dat werkt niet.

Op dit moment krijg je het omgekeerde. Er is nu blijkbaar een consensus op het niveau van koepels en administratie om ermee door te gaan, maar die is totaal weg aan de basis. Dat is een groot probleem. Dat is wat u verwoordt, maar u niet alleen. Wij worstelen daar ook mee. Kunnen we het nog remediëren of reanimeren zoals het nu voorligt? Of moeten we het, zoals u stelt in uw ‘parler vrai’, die ik overigens zeer kan appreciëren, gewoon weggooien, net zoals het decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning? Al die logge dingen, waar mensen steeds meer met elkaar bezig zijn in plaats van met de hulpverlening, laat ons die in de prullenmand gooien en tabula rasa maken. Ik voel daar wel wat voor, maar ik weet dat dat in de politiek niet zo simpel is.

Ik wil nog iets zeggen over Triple P. Je moet opvoedingsondersteuning naar de mensen brengen. In die zin is een brede aanpak als Triple P goed. Waar ik het bij Triple P moeilijk mee heb, is het feit dat iedereen geschoold moet zijn, volgens dezelfde methodiek en tactiek. Als je de vijf basisprincipes van Triple P bekijkt, werken die allesbehalve contextgericht. Twee principes gaan erover dat je goed voor jezelf moet zorgen en een warm nest moet maken voor je kinderen. Ik wil wel, maar als ik alleenstaande ouder ben en met 900 euro in de maand moet rondkomen, hoe kan ik dan goed voor mezelf zorgen? Als ik zo’n berg schulden heb, hoe kan ik dan een warm nest voor mijn kinderen organiseren?

Dat is mijn grote kritiek op Triple P: het zit volledig in het culpabiliseren van ouders. “U hebt problemen bij de opvoeding? Wij gaan u helpen. Hier is een model, Triple P. Maar als u het dan nog niet kunt, is het wel uw eigen schuld.”. Men vertrekt veel te weinig van de context en brengt de opvoedingsondersteuning te weinig naar die context.

Mevrouw Katrien Schryvers: Mijnheer Blondé, ik dank u op mijn beurt voor uw zeer gedreven uiteenzetting en de manier waarop u een aantal zaken durft te poneren.

We zoeken in deze commissie niet in eerste instantie uit hoe we de bijzondere jeugdzorg beter kunnen organiseren, maar wel hoe we ervoor kunnen zorgen dat we ingrijpen op de elementen die ertoe bijdragen dat de instroom sterk stijgt. U noemt er een aantal. Ze zijn niet allemaal even uitgewerkt. Zijdelings noemde u de gezinsproblemen, de echtscheidingsproblemen, de alleenstaande ouders en de druk op de gezinnen. Wij zullen moeten achterhalen wat de oorzaken zijn van de toegenomen druk op de modale gezinnen. Hebt u daarop een antwoord?

U begon met de vaststelling dat de meerderjarigheid op 18 jaar absoluut niet voor alle jongeren een zegen is. U hebt daarin gelijk. Tegenwoordig zijn er zelfs mensen die ervoor pleiten dat bepaalde rechten kunnen worden verkregen op 16 jaar. Dat lijkt alleen maar rozengeur en maneschijn. Jongeren lijken sneller volwassen te worden en op eigen benen te kunnen staan. Maar men moet op een goede manier met die rechten kunnen omgaan. Rechten hebben veronderstelt ook het kunnen opnemen van verantwoordelijkheden. Hebt u aanzetten tot een oplossing? De oplossing is zeker niet het terugschroeven van de meer-

derjarigheid. Maar hoe kunnen we die kwetsbare groep tussen 18 en 21 jaar op een andere manier tot de volwassenheid begeleiden?

U wijst terecht op de juridisering van onze maatschappij. Wij stellen dat vast in alle sectoren. Ik vraag me vaak af hoe we daar in godsnaam tegenin kunnen gaan. Alsmar meer mensen procederen. Ze vinden dat ze gelijk hebben en zoeken juridische spitsvondigheden. Ongeluk bestaat niet meer. Voor alles wat er in onze maatschappij gebeurt, moet een schuldige worden gevonden. U leidt daaruit af dat hulpverleners zich steeds meer indekken. Doet men in de hulpverlening niet aan overacting? Grijpt men te snel en te sterk in om maar niet het risico te lopen om verantwoordelijk te worden gesteld als het misloopt? Jongeren krijgen daardoor maatregelen opgelegd en belanden in een vorm van bijzondere jeugdzorg waar ze eigenlijk niet thuishoren. Die verdere stap hebt u niet concreet gemaakt. Kunt u daar iets meer over zeggen?

U had het over het verwennen van kinderen en over de noodzaak van het stellen van grenzen. Ouders ervaren steeds meer maatschappelijke druk. Dat verhoogt de faalangst. Mogelijk gaan ouders zelf op zoek naar hulp, terwijl dat niet echt nodig is. Durft men dat te zeggen?

Een van uw laatste punten verwonderde mij. U had het over het teveel aan rondetafels en dergelijke. U zei dat de lokale besturen daar hun rol moeten opnemen. Maar ik vermoed dat er een verschil bestaat tussen de steden en de gemeenten. Kunt u concretiseren wat u daarmee bedoelde?

Mevrouw Marijke Dillen: Mijnheer Blondé, ik wil u heel hartelijk danken voor uw zeer enthousiaste uiteenzetting. Ik vind het spijtig dat wij niet de gelegenheid hebben om op een aantal punten concreet en diep in te gaan. U hebt terecht een aantal knelpunten aangeklaagd. Ik ben blij dat u hebt opgemerkt dat veel van die zaken kunnen worden opgelost met eenvoudige ingrepen, zonder dat we de hele jeugdzorg volledig moeten hervormen.

Ik ga even in op enkele van uw opmerkingen over opvoedingsondersteuning. Ik ben blij dat u een oproep doet om dat decreet te wijzigen. Als je vanuit de oppositie in de commissie Welzijn dat decreet nog maar durft te bekritiseren, zonder het daarom volledig naar de prullenmand te verwijzen, wat ik nooit heb gedaan, dan word je door sommige leden uitgelachen. Mevrouw Vogels kan dat bevestigen. Nochtans weten we allemaal dat het niet naar behoren functioneert. Mijnheer Blondé, ik ben blij dat u in uw beleidsvoorstellen man en paard noemt. U merkt terecht op dat het belangrijk is het decreet te wijzigen: in plaats van structuren in stand te houden en te vergaderen omwille van het vergaderen, moeten we beschikbaar zijn voor de ouders.

Ook kritiek op de integrale jeugdzorg wordt in die andere commissie niet altijd gesmaakt. U geeft terecht kritiek op de integrale jeugdzorg.

Over de partijgrenzen is er wel een vrij groot draagvlak voor uw warme pleidooi voor pleegzorg. Dat moet inderdaad een van de eerste hulpmiddelen zijn waarnaar gegrepen wordt. Wij stellen vandaag in de praktijk vast dat er weinig gezinnen kandidaat zijn om pleegzorg op zich te nemen. U zegt dat voor veel gezinnen de eigen draagkracht al moeilijk is, in elk geval te moeilijk om er nog eens een kind bij te nemen. Het is overigens niet altijd eenvoudig om een vanuit de pleegzorg geplaatst kind erbij te nemen. U verwees naar die kinderen jonger dan drie jaar met een hersenbeschadiging. Maar bij oudere kinderen is het vaak nog veel moeilijker.

Niet alle gezinnen zijn bekwaam om dit te doen. Maar anderzijds wordt het gezinnen die wel een goed draagvlak kunnen bieden zeer moeilijk gemaakt. Er worden eisen opgelegd, er moet administratie worden gedaan, er moet voldoende ruimte zijn en een afzonderlijke

badkamer enzovoort. Is dat allemaal nodig als je zelf al een paar kinderen hebt? Wat goed is voor uw eigen kinderen, zal toch ook goed zijn voor een ander kind?

Ik heb dat zelf ondervonden. Ik heb zelf iemand in huis genomen. Ik heb geprobeerd dat officieel te laten erkennen door de pleegzorg omdat dat vanuit de rechtbank werd gevraagd. Ik heb daar gewoon afstand van gedaan. Die jongen woont nu bij mij. Niemand komt controleren. Ik probeer een beetje deftig voor mijn eigen kinderen te zorgen, het zal voor die jongen ook wel goed zijn. Tot hiertoe loopt het goed. Wij moeten de pleegzorg vereenvoudigen, zonder dat er daarom een volledige wildgroei moet ontstaan. Er mag wat controle zijn.

Wat de armoedeproblematiek betreft, heeft de heer Blondé terecht opgemerkt dat we in Vlaanderen veel middelen aan de zogenaamde armoedebestrijding verspillen. In de praktijk stellen we echter vast dat het aantal mensen in armoede jaarlijks blijft stijgen. We pompen geld in het Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Die verenigingen leveren misschien goed werk. Daar wil ik niet over discussiëren. Ik ken de situatie in Antwerpen. We hebben daar al eens een werkbezoek gebracht. Ik heb respect voor die verenigingen. In plaats van de problematiek ten gronde aan te pakken, laten we echter middelen verloren gaan.

Mijn laatste vraag sluit in feite aan bij een vraag die mevrouw Vogels al heeft gesteld. De opdracht van deze commissie bestaat niet uit het oplossen van de pijnpunten die hier terecht worden aangekaart: onze opdracht bestaat uit het vinden van een manier om de instroom te beperken. Ik zou hierover dan ook graag nog wat meer toelichting krijgen.

De heer Blondé heeft al een zeer concreet punt vermeld. De heer Crombez heeft daarover zijn verwondering geuit. Kinderen en jongeren kunnen te weinig mee bepalen wat de oplossing wordt. Als advocaat behandel ik zelf vrij veel jeugdzaken. Ik stel vast dat de jeugdrechters in Vlaanderen kinderen jonger dan twaalf jaar niet horen. Een kind van twee jaar oud kan natuurlijk niets zeggen. Een kind van zes of acht jaar oud kan echter perfect stellen dat het liever bij zijn grootmoeder zou logeren dan in een instelling blijven. Op die manier zouden we de instroom in onze instellingen wat kunnen beperken. Ik zou graag nog een paar concrete punten horen. Dit moet ons in staat stellen op het einde van onze werkzaamheden een advies te formuleren.

De heer John Crombez: Hetzelfde geldt in feite voor de pleegzorg. We hebben in dit verband al een aantal punten aangehaald. De rechten van de kinderen conflicteren soms met het recht op ouderschap. De pleegouders merken soms dat het kind ieder weekend naar een slechte situatie wordt meegenomen en weer slechter terugkomt. Is dit ook een van die problematische situaties waardoor we het pleegouderschap moeten stimuleren?

Mevrouw Vera Celis: Mijn eerste bedenking heeft betrekking op de groep van de oudere jongeren, van 18 tot 21 jaar oud. De vraag is hoe die zorg verder verloopt. In feite heeft mevrouw Schryvers dit al perfect verwoord.

Mijn tweede bedenking heeft betrekking op de allerkleinsten. Uit de cijfers blijkt dat de instroom in de categorieën van nul tot drie jaar en van drie tot zes jaar vrij bijzonder is. De heer Blondé heeft in dit verband onder meer gesteld dat we opvoedingsonbekwaamheid moeten durven te benoemen. Gezinsplanning blijft een taboe. Ik vind het schitterend dat hij dit punt durft aan te halen en te benoemen.

Als hij een hulpvraag krijgt van een gezin waar best geen kind meer bijkomt, heeft een arts de verplichting hier gevolg aan te geven. Dit punt kan ook in de bijzondere jeugdzorg aan bod komen. Wat is dan het beste antwoord? Wat mag een hulpverlener doen? Wat is zijn bevoegdheid? Wat moet hij met betrekking tot gezinsplanning en opvoedingsonbekwaamheid zeggen of melden?

Indien de omgevingsfactoren voor driejarigen niet kunnen worden gegarandeerd, zal dit hier zeker een effect op hebben. Over de beleidsvoorstellen in verband met de opvoedingsondersteuning zijn al meerdere opmerkingen gemaakt. Wat wordt best gedaan indien het gezin zo problematisch is dat er eigenlijk geen ouders zijn die kunnen worden aangesproken? Indien ze er niet zijn, kunnen ze ook niet worden ondersteund. Welk criterium en welke opvang is dan het meest geschikt, zeker voor die allerkleinsten van nul tot zes jaar oud?

Mevrouw Else De Wachter: De heer Blondé heeft een aantal voorbeelden gegeven in verband met de pleegzorg, de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd. Bepaalde sprekers hebben ook op de toekomstige problemen met prematuriteit gewezen. Daar moeten we ook aandacht aan besteden. Welke beslissing we ook nemen, we moeten steeds een paar stappen vooruit denken. De oplossingen die we nu bedenken, zijn misschien niet de beste oplossingen op termijn.

Wat de herfinanciering betreft, blijkt het niet zo cruciaal in bijkomend geld te voorzien. De herverdeling van de middelen in de sector zou op een aantal vlakken al enig soelaas kunnen bieden.

Pleegzorg is zeer belangrijk en blijft momenteel in Vlaanderen beperkt. Daar moeten we op een aantal vlakken, waaronder het statuut, zeker aan werken. Dat we hier vorm aan geven en bepaalde aanpassingen doorvoeren, betekent echter niet dat alles op termijn opgelost is. We moeten er rekening mee houden dat de pleegzorg niet alleenzalmakend is en niet alle problemen kan oplossen. Hoewel we op dit vlak zeker versterkende acties moeten ondernemen, blijft het een en-enverhaal.

8. Vragen van de leden tijdens de vergadering van 7 februari 2011

Mevrouw Marijke Dillen: Ik heb een aantal informatieve vragen. Ik zal daarbij de volgorde van uw uiteenzetting volgen.

Wat de ondernomen acties vanuit de overheid betreft, hebt u een overzicht gegeven dat teruggaat tot in 2004. Is er volgens u een goede opmaak en analyse gebeurd door toenmalig minister Vervotte van het Globaal Plan? U zegt tegelijkertijd dat er in de bestaande structuren en sectoren veel weerstand bestaat omdat de mechanismen in vraag worden gesteld. Is het mogelijk daar wat meer informatie over te krijgen? Intussen zijn we meer dan vijf jaar verder. Ervaart u op het terrein dat er zaken veranderd zijn?

U formuleert een aantal vaststellingen over het statuut van de consulenten. U zegt dat in periodes waar de druk het grootst is en gezinnen een beroep zouden moeten kunnen doen op die consulenten, dus in een soort van crisissituatie, die hulpverleners niet bereikbaar zijn. We hebben een zeer interessante uiteenzetting gekregen van de Antwerpse jeugdmagistraat Christian Denoyelle, die dezelfde bedenking maakte (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 872/16). Hij merkte ook op dat er in de jeugdrechtbanken permanentie is, ook tijdens het weekend en op feestdagen. Denkt u dat het mogelijk is om te voorzien in een permanentie van die consulenten, wellicht op een verplichte basis, zodat er zeven dagen op zeven iemand bereikbaar is?

Wat de integrale jeugdhulpverlening betreft, zegt u dat Vlaanderen het Nederlandse model heeft overgenomen. U hebt daarbij opgemerkt dat Vlaanderen daar later mee is gestart omdat het Nederlandse model duidelijk heeft bewezen dat het niet ideaal is. Kunt u daar wat meer uitleg over geven? Wanneer u zegt dat Vlaanderen daar gelukkig later mee is gestart, bedoelt u dan dat Vlaanderen lessen heeft getrokken uit wat fout is gelopen in Nederland? Hebt u daar een aantal suggesties?

Wat het spanningsveld tussen preventie en curatie betreft, zegt u dat er minimum 300 plaatsen per dag worden ingenomen door zuivere dossiers, zowel van het comité als van

de jeugdrechtbank. Ik begrijp niet goed hoe u bij dat cijfer komt. Kunt u daar wat meer informatie over geven?

U pleit ervoor dat er structureel wordt ingezet op opvoedingsondersteuning. Er is beloofd dat het decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning zal worden geëvalueerd. Hoe ziet u die structurele inzet concreet? Ik heb een aantal vragen bij de wijze waarop wij vandaag in Vlaanderen opvoedingsondersteuning organiseren. Naar aanleiding van begrotingsbesprekingen stel ik telkens opnieuw vast dat dit eigenlijk toch wel een beetje een vorm van verspilling is. Het zijn allemaal kleine projecten die over heel Vlaanderen worden gerealiseerd en waarbij heel wat verenigingen de mogelijkheid hebben om een subsidie aan te vragen en een project toe te lichten. Wanneer men dan aan de voorwaarden voldoet, krijgt men het geld. Ik geloof niet echt dat het veel bijdraagt tot een echte opvoedingsondersteuning, zeker niet voor hen die dit het meest nodig hebben. Ik ben voorstander van een meer omvattende manier van organiseren. Welke visie hebt u daarop?

De heer John Crombez: Het is nuttig dat er ook voorstellen worden gedaan voor besparingen. U zegt dat innovatie vaak wordt belemmerd doordat men altijd gaat naar iets bovenop de bestaande systemen. Dat is een middelendiscussie. Dat is de discussie om de bestaande zaken in vraag te durven stellen.

Wanneer er weerstand is in de bestaande structuren en sectoren omdat ze te weinig of niet concreet geïmplementeerd zijn, geldt dat dan ook voor het in vraag stellen van bestaande projecten? Maakt men ook op het terrein vaak die analyse waarbij men telkens uitkomt bij het vragen naar bijkomende middelen?

Het uitgangspunt van de integrale jeugdhulp kan een interessant uitgangspunt zijn. De vraag is wat de grootste verbetering zou zijn. Wat moet er praktisch veranderen om ervoor te zorgen dat die, zelfs als er modules bestaan, veel meer geïntegreerd kan werken?

Wat de consulenten betreft, is de analyse duidelijk. Het zou vaak gaan om te jonge mensen. Zeven dagen op zeven, 24 uur op 24, kunnen zich problemen voordoen bij gezinnen. Er zijn echter niet altijd consulenten beschikbaar. Verder zijn er ook vragen over de opleiding en ondersteuning van consulenten. Die consulenten maken heel wat mee. Wat is er concreet nodig om hen daartegen te wapenen? Er is immers een grote uitval.

Bij uw achtste vaststelling wou ik kort het volgende vragen. Kinderen en jongeren kunnen te weinig mee bepalen wat voor hen een oplossing is. Op welke manier zouden ze dat wel kunnen doen? Een tijd geleden hebben we op een andere plaats de discussie gevoerd en geconcludeerd dat we blijven redeneren vanuit de bescherming van het statuut van de ouder en het ouderschap, en dat dat af en toe wringt met de rechten die de kinderen hebben. Meestal wordt resoluut gekozen voor het recht op ouderschap. Hoe kunnen we hier concreet aan remediëren?

De Katrol is de vorige keer ook ter sprake gekomen. Vaak gaat het om projecten die niet-structureel worden ondersteund en die op een kleinschalige manier en met weinig middelen een redelijk bereik hebben. Wat is het bereik van De Katrol momenteel? Hoe draait De Katrol en met welke inzet? De minister heeft gezegd dat hij een aantal projecten zal doorlichten om ze meer structureel in het beleid op te nemen. Is dit een project dat volgens u stilaan het statuut van decretale verankering verdient?

Mevrouw Marijke Dillen: Ik heb een aanvullend vraagje bij de vraag van de heer Crombez bij de achtste vaststelling. Het is een terechte vaststelling dat kinderen en jongeren, zeker onder de leeftijd van twaalf jaar, veel te weinig mee kunnen bepalen. Dat is helaas niet onze bevoegdheid, maar een federale. Nu hoort een jeugdrechter kinderen jonger dan twaalf jaar niet. In heel Vlaanderen wordt een dergelijk verzoek van een advocaat in een

procedure bijna altijd van de tafel geveegd. Wat is uw visie hierop? Ik begrijp dat er niet naar de mening van een kind van drie of vier jaar wordt gevraagd, maar welke leeftijd vindt u haalbaar?

Heel uitzonderlijk kan in het kader van een zware discussie tussen vader, moeder en grootouders, de rechtbank beslissen om een specifieke advocaat aan te stellen die enkel en alleen de belangen van het kind verdedigt. Dat heeft niets te maken met de jeugdadvocaten die hier al herhaaldelijk aan bod zijn gekomen. Ze verdedigen heel specifiek het belang van een kind in een heel moeilijke situatie. Wat is daar uw standpunt over? In Antwerpen gebeurt het heel weinig. Hebt u er een zicht op hoe het in West-Vlaanderen gebeurt? Bent u voorstander van een veralgemening? Dit is natuurlijk niet onze bevoegdheid, maar een federale, maar misschien is het een idee dat we kunnen meegeven aan onze federale collega's.

De heer John Crombez: Mijn vraag was iets breder en dan hebben we wel bevoegdheden. Dit komt immers niet alleen voor in de advocatuur en rechtbankrelaties, maar ook in het pleegouderschap.

Mevrouw Else De Wachter: Ik wil me vooral aansluiten bij de pertinente vragen van de collega's. We merken ook bij andere sprekers dat het steeds dezelfde richting uitgaat en dat is goed, want dan kunnen we er nadien ook actief aan werken. Als ik het goed begrijp, stelt ook u dat niet altijd meer middelen belangrijk zijn, maar dat een herverdeling of herstructurering soelaas zou kunnen brengen.

Wat u hebt verteld over de ontwikkeling van kinderen van drie jaar, afhankelijk van de situatie waarin ze hebben geleefd, heeft me gefraspeerd. Dat heeft me beziggehouden. We beseffen dit ergens wel, maar het zo concreet zien, is toch nog iets anders. Het is heel belangrijk om enorm in te spelen op die doelgroep. Als we vandaag investeren in kinderen en jongeren met psychiatrische problemen, hebben we daar later rendement van. Het rendement zal later ook heel duidelijk financieel blijken in de hele welzijnssector.

De eerste vijf jaar zijn heel cruciale jaren in de ontwikkeling van een kind. We beseffen natuurlijk ook dat een jaar heel snel om is. Wat kunnen we concreet doen? Wat is het beste en het meest efficiënte om daar op korte termijn aan tegemoet te komen? Als je een proces opstart om een kind weg te halen uit een bepaalde situatie, dan is een jaar heel snel om. Het moet heel snel gaan om ook nog effect te hebben op lange termijn. Waarin moeten we volgens u voorzien voor die doelgroep?

9. Antwoord van de heer Patrick Blondé

De heer Patrick Blondé: De vorige keer zijn we geëindigd met een aantal vragen. Niet alle vraagstellers zijn hier, maar ik zal straks de antwoorden geven, want ik heb ook nog wat onderzoekswerk gedaan, zeker in het licht van de vragen van mevrouw Vogels.

Mevrouw Dillen, ten tijde van minister Vervotte en haar adjunct-kabinetchef, de heer Dirk Broos, werd met het Agentschap Jongerenwelzijn en Kind en Gezin heel hard gewerkt aan het Globaal Plan (*Parl. St.* VI. Parl. 2005-06, nr 780/1). Dat heeft ook uitvoering gekend en heeft heel wat in beweging gezet. Er was weerstand vanuit het algemeen welzijnswerk, dat hebben we vorige keer zelfs gehoord van mevrouw Vogels, en was gebaseerd op het feit dat de minister van Welzijn opeens met een specifiek plan voor de jeugdzorg naar voren trad in een tijd dat iedereen sprak over integrale. Men heeft voor die piste gekozen omdat zowel de administraties als heel veel voorzieningen al jarenlang aangaven dat de situatie in de jeugdzorg op dat moment totaal onhoudbaar was. We kwamen toen ook continu in de pers met de meest schrijnende verhalen van kinderen die nergens terechtkonden, die op de stoep lagen en zo meer. Er speelden zich toen echte drama's af. Toen is men vanuit die context en op basis van analyses beginnen te werken aan het Globaal Plan.

Het vervolg was Perspectief!, een plan dat nog niet in uitvoering is, aangezien deze commissie er nog een en ander over moet vertellen. Als u mij vraagt welke mechanismen er zijn en wat precies de grote weerstanden zijn in de sectoren, dan denk ik eerlijk gezegd dat het vooral gaat over het behoud van de sectoren. Gelukkig zijn er nog een aantal medestanders die zo denken. Als welzijnswerker zijn mijn werkgevers de mensen die nood hebben aan welzijn, dat zijn de bejaarden, gehandicapten of jongeren, ouders en kinderen. Het wordt de hoogste tijd dat we ons daar in Vlaanderen opnieuw van bewust worden. Zij geven ons een maatschappelijke opdracht om dingen voor hen te realiseren. Het is niet omdat wij op een bepaald moment een voorziening hebben opgericht, dat die eeuwig moet blijven bestaan. Ik heb het gevoel dat dit in Vlaanderen nogal leeft.

Het verbaast me ook altijd hoe collega's in de sector vasthouden aan gebouwen. Heel veel voorzieningen bevinden zich nog in prachtige kasteeltjes midden in de bossen. Met de behoefte aan wellness in Vlaanderen, zou ik er niet lang over twijfelen om ze te verkopen op de private markt om me te vestigen in een buurt waar de doelgroepgezinnen aanwezig zijn.

Die drang om vast te houden aan structuren, aan gebouwen, locaties en tradities speelt dus een enorme rol. Die drang is helaas in Vlaanderen ingebakken bij veel collega's. We zijn bijna allemaal vzw's, maar persoonlijk vind ik dat vzw-statuuut niet zo'n goed vehikel om aan sociaal ondernemen te doen, om er onze kerntaken aan vast te haken. Dat is mijn verwijt wat de structuur van ons welzijnswereldje betreft. Ik bedoel daar niet mee dat we bedrijven moeten oprichten, maar wel dat we overeenkomsten moeten kunnen afsluiten met de overheid over bepaalde opdrachten die we willen uitvoeren, met een aantal engagementen op middellange en lange termijn, waarvoor we ons zullen moeten verantwoorden.

Begrijp me niet verkeerd: de meeste mensen die zitting hebben in een vzw van een welzijnsorganisatie zijn brave huisvaders en -moeders, die de beste bedoelingen hebben en dat gratis doen, en dan nog eens in hun vrije tijd. Ze verbinden zich er eigenlijk toe om die organisaties beleidsmatig te ondersteunen. Toch ontbreekt er in veel van die raden van bestuur nogal wat op het vlak van managementideeën en beleidsideeën. Dat is geen kritiek op wat die mensen daar doen, maar die vzw's zijn gegroeid vanuit die caritatieve geest van de jaren 60, terwijl de overheid vandaag van ons een dusdanige professionaliteit verwacht dat die raden van bestuur eigenlijk ook meer zouden moeten worden geprofessionaliseerd. Ik ken collega's die, met alle respect, nog een moeder-overste van 70 jaar moeten overtuigen om het gebouw leeg te maken en naar elders te verhuizen. Ik kan u verzekeren: als die moeder-overste daar ondertussen al vijftig jaar woont, dan is het niet gemakkelijk om die beslissing erdoor te krijgen. Het zijn echter wel dergelijke dingen die ervoor zorgen dat vandaag in Vlaanderen een aantal dingen in het slop blijft. Ik overdrijf misschien wat, maar ik heb ondertussen in mijn loopbaan geleerd dat dit soms nodig is, opdat wat ik zeg zou blijven nazinderen.

Een ander mechanisme dat dingen tegenhoudt, is het volgende. Dit is een heel persoonlijk standpunt, maar er is een aantal collega's dat daarover meedenkt en er ook mee over beslist. Van zodra de overheid, met het Globaal Plan en straks ook met Perspectief!, nieuwe dingen wil proberen te introduceren en te installeren op de werkvloer, is er meteen de middelendiscussie. Ik ben het ermee eens dat er in Vlaanderen voor een aantal essentiële zaken op het vlak van welzijn geld tekort is, maar ik blijf erbij dat we aan de andere kant bakken geld over de balk blijven gooien. Veel te veel organisaties zitten voortdurend te kijken naar de overheid. Ze willen extra middelen voor het extra werk dat van hen wordt gevraagd. Voor een aantal dingen is dat terecht. Laten we daarover dan ook eerlijk de discussie aangaan. We moeten echter ophouden met dat voortdurende vragen: op die manier maken we welzijn in Vlaanderen onbetaalbaar voor de gebruikers, voor diegenen die het nodig hebben. Ik zal hier niet beginnen over de vakbonden, maar die maken de zaken op den duur al evenmin goedkoper.

Er is nog een mechanisme dat vertragend werkt. Ik heb niets tegen netwerking. Ik vind dat zelfs fantastisch, vooral na 8 uur 's avonds. Maar op den duur worden hulpverleners in zodanig veel netwerken en mechanismen gedwongen, dat er voortdurend sprake is van compromis op compromis op compromis in functie van de cliënt. Dit moet immers niet alleen passen in de integrale jeugdhulpverlening en in een beleidsplan van de minister van Welzijn, maar ook in een beleidsplan met betrekking tot armoede, in een beleidsplan met betrekking tot tewerkstelling en noem maar op. We moeten dus rekening houden met zodanig veel randfactoren dat we erg veel tijd verkwanselen voor we tot de kern van onze opdracht komen. Om het met een boutade te zeggen: mocht er voor elk uur dat er in Vlaanderen over jeugdhulp wordt gesproken, daadwerkelijk één kind of gezin per dag worden geholpen, dan zouden er veel meer mensen worden geholpen dan vandaag.

Hier durf ik dat zeggen, maar als ik straks buitenkom en ik ontmoet een aantal collega's, dan is het mogelijk dat ik er voor moet zorgen dat ik snel in mijn wagen zit. Dit is echter een pijnlijke realiteit. Er werd van bovenaf een aantal structuren opgezet. Ik kan heel goed begrijpen dat men de vraag naar hulp beheersbaar wil houden, dat men kritisch wil bekijken hoe het komt dat het aantal hulpvragen maar blijft exploderen, maar daartoe worden er zoveel nieuwe systemen en overlegtafels opgericht dat er voor veel organisaties nog minder tijd is om hun ding te doen.

Nog een mechanisme is de verzakelijking van de welzijnswereld. Een persoon op de werkvloer moet een vakman zijn, moet passie hebben en moet vooral ook engagement hebben. Dat zijn belangrijke elementen waarover we moeten beschikken, gezien het soort gezinnen waarmee we dagelijks aan de slag moeten gaan. Die mensen voelen het meteen aan als je niet echt bent, zeker in die situaties.

Ik vind dat consulentenpermanentie verplicht moet worden gemaakt, maar dan moeten we tegelijk de crisismeldpunten integrale jeugdhulp afschaffen. Zeker als het gaat over jongeren die worden gevolgd via een toeleiding, een handelingsplan of een verwijzing door de bijzondere jeugdbijstand, is het cruciaal dat we meteen met de juiste mensen contact kunnen opnemen om beslissingen te nemen. Dan gaat het meestal over de zeer vervelende periode van de feestdagen, tussen Kerstmis en Nieuwjaar. In die gezinnen komen dan ook alle emoties naar boven. Nu is dat probleem deels verlegd – waarschijnlijk met de beste bedoelingen – naar de fameuze crisismeldpunten integrale jeugdhulpverlening. Het gaat over een meldpunt per regio waar enkel hulpverleners terechtkunnen die hebben bewezen dat ze eerst het reguliere aanbod hebben uitgeprobeerd, om aanspraak te kunnen maken op een crisisbed. Wat ik wat vreemd vind aan het systeem, is het volgende. Als de reguliere hulpverlener er niet is, komt men inderdaad automatisch terecht bij dat crisismeldpunt. Alle crisissituaties die wij in Oostende in de kerstvakantie hebben gehad, waren eigenlijk al bekend bij het comité voor bijzondere jeugdzorg. Die mensen waren niet te bereiken. Eigenlijk hadden we rechtstreeks met die consulent of zijn vervanger in die periode in contact moeten kunnen staan. Dan hadden we veel korter op de bal gespeeld.

Normaliter spreken we over 7 tot maximaal 14 dagen crisisopvang, of in het beste geval – want daar pleit ik wel voor – over een intense interventie aan huis gedurende 3 dagen of gedurende 28 dagen interventies aan huis. Het probleem is: we krijgen ze nu binnen via een nieuwe voordeur. Het comité is niet te bereiken. De rechtbank moet niet tussenbeide komen. De hulpverlener kan een huisarts zijn, die zelfs niet weet dat er in die kwestie op dat moment sprake is van een consulent. Die huisarts belt naar dat crisismeldpunt. Het kind in kwestie komt bij ons binnen. We mogen dat kind één tot twee weken houden. Dan komt die consulent terug en die zegt dat hij geen vervolghulp heeft. Eigenlijk ben ik dan enigszins de sigaar in deze kwestie, want ik heb een kind binnengehaald dat eigenlijk niet meer binnen mocht en eigenlijk zat te wachten op een andere oplossing, in de jeugdzorg. Dat crisismeldpunt vind ik dus lapwerk. In het begin van de jaren 2000 kwam de sector telkens met schrijnende situaties in de pers. Dat zal men nu veel minder horen, want er is nu wel wat aanbod voor. De essentie is echter dat we het gewoon hebben verschoven. Drie

dagen later moet ik immers toch terug naar het comité met dat kind, en zo draaien we in cirkeltjes. Dat is mijn persoonlijke mening.

Uiteraard zeg ik niet dat die consultants daar massaal aanwezig moeten zijn. Indien er echter een of twee personen 7 dagen op 7 permanentie zouden houden, zouden we toch al een hele stap vooruit zijn. Als die personen bovendien lid zijn van een team consultants, hebben ze ook wel wat weet van die dossiers die er behandeld worden. Zo kunnen ze zeer snel beschikken over informatie. En heel kort op de bal spelen

De jeugdrechters zijn nu wel al stand-by. Ik kan u verzekeren dat ik menigmaal een jeugdrechter zeer boos heb zien worden omdat hij in het weekend moest komen opdraven voor een politionele tussenkomst. Dat gaat dan over dossiers die lopen in de vrijwilligheid en waarbij de politie niet anders kan dan de jeugdrechter inschakelen omdat de contactpersonen tijdens die periode onbereikbaar zijn. We zitten daar dus met een voortdurend ping-pongspel tussen de gedwongen en vrijwillige hulpverlening. De cliënt wordt daar alvast niet beter van. Je kunt dat die mensen niet verwijten, want er is niet in personeel voorzien om die permanentie te organiseren. Maar die permanentie moet dus worden georganiseerd.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Wat ik hoor van verpleegkundigen, is dat de afdeling Pediatrie op feestdagen vaak vol ligt. Daar hebben ze vaak last van de ouders die lawaai maken. Zieke kinderen hebben dan soms geen plaats om opgenomen te worden in het ziekenhuis.

De heer Patrick Blondé: Voor mij is dat een bekend verhaal. In Oostende hebben we de afspraak gemaakt dat dit niet meer gebeurt. Ondertussen is het crisismeldpunt integrale jeugdhulp daar tussengekomen.

Je hebt niet altijd meer middelen nodig om dingen te realiseren. In Oostende hadden we een soort netwerk opgebouwd met alle organisaties uit de regio rond Oostende, zowel van kinderen als van volwassenen. We hebben daar ook het tienjarig bestaan van gevierd op het moment dat het crisismeldpunt integrale jeugdhulp overal van start ging. Wij voorzagen dat er tijdens weekends en op feestdagen steeds een bed, bad en brood voor ouders en kinderen beschikbaar was. Dat was zeer leuk: zo hadden we hotelkamers ter beschikking. Ik kan u verzekeren, als je met je kind in een crisis zit en je mag opeens in de Koningin der Badsteden op hotel gaan ... Ik trek het nu wat op flessen, maar toch. Nu is deze vrijwillige samenwerking verdwenen, en moet iedereen nu via het meldpunt in Brugge, kostprijs per jaar: meer dan 250.000 euro

De pediatrie was een ramp. Vroeger zaten wij drie keer per maand op de spoedafdeling van de Oostendse ziekenhuizen vanwege sociale opnames waar noch de pediater, noch de spoedartsen weg mee konden. Er moest worden bemiddeld tussen die ouders, bijvoorbeeld bij echtscheidingen. Zulke discussies komen precies naar boven op kerstavond, kerstdag, oudejaarsavond of nieuwjaarsdag. Sommige ouders brengen hun kind ook met opzet naar de pediatrie, om hun partner een hak te zetten. Die pediaters zitten er dan mee. Die mensen worden agressief, de pediater belt de politie enzovoort. In het slechtste geval komt het parket er aan te pas.

Ik heb verschillende keren meegemaakt dat een jeugdrechter niet anders kon dan tijdens de feestdagen een kind toe te wijzen aan de pediatrieafdeling van een ziekenhuis, met het verbod van bezoek van de ouders. Eigenlijk is dat inderdaad de wereld op zijn kop. Dat is voor een stuk opgelost door het crisismeldpunt integrale jeugdhulp. Dit echter ten koste van het bestaande reguliere aanbod. We zitten met een aantal plaatsen voor die crisisopvang, maar die mijn inziens nooit zo bedoeld zijn.

Gelukkig zijn we later gestart dan in Nederland. We hebben de tijd gehad om te kijken wat er in Nederland gelukt of minder goed gelukt was. Soms heb ik de indruk dat heel het proces integrale jeugdhulp voor Vlaanderen al vastligt en dat men het nu enkel nog wil uitvoeren. Wij zijn daar in de praktijk niet allemaal even gelukkig mee. Er zijn heel wat believers, maar ik kom meer en meer non-believers tegen. Zij willen terugkeren naar de essentie van het verhaal en afstemmen met de sectorale administraties. Die zijn namelijk gebleven en werden niet afgeschaft en integraal gemaakt. Ze bestaan nog naast elkaar. Laat ons dan specifiek in functie van de doelgroepen, de gezinnen en de problematieken waarvoor al die sectoren staan, de zaken verfijnen. Dit in plaats van willens nillens die dwarsverbindingen te willen blijven realiseren en dan met zodanig veel verschillende uitgangspunten te worden geconfronteerd.

Ik heb alle respect – dat heb ik al gezegd – voor de problematiek van gehandicapten in Vlaanderen, voor de mensen in de psychiatrie, voor iedereen. Maar je kunt geen systemen gaan uitwerken die een doeltreffend antwoord bieden op die nood of die vraag van dat specifiek gezin in die specifieke situatie. Los van het feit dat jeugdzorg en armoede maatschappelijk en financieel meestal naast de pot grijpen. Zo heb ik zelf jarenlang een mooi gezinsvervangend huis gehad in De Haan. Als er vroeger op de zeedijk in De Haan begeleiders rondliepen met andersvalide mensen in rolwagens, hadden zij zo veel succes dat de toeristen hen zelfs op een ijsjes wilden trakteren. Als ik met mijn kornuiten van de bijzondere jeugdzorg op diezelfde dijk liep, werden we weggekeken.

Ook maatschappelijk zitten we daar dus met een probleem. Het cliché leeft dat kinderen uit de jeugdzorg delinquenten zijn of ouders hebben die maatschappelijk totaal onverantwoord functioneren. Hoewel dat zeker meestal niet zo is, is het moeilijk om de publieke opinie daarvan te overtuigen. De meeste van die jongeren komen uit moeilijke gezinssituaties en zijn geen delinquenten. De meeste moeilijke gezinssituaties hebben ook niet te maken met onverantwoord ouderschap. Maar dat krijgen we zelf niet uitgelegd aan de publieke opinie. Ik begrijp dan ook dat de politiek het niet kan vertalen in de juiste middelen.

De heer John Crombez: Ik heb een vraag over een essentieel punt. U zegt dat diegenen die hun twijfels hebben bij de integrale, liefst zouden terugplooiën op die sectorale administraties die ook zijn blijven bestaan. Dat dit geldt voor de grote driepikkel gehandicaptenzorg, jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg, kan ik mij nog voorstellen. Maar omgekeerd hebben we hier toch veel getuigenissen gehoord waarin men vraagt naar meer flexibiliteit om de modules aan elkaar te koppelen, bijvoorbeeld via outreach in de geestelijke gezondheidszorg of andere onderwijsprojecten.

Als u spreekt over de tegenstanders die pleiten voor een terugkeer naar de sectorale administratie, klinkt dat voor mij tegengesteld aan het feit dat er meer flexibiliteit zou moeten komen om precies na diagnosestelling niet altijd meteen naar opname te moeten gaan, maar te kunnen putten uit de verschillende deelsectoren. Ik weet dat het met de complexiteit van het geheel van de sector te maken heeft, maar voor mij klonk dat tegengesteld aan wat we hier al een paar keer gehoord hebben: dat men moet kunnen plukken uit wat voorhanden is aan hulp of zorg om gezin en jongere te omringen met wat nodig is.

De heer Patrick Blondé: We hebben elkaar voor een deel verkeerd begrepen. Als ik zeg dat we voor een stuk naar de sectorale administraties moeten gaan, bedoel ik dat we iedereen zijn corebusiness moeten laten behouden. Nu zijn we vooral bezig alles in één pot te gooien, waardoor de samenwerking moeilijker wordt. Uiteraard pleit ik ervoor – ik heb het genoeg aan den lijve ondervonden – dat het perfect mogelijk moet zijn dat een jongere die in een voorziening bijzondere jeugdzorg verblijft, vanuit een cgg psychiatrische ondersteuning kan krijgen. Ik heb daar geen problemen mee.

Het gevaar bestaat echter dat bijvoorbeeld een cgg zegt dat zij ook een aantal plaatsen bijzondere jeugdzorg moet hebben aangezien zij jongeren ondersteunt in de bijzondere jeugdzorg en die nood zich daar voordoet. Of omgekeerd, dat straks alle voorzieningen bijzondere jeugdzorg beginnen te eisen dat ze in elke voorziening een psychiater in huis moeten hebben om de problematiek van de jongeren op te vangen. Er moet inderdaad worden samengewerkt rond problematieken. Maar er moet vooral worden bekeken hoe men gezinnen, ouders en jongeren duidelijk maakt waar ze juist hulp krijgen en waarom. Algemeen welzijnswerk is nog zo'n verhaal in Vlaanderen. Want wat is algemeen? Dat kan alles zijn, maar ook iets anders. Op de duur zie je een aantal mechanismen.

Elke sector is op het veld ook aan het zoeken naar schaalvergroting, versterking van zijn eigen aanbod om te overleven. Dit kan straks naar een integrale jeugdhulpverlening naar Nederlands model verschuiven. In Nederland hoor ik vaak spreken over voorzieningen met 8000 medewerkers en een opvang- en begeleidingscapaciteit van 6000 tot 7000 plaatsen. Dat zijn geen gewone Vlaamse voorzieningen meer. Ik huiver daar enigszins van. Wat de aansturing vanuit de overheid en vanuit het management betreft, valt hier zeker iets voor te zeggen. Dit vertaalt zich echter niet op het niveau van de cliënt.

Het gaat hier om opvoedingsondersteuning, om jeugdhulp of om psychiatrische ondersteuning. De wijze waarop de cliënt die hulp of die ondersteuning ervaart, wordt door een relatie van één op één bepaald. We moeten blijvend aandacht schenken aan die relatie. De voorzieningen hebben de verantwoordelijkheid met de middelen die ze van de overheid krijgen maximaal hulp voor de cliënt te organiseren. Ze moeten niet achter een computer zitten, aan vergaderingen deelnemen of in overlegfora zitten. Ze moeten met die cliënt bezig zijn. Voormalig minister Vervotte heeft daar destijds een getal op geplakt. Volgens haar moet 60 of 70 procent van de beschikbare tijd van hulpverleners aan contacten met cliënten worden besteed. Wat mij betreft, moet dat 90 procent worden.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: In mijn streek zijn de problemen dramatisch. Ik woon in Alveringem, vlak bij Veurne. Er is een comité voor bijzondere jeugdzorg. De Sleutel is ondertussen weg. Jongeren die met een verslavingsprobleem kampen, moeten de trein naar Brugge nemen. De mobiliteit is daar echter niet dezelfde als in de stad.

De heer Patrick Blondé: Mijn eigen voorziening is ook in die streek gevestigd. Veurne hoort gedeeltelijk bij ons werkingsgebied. Ik ga ervan uit dat wij ons zo moeten organiseren dat wij bij die mensen geraken. We moeten de mensen aan huis bedienen.

Indien de nodige afspraken worden gemaakt, tussen diensten kan jeugdhulpverlening op dit vlak een stuk beter. De eigenlijke samenwerking moet echter in de praktijk plaatsvinden. Protocollen en procedures kunnen een houvast vormen. Ze zijn echter niet het middel om aan hulpverlening zelf te doen.

Ik ken mensen in die streek waar we in de praktijk mee samenwerken. Een telefoontje volstaat om een minderjarige in een crisissituatie naar Oostende te brengen. Als ik de procedures moet volgen, moet ik de consultant of de politie vragen of ze hem mogen en kunnen brengen. Wij lossen dat op met een telefoongesprek.

Dit is de essentie van het verhaal. We moeten niet in elk godvergeten gat in Vlaanderen een voorziening oprichten. De voorzieningen moeten daarheen gaan. De sector vindt dat niet haalbaar.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Veurne en Ieper beschikken samen over één enkel personeelslid. Indien die man de mensen thuis moet bezoeken, kan hij soms maar twee bezoeken op een dag afleggen. De afstanden zijn zeer groot. Dat gaat over 40 kilometer.

De heer Patrick Blondé: Ik hoop dat die man niet met de fiets rijdt. Wij rijden meermaals per dag naar De Panne en naar Veurne.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Ik vind het ook niet zo ver. Ik praat over de mening van de mensen die het moeten doen.

De heer Patrick Blondé: Oostende ligt 25 kilometer van Diksmuide verwijderd. Er wordt nu gepleit voor de oprichting van een nieuw residentieel centrum in Diksmuide. Om het half uur is er een bus naar Oostende. We moeten realistisch blijven. Ons werkingsgebied strekt zich uit van Blankenberge tot De Panne en is ongeveer 48 kilometer lang. Dat is pech. We moeten hiermee rekening houden. Ik moet de overheid niet om meer geld voor mijn dienstverplaatsingen vragen. Ik heb de pech dat niet iedereen binnen een straal van 10 kilometer rond mijn deur zit. Dergelijke discussies bepalen de manier waarop de sector zich lokaal organiseert. Dat is wat ik met al die weerstanden en mechanismen bedoel.

De heer John Crombez: Ik denk dat we stilaan inzicht in de essentie beginnen te krijgen. Daarnet heeft de heer Blondé een voorbeeld gegeven van de manier waarop de procedures niet helemaal worden gevolgd en alles met behulp van een telefoongesprek wordt geregeld. Ik vraag me af wat nu overheerst. Op sommige plaatsen overheerst het volgen van de regels. Dat leidt ertoe dat veel misloopt. Het heeft allemaal met de snelheid van het eerste contact te maken. Kan de sector zijn autonomie claimen en voldoende procedures naast zich neerleggen zonder in de problemen te komen?

De heer Patrick Blondé: Dat is zeker geen gemakkelijke oefening. Ik hoor vaak dat de organiserende administratie van Kind en Gezin voldoende openheid heeft om naar echt cliëntvriendelijke oplossingen te kijken. Tijdens veel overlegvergaderingen in de sector staat Kind en Gezin echter bekend als de meest regelgevende instantie van heel Vlaanderen.

Omdat ze zich op die manier veilig willen voelen, blijft een aantal mensen om regels vragen. Na het drama in Dendermonde is tijdens verschillende vergaderingen gediscussieerd over de veiligheidsdeuren die moeten worden geïnstalleerd. De administratie heeft letterlijk de vraag gekregen hoe breed die deuren moeten zijn. Als de administratie dan tot een responsabilisering van de sector oproept, is het antwoord dat de overheid daarvoor geld moet geven. Dat is het mechanisme dat nu aan de gang is.

De heer John Crombez: Ik leid hieruit af dat zelfs binnen Kind en Gezin de mensen die op het terrein werken, mee over een cliëntvriendelijke en flexibele aanpak nadenken. In de structuren en de bovenbouw blijven ze echter nadenken over oplossingen door middel van de introductie van regels. Dat betekent dat deze problematiek ook binnen de organisaties zelf bestaat.

De heer Patrick Blondé: Ik bedoel dat heel wat welzijnswerkers dit enigszins blijven vieden. We verliezen soms onze creativiteit en ons gezond verstand. Het is vaak allemaal goed bedoeld. Het kwaliteitshandboek heeft in heel wat processen voor procedures en voor duidelijkheid gezorgd. Het gaat hier echter om een dynamisch instrument. Aangezien we met mensen werken, gaat het constant om andere interacties en dynamieken.

Veel organisaties wijzen constant naar de overheid. Zolang er geen duidelijk regeltje is, gebeurt er niets. Hetzelfde geldt voor de discussie over de toegangspoort. Momenteel neemt niemand een initiatief om de knoop door te hakken.

Ik wil hier even de heer Tobback citeren: “Ministers komen en ministers gaan, maar op vele plaatsen blijven de topambtenaren wel zitten.”. Ik vraag me soms af of wat al dan niet kan, niet vaak door de regels en niet door de dialoog wordt bepaald. Tijdens discussies met IVA's voel ik dat spanningsveld aan. Sommige mensen hebben heel goede ideeën.

Anderen zitten in een keurslijf. Zij zien wat door de beleidsplanning is opgelegd en wat de sector vraagt. Dan moet je de sector in twee segmenten bekijken: enerzijds de sector die wil innoveren, en anderzijds de sector die constant wacht op de overheid die in haar plaats beslissingen neemt. Dan kan men zeggen: die schuifdeur werkt niet, maar dat is niet onze schuld, want de overheid heeft die zo bepaald.

Dan wil ik het hebben over de 300 plaatsen in ckg's. Dat vertel ik al bijna vijf jaar. Uit de praktijk en uit contacten met mensen is gebleken dat dit de essentie van het verhaal is geworden. In Vlaanderen hebben we initiatieven die preventiegericht zijn. Heel Europa kijkt naar het concept Kind en Gezin. Zelfs Frankrijk is daar jaloers op. Kinderen worden vanaf de geboorte gevolgd. Als zich kleine problemen voordoen, moeten we sneller steun kunnen geven, geen hulp, maar steun, waardoor we er kunnen van uitgaan dat sommige mensen die we vroeg genoeg ondersteunen, geen nood zullen hebben aan de intensievere en gespecialiseerdere hulp van de bijzondere jeugdzorg.

Er is een afbouw van het aantal werkvormen in de bijzondere jeugdzorg, zeker voor heel jonge kinderen, voor wie er vandaag maar twee mogelijkheden zijn: pleeggezin of residentiële verblijf. Vandaag ken ik in Vlaanderen geen enkel dagcentrum waar een moeder met een kind tussen nul en drie jaar terecht kan om het te laten ondersteunen, en zich als ouder te laten trainen om daarna snel weer aan de slag te gaan. Nu escaleert het probleem meestal. Primaire zorg is voor zo'n jong kind heel belangrijk, waardoor uit het huis halen de enige garantie biedt voor de veiligheid van dat kind. Er zijn geen tussenvormen.

Door het tekort aan plaatsen en aan pleeggezinnen voor die heel jonge kinderen, kunnen consulenten en jeugdrechters niet anders dan die kinderen naar de ckg's te sturen. Vandaag is er een residentiële capaciteit van 300. Er worden elke dag 300 kinderen geplaatst, meestal door de jeugdrechtbank. Die komen meestal uit schrijnende situaties. Dat creëert voor ouders die nog niet in de jeugdzorg zitten, de perceptie dat de jeugdrechter en het comité voor bijzondere jeugdzorg ook in het ckg zitten. Het gaat meestal om ouders die door hun eigen gezinsgeschiedenis een grote aversie hebben opgebouwd ten aanzien van de klassieke bijzondere jeugdzorg. Ze gaan dan niet meer spontaan naar het ckg, ze schuiven de problemen voor zich uit. Ze gaan pas als de situatie zodanig uit de hand is gelopen dat we dan niet anders meer kunnen dan de bijzondere jeugdzorg in te schakelen.

Ik pleit ervoor om de sectoren waarvan Vlaanderen beweert dat ze de opdracht hebben om preventief met opvoeding bezig te zijn, ook preventief te laten bezig zijn. Geef aan al die gezinnen het duidelijke signaal dat ze voor preventie naar de huisarts moeten – ik heb het over ckg's, opvoedingswinkels enzovoort. Als het probleem veel zwaarder en acuter is, dan moeten ze naar de specialist gaan, waar ze hulp kunnen krijgen vanuit de bijzondere jeugdzorg. Zolang we die percepties door elkaar halen, gaan we de mensen die we het meest willen bereiken, het verst weghouden van preventie. Alle organisaties die werken met armoede, geven dat aan. De link van kinderen en jongeren in de bijzondere jeugdzorg met kansarmoede en armoede is heel groot.

De voorbije maanden komen er minder fraaie kantjes van de mastodontinstellingen uit de jaren 60 naar boven. Die perceptie bestaat reeds lang. Als we pretenderen dat opvoedingsondersteuning mensen een duwtje in de rug geeft, dat we hen steunen en waarderen in plaats te problematiseren, dan moet dat vrijblijvend kunnen. Als mensen het gevoel hebben dat ze kans lopen in contact te komen met een jeugdrechter, dan gaan ze niet.

De andere kant van het verhaal is dat 300 kinderen die geplaatst zijn door de bijzondere jeugdbijstand, de plaats innemen van kinderen die alleen maar ondersteuning nodig hebben. Daardoor kunnen we hen niet tijdig ondersteuning bieden. We beginnen nu te werken met wachtlijsten om de wachtlijsten van de bijzondere jeugdzorg op te lossen. Preventie is nu de oplossing voor een deel van het wachtlijstenprobleem van de bijzondere jeugdzorg.

Dat kan de bedoeling niet zijn, zeker niet inhoudelijk, niet voor de einddoelstelling en niet voor de efficiënte besteding van middelen. Daar moeten we komaf mee maken.

We raken er niet helemaal uit. In Perspectief! heeft men voorgesteld om 300 bijkomende plaatsen toch toe te kennen aan de ckg's voor mobiele en ambulante werking. Ik zeg: doe dat niet, geef het geld van die plaatsen onmiddellijk aan het Agentschap Jongerenwelzijn om daarmee plaatsen te creëren voor heel jonge kinderen in de bijzondere jeugdzorg. Dat is een oplossing voor de 300 kinderen die nu in ckg's zitten. Die plaatsen kunnen we vooral invullen met mobiele en ambulante werking, in een verdeelsleutel van een op drie. Voor elk residentieel bed dat we niet meer hebben, kunnen we drie mobiele begeleidingen doen.

Zo creëren we in Vlaanderen 900 min 300 die we teruggeven aan Jongerenwelzijn, dus 600 plaatsen bij in de ckg's, zonder een euro uit te geven, meer zelfs, met een besparing van 16.485.000 euro per jaar. Vandaag geven we via de ckg's anderhalf miljoen euro per jaar uit aan de STOP-methodiek, die volgens de nieuwe regelgeving inherent moet zijn aan ons basisaanbod. Dit wil zeggen dat die extra projectsubsidie ook zou moeten wegvallen. Die anderhalf miljoen euro komt er dan ook bij. In de bijzondere jeugdzorg kunnen we daar een en ander mee organiseren voor jonge kinderen. Voor de ouders is het dan heel duidelijk dat ze niet meer bij de huisarts zijn, maar een stap verder. Nu worden ze op hun opvoedingsverantwoordelijkheid gewezen. Er wordt nagegaan of ze bereid zijn om mee te werken en die opvoedingsverantwoordelijkheid op te nemen.

Soms is de conclusie dat de ouders op korte termijn niet opvoedingsbekwaam kunnen zijn. Dan moet de maatschappij voor het kind kiezen. Ze moet de kaart van het kind trekken en er niet mee blijven shoppen.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: In feite is er ook nog een tekort aan pleeggezinnen. De situatie van de pleeggezinnen zouden we kunnen verbeteren door de administratieve lasten te verminderen voor de opvang in crèches. Er is een nood aan pleeggezinnen.

De heer Patrick Blondé: De vraag is wie het nog zal willen doen. Wij zijn zelf pleegouders, maar niet meer gesubsidieerd. Wij hebben daar bewust voor gekozen omdat ik niet wilde dat de consultant, die mijn pleegkind al kende van zijn twee jaar, na zijn pensioen door iemand nieuw zou vervangen worden, net op het moment dat mijn pleegkind achttien werd. Toen moest hij zelf naar het comité. Ik heb gezegd dat hij mocht blijven, en niet naar het comité moest, en dat ze die de 300 euro pleegvergoeding per maand mocht houden.

Ik ben er helemaal van overtuigd om voor pleeggezinnen te gaan, zeker voor jonge kinderen, maar maak dan ook dat mensen bereikbaar zijn op de meest moeilijke en kritische momenten in pleeggezinplaatsingen, namelijk op het moment dat natuurlijke ouders en pleegouders elkaar ontmoeten, bij het halen en brengen van kinderen en met de feestdagen. Niet elke modale ouder kan immers om met ouders die uit de bol gaan, die vanuit een totaal ander denkkader functioneren, die al dan niet een glas te veel drinken omdat ze kwaad zijn als ze het kind opnieuw moeten afgeven.

Ik vertel dat ook zo aan onze ouders: "Mevrouw, mocht ik de papa of mama zijn van uw kind, ik zou het veel liever naar een pleeggezin zien gaan dan het hier in het ckg binnen te brengen.". Natuurlijk zit je met een aantal kindproblematieken die je een pleeggezin vandaag niet kunt aandoen, omdat er onvoldoende ondersteuning is om in dat gezin met die problematiek aan de slag te gaan. Daarnaast heb je ouders die zodanig gekwetst zijn of met agressie zitten door al hun frustraties, dat je het Jan Modaal niet kunt aandoen om te pas en te onpas zo iemand voor hun deur te hebben in hun privésituatie.

Dus ja, meer pleeggezinnen, maar dan enkel als ook die pleeggezinndiensten beschikbaar zijn op momenten dat pleegouders ze het meest nodig hebben. Dus ook een perma-

nentie van zeven dagen op zeven. En soms moeten we ook durven te stellen dat het in bepaalde periodes zelfs beter is voor een kind dat de contacten met de natuurlijke ouders op een zeer laag pitje worden gezet. Dat klinkt niet modern, maar soms is dat de beste oplossing.

Dan hebben we het in Vlaanderen over een zeer kleine groep. En dat is ook een beetje het probleem: die zeer kleine groep domineert bijna altijd het debat over de grote groep. Daar moeten we ons bewust van blijven. Het is niet allemaal kommer en kwel in de jeugdzorg. Er zijn ook veel jongeren die het zeer goed stellen, die wel vooruitgang boeken, die wel diploma's behalen, die werk vinden, die belastingen betalen achteraf. Ik ken er genoeg.

Ik zit met betrekking tot pleegzorg met een grote maatschappelijke bedenking. De druk op modale gezinnen is nog nooit zo groot geweest. Wij zien in onze preventieve opdracht dat meer en meer modale burgers om steun en informatie komen vragen. En juist op dat moment gaat men een stuk van de oplossing voor het residentiële verblijf bij pleegouders leggen. Met de huidige omkadering en de huidige budgetten kan dat niet. Dat is niet realistisch.

Ik ben 100 procent voorstander van een orthopedagogisch pleeggezin. Je betaalt één voltijdse wedde, en je gaat het engagement aan dat dat gezin drie kinderen in huis opneemt. Vroeger had je de gezinsvervangende tehuizen. Dan moest je zes tot tien kinderen opnemen en had je twee weddes. Ik geloof voor de ontwikkeling van een kind meer in een langdurig verblijf in een pleeggezin dan in een residentiële voorziening. Zijn dat gevangenissen? Neen, mij gaat het over de hersenschade bij zeer jonge kinderen, zoals ik heb uitgelegd. Dat is voor mij de essentie.

Dat vraagt dat er keuzes worden gemaakt. Die keuzes moeten eerst worden gemaakt in de intersectorale discussies, die we onder andere ook gevoerd hebben over jongere kinderen in de ckg's. Vandaag is het antwoord dat men de toegangspoort gaat afwachten. Ik stel voor om die middelen, die nu al begroot zijn voor de ckg's voor 2011, te schrappen en over te schrijven op de begroting van het Agentschap Jongerenwelzijn. Laat het Agentschap Jongerenwelzijn een oproep doen om voorzieningen weer jongere kinderen te laten opvangen in kleine groepjes. Je slaat twee vliegen in één klap. Ten eerste zal het voor de ouders op zeer korte termijn duidelijk zijn dat preventie en ondersteuning niet gelijk is aan hulpverlening. Ten tweede kun je in totaal 3,1 miljoen euro per jaar besparen met zo'n simpele ingreep. Als je weet dat een gemiddelde residentiële plaats 50.000 euro kost, weet je al een klein beetje wat je kunt doen op jaarbasis.

De vraag is wie de moed heeft om die beslissingen te nemen. En dan dacht ik aan jullie. Anders blijven we daar in die discussies zitten. Op een bepaald moment moeten hier in Vlaanderen toch knopen worden doorgehakt. Het is niet omdat heel wat voorzieningen vandaag niet voorzien zijn op de nieuwe uitdagingen van onze samenleving, dat we als overheid moeten zeggen dat we ons er maar bij neerleggen en nog een paar jaar afwachten. Dan ben je een beetje zoals wij, een nestbevuiler, omdat je de vinger op de wonde legt. Maar goed, ik zit niet in de politiek. Ik ben niet verkozen. Ik hoop wel dat het Vlaams Parlement keuzes durft maken

De heer John Crombez: Dat is nog een ander voorbeeld van iets waarbij een groot stuk van de sector en degenen die in de praktijk staan, zullen knikken als ze het verhaal horen en zullen ondersteunen. U zegt zelf ook dat het geen nieuw verhaal is en dat het al een paar jaar leeft in de sector. Maar ik denk dat het de eerste keer is dat dat verhaal in het Vlaams Parlement komt. Wat loopt mis bij de evaluatie die wordt gemaakt op basis van de bestaande initiatieven en middelen? Er is jaarlijks een beleidsbrief en een begrotingsdiscussie, en er is jaarlijks een probleem van benodigde middelen en zo meer. Maar ik geloof niet dat deze concrete discussie al ooit in de commissie is gevoerd. Ik moet erbij zeggen dat ik hier nog niet zo lang zit, maar ik kan mij niet voorstellen dat de discussie hier al gevoerd is.

De heer Patrick Blondé: Die discussies worden meestal in de kiem gesmoord, waardoor ze niet tot dit niveau raken. Ook de welzijnssector groepeerd zich in overlegstructuren, koepele en werkgeversvertegenwoordiging. Daar komt men dan naar buiten met het standpunt van de grootste gemene deler.

Daarnaast weet elke sociale ondernemer in Vlaanderen die slim is, dat hij zeker geen verlof moet nemen vanaf het allerheiligenverlof tot en met de dag voor oudejaarsavond, want dan moeten bij al die overheden opeens de potten leeg. ‘Wat we dit jaar niet hebben uitgegeven, gaan we volgend jaar niet meer kunnen krijgen’, is de redenering dan. Ook dat speelt mee in dat verhaal.

De mensen die het beleid moeten uitvoeren, de IVA's en de ambtenaren, krijgen ook niet de vrijheid om die dingen in vraag te stellen en bepaalde vastgelegde middelen aan andere noden te besteden. Je moet eens proberen om een nieuw project te lanceren in Vlaanderen. Ik wens u veel succes. Het is een lijdensweg. Of je moet toevallig tot de juiste club behoren en op het juiste moment bij de juiste clubleden aanwezig zijn.

Ik hoop dat mijn pleidooi voor het zeer dringend opnieuw oprichten van residentiële opvang voor zeer jonge kinderen in Vlaanderen binnen de bijzondere jeugdzorg een realiteit mag worden en dat jullie met die besparing van 3,1 miljoen euro per jaar misschien meer kunnen investeren in opvoedingsondersteuning.

Ik ga nog even over de cijfers door. Ik heb begrepen dat mevrouw Vogels intussen in Humo kritische uitlatingen over Triple P heeft gedaan. Ik kan haar voor een deel begrijpen. Triple P op zich is een duur programma, niet wat opleidingskosten betreft – de kosten voor opleidingen in de hulpverlening of voor nieuwe methodieken liggen hoog in Vlaanderen en Europa – maar wel omdat je alle producten die je voor het project nodig hebt, constant moet aankopen aan de volle prijs bij Matt Sanders uit Australië. Je mag er zelfs geen kopies van maken.

Wat is duur? Ik geef een paar vergelijkingen. Ik weet niet of er voetballiefhebbers in de zaal zitten. Vorig jaar was er het wereldkampioenschap in Zuid-Afrika. De Vlaamse Regering heeft per gezin 30 euro uitgegeven voor de televisierechten. Voor griep geeft men 12 euro per persoon uit. Aan de provincie Antwerpen – die cijfers zijn berekend, er is trouwens binnenkort een tweedaags congres over – heeft Triple P 5,4 euro gekost.

Dit programma richt zich op de brede bevolking. 80 procent van de ouders voeden goed op. Ze moeten enkel wat steun krijgen en af en toe een schouderklopje. De andere 20 procent van ouders, die zeer huiverig staan tegenover alles wat met opvoeding te maken heeft vanwege hun eigen voorgeschiedenis, kan je voor een deel mee activeren. In Antwerpen behaalt men met Triple P de hoogste scores in het bereiken van kwetsbaren en kansarmen in Vlaanderen. Dat vind ik fantastisch. Men bereikt drie keer meer kansarme gezinnen en dat kost inderdaad 5 euro. Ik vind, in vergelijking met de voetbalkosten, opvoedingspreventie zeer goedkoop in Vlaanderen.

Er was een vraag over opvoedingsondersteuning. Het decreet is een aantal jaren geleden gemaakt. Het was een compromis vanwege de politieke timing. Het was al juni en we besloten om van start te gaan met wat er op dat moment op tafel lag. Het was de bedoeling om opvoedingsondersteuning in Vlaanderen met dat decreet te activeren en in gang te trekken. Het zou grondig worden geëvalueerd en, waar nodig, bijgesteld. Er zal nu worden geëvalueerd, maar over het bijsturen van het decreet wordt niet meer gesproken. Ik vind dat niet correct. Het decreet heeft inderdaad heel wat in beweging gebracht, maar ik zie ook een gigantische geldverspilling. Ik heb u gezegd dat er 25 voltijdse coördinatoren zijn aangesteld om één parttime kracht per centrumstad aan het werk te houden. Het is scherp gesteld want misschien doen die mensen ook nog andere dingen.

Opvoedingsondersteuning moet groeien vanuit de basis, met partners uit het veld en met middelen uit het veld. Je kunt geen dingen blijven eisen, ook niet van centrumsteden. Het gaat constant zo. Er worden decreten gemaakt. De lokale overheid moet maar op de kar springen en mee investeren, maar zeer veel steden en gemeenten hebben andere prioriteiten dan opvoedingsondersteuning. Ze vinden andere zaken maatschappelijk veel urgenter. Ik heb het niet over de putten in de wegen, maar over woningnood, tekort aan kinderopvang, wachtlijsten in de bijzondere jeugdzorg of daklozen in de centrumsteden. Ik begrijp dat die problemen acuter zijn voor een lokaal bestuur.

We hebben een expertisecentrum EXPOO opgericht. Ik dacht dat ik daarvan input zou krijgen. Heel wat actoren geven input aan het EXPOO zelf. Dan zijn er de Vlaamse coördinatoren. Velen van hen zijn er helemaal niet gelukkig mee dat hun jobinhoud in die richting is gestuurd. Een aantal ziet het wel zitten. Een aantal is nog altijd aan het zoeken naar een invulling van die job. Een aantal wil zich engageren om dat bovengemeentelijk overleg opvoedingsondersteuning vorm te geven. Zij beginnen aan bovengemeentelijk overleg terwijl wij – ook al zijn we pionier in Vlaanderen – nog altijd bezig zijn met het lokale bestuur te overtuigen van het belang van opvoedingsondersteuning. En ik moet gaan praten met andere gemeenten? In die situatie zijn wij verzeild geraakt.

Dat is allemaal met de beste bedoelingen opgesteld en ik sta daar 100 procent achter. Er zijn politieke keuzes gemaakt. Er wordt naar de kosten en de effecten gekeken. Er wordt vastgesteld dat er niet efficiënt geïnvesteerd is, dus moeten we bijsturen. Dat is net zoals in de privésector. Een beslissing die niet rendeert, wordt bijgesteld in het bedrijfsleven. Dat is voor ons blijkbaar heel erg moeilijk, zeker in de welzijnssector.

Als centrumstad hadden we al voor het decreet een opvoedingswinkel. Wij zijn, heel bewust – ik word daar soms op aangesproken door commissieleden die hier vandaag niet aanwezig zijn – blijven afgeven op al die overlegbatterijen. Ik noem dat het praatbarak-kendecreet. Wij blijven ons daartegen verweren. Ik ga ons niet vergelijken met Genk. Dat is meer een sociaaishuisconcept, gekoppeld aan een OCMW. Dat is niet echt meer de opvoedingswinkel waar we het over hebben. Wij zijn 52 uur per week open. We worden voor 19 uur gesubsidieerd. We zijn inderdaad niet op de vergaderingen aanwezig, maar we zijn wel veel open. We bereiken zo'n 500 mensen per maand. Dat is onze keuze. Ik vind die Vlaamse coördinatoren sympathieke gasten, maar ze zijn niet tevreden want ze zien mij nooit.

Ik ben ervan overtuigd dat we met opvoedingsondersteuning nog heel wat kunnen realiseren. Daarbij is het voor mij heel belangrijk dat het duidelijk is, onder meer voor de organiserende IVA's, wat opvoedingsondersteuning inhoudt, wie dat aanbiedt en waar, wat preventieve opvoedingshulp is, wat begeleiding is en wat behandeling. Die twee laatste zijn voor ons en ook voor heel wat wetenschappers het sluitstuk van een proces opvoedingsondersteuning en preventieve opvoedingshulp. Pas als de huisarts duidelijk heeft gemaakt dat hij zijn werk niet kan doen omdat er veel meer aan de hand is, gaan we over tot begeleiding en behandeling, de jeugdzorg dus, en specifiek de bijzondere jeugdzorg.

Uiteraard moet die huisarts, de opvoedingsondersteuner, zeer snel durven te zeggen dat hij die situatie als huisarts niet aankan en onmiddellijk doorverwijzen naar de bijzondere jeugdzorg. Je moet de mensen niet het hele verhaal laten doorlopen. Als ik met een gebroken been in het ziekenhuis terechtkom, dan moet men niet eerst de koorts nemen, maar moet ik onmiddellijk naar de orthopedist. Dat blijkt ook in vele omliggende landen zoals Zweden, Denemarken, Engeland en Nederland. Zolang we er niet in slagen opnieuw de kwetsbare groep in de samenleving, in plaats van te problematiseren, te waarderen, dan laten we de instroom naar de bijzondere jeugdzorg gigantisch toenemen. Ik ben daar vanuit de praktijk rotsvast van overtuigd.

Anderzijds is het niet omdat je meer investeert in preventie, het succes van minder instroom in de bijzondere jeugdzorg dan gegarandeerd is. Die instroom hangt niet alleen af van de opvoedingsvaardigheden van ouders maar ook van vele maatschappelijke contextfactoren die heel onze samenleving en ons systeem in stand houden, verergeren of verzwakken. Dat speelt een gigantisch grote rol. Dat is mijn antwoord op de vraag waarop we moeten inzetten op zeer korte termijn. En je hebt daar geen extra geld voor nodig zoals ik al zei.

De heer John Crombez: Dat betekent dus dat men af moet van de diagnose om altijd naar opname te gaan. Ook vanuit de diagnose kan men werken aan ondersteuning en preventie. In heel wat denkbare voorbeelden is dat een oplossing en er wordt veel te weinig naar gegrepen. Is het dat wat u zegt?

De heer Patrick Blondé: Er wordt te snel gegrepen naar opname. Ik heb de context geschetst van hoe dat is gegroeid. Er bestaat nu een serieuze maatschappelijke druk, zeker na Dutroux, na de zaak schuldig verzuim van enkele jaren geleden en ook door de intolerantie van de maatschappij ten aanzien van bepaalde gedragingen van kinderen en jongeren. Een rol speelt ook het streven naar de ideale opvoeding, waarbij dat zelfs wordt gecommercialiseerd en nog meer mensen schuldgevoelens geeft over de opvoeding die ze geven. Er bestaat een zeer zwaar spanningsveld.

Ik kan u een artikel bezorgen over de diagnostiek van de beroepspsycholoog. Jullie hebben een aantal neurotische en psychopathologische eigenschappen nodig om die job te kunnen doen. Eigenlijk hebben jullie een diagnose gekregen vanuit de wetenschap. Als dat wordt vertaald naar wat er zich in Vlaanderen afspeelt, heb u morgen ook bijna een hulpverlener nodig. Het is niet omdat niet alles modaal en normaal is – wat is normaal? – en omdat iemand een diagnose krijgt, dat die dan onmiddellijk in heel de mallemolen van hulpverlening moet terechtkomen.

Er is vandaag ook het spanningsveld met Onderwijs, dat een aantal belangrijke taken op zich neemt in de zorgafstemming en de vroegdetectie. Daar heeft men zeer sterk de neiging om te zeggen: dat kind heeft ADHD, dus dat moet ermee gebeuren. Wij bevelen aan zeer vele van onze gezinnen geen relatie aan maar uitlevingsruimte.

Op de duur is de maatschappij alles aan het problematiseren. Ik zeg niet dat er vandaag veel jongeren in de jeugdzorg zijn die er niet moeten zijn, maar wel dat als je het in de toekomst anders wilt, je veel vroeger moet ingrijpen en ondersteunen waardoor het klassieke watervalstelsel wordt gerespecteerd. Nu is het een trechter: iedereen valt in het vat en gaat door naar de fles zelf waar het stopt. Er zijn veel situaties die zonder intensieve begeleiding en zonder behandeling kunnen worden ondersteund. Ik denk dat elk gezin met zijn ups en downs moet kunnen functioneren.

Er was een vraag over de spreekavonden. Ik heb dat besluit ook gezien, maar het dateert al van de jaren stilletjes. Als je een spreker vraagt, kan je subsidies aanvragen. Wij maken daar geen gebruik van. Het is iets wat bestond binnen het concept van preventie, in de tijd toen de Vlaamse coördinatoren nog preventieconsulenten waren. Men heeft die pot behouden. Intussen is er wel een nieuw decreet. Logischerwijze zou die pot dus moeten worden afgeschaft en zouden die middelen moeten worden geherinvesteerd. Er is wel geen nieuwe pot om de dingen die de overheid oplegt, te realiseren. Ik heb het eens uitgerekend. Je kunt 150 euro krijgen per avond. Het kost me meer dan 150 euro aan administratie. Niemand weet ook hoeveel er in die pot zit of hoeveel budget de Vlaamse coördinatoren nog in eigen beheer hebben van de vroegere pot toen ze nog preventieconsulenten waren. Het zijn versnipperde middelen waarmee je andere dingen zou kunnen doen. Durf dingen die vandaag bestaan, in vraag te stellen. Schaf ze af waar nodig en heroriënteer of herinvesteer ze.

De heer Crombez zegt dat ik de enige ben die besparingsvoorstellen doet. Het gaat niet echt over besparingen. Het is geen besparing in het aanbod of in de ondersteuning, maar wel een anders inzetten van middelen waardoor je met hetzelfde geld veel meer kunt doen. Als je dit in onze sector op tafel gooit, krijg je heel veel weerstand want je stelt je eigen inkomsten als voorziening ook in vraag. Als men mij morgen zegt dat het ckg in Oostende overbodig is, dan is dat voor mij geen probleem. We zijn een sociale ondernemer. We zullen dan wel een rusthuis beginnen.

Zeggen dat er in Vlaanderen niet veel geld wordt uitgegeven aan welzijn, vind ik een heel stoute uitspraak. Er wordt zeer veel uitgegeven, maar zeer versnipperd. Zeer veel middelen zijn zelfs niet te traceren. Bij sommige zaken die ik in mijn brievenbus krijg, vraag ik mij soms af met welk geld ze dat nu weer gedrukt hebben. Je geraakt er niet meer wijs uit. Als het om fundamentele keuzes gaat, zoals de uitbreiding van het aanbod – wat, gezien de wachtlijsten, niet onbelangrijk is maar zeker ook niet de oplossing voor alles – loop je vast. Ik heb het voorbeeld gegeven van ons voorstel voor een dagcentrum. Ik zit daar vast. het Agentschap Jongerenwelzijn heeft daarvoor geen geld. Anderzijds moet je erkend en gesubsidieerd zijn om iets nieuws te kunnen opstarten. Nu is men aan het onderzoeken hoe je met enkel een erkenning je subsidies ergens anders kunt halen. Ook dat is vandaag in Vlaanderen ‘not done’. We zullen het nu proberen via een weesmodule. We leggen ons lot in handen van onze huidige subsidiërende overheid. Het is al ver gekomen: je moet een weesmodule opstarten om mensen in een dagcentrum te krijgen.

Een ander mechanisme dat de sector bang maakt, is het feit dat men altijd heeft gesteld dat het uitschrijven van het hulpaanbod in Vlaanderen in modules niet zal leiden tot modulaire financiering. Ik zie nu al, zelfs binnen de regelgeving van ckg's, dat we daar wel naartoe gaan. Als sociaal ondernemer heb ik daar op zich geen problemen mee. Maar ik ervaar dat heel wat voorzieningen daar veel schrik voor hebben. Daarom gaat iedereen zwaar op de rem staan.

De consulenten, zo blijkt nog uit recente gesprekken die ik had, zitten met de handen in het haar. Met alle respect voor de jonge krachten, maar we zitten in een andere cultuur. Tot een tiental jaren terug waren heel wat consulenten uitgegroeide hulpverleners uit het werkveld. Nu zie je daar heel veel jonge springers met heel weinig levenservaring en soms met heel weinig kennis van onze eigen doelgroep, laat staan van zijn manier van communiceren. Dan mag het niet verwonderen dat er vandaag bij die consulenten zeer veel personeelsverloop is. Wij kunnen die mensen ondersteunen en opleiden, maar hulpverlening heeft ook te maken met een één-op-éénrelatie. Je moet er als mens staan. Je moet ‘body’ hebben. Als we iets willen doen aan de pensioenleeftijd in de welzijnsector, zou het geen slecht idee zijn om residentiële werkers die twintig jaar in de branche hebben meegedraaid hun carrière te laten afronden als consulent. Dat is niet oneerbiedig bedoeld. Die mensen hebben al twintig jaar ervaring in het werken met gezinnen en jongeren. Ze hebben al heel wat meegemaakt op de werkvloer. Als je hun het mandaat geeft om de hulp te coördineren, haal je heel wat meer maturiteit in huis.

Los daarvan staat het statuut van die consulent vandaag haaks op wat men beoogt met integrale jeugdzorgverlening. Men spreekt over naadloos aanbod, vlotte bereikbaarheid, participatief zijn enzovoort. Dat zijn allemaal zeer mooie termen. Maar dan moeten die mensen ook bereikbaar zijn. En dat valt vandaag in Vlaanderen niet altijd te rijmen met het statuut van ambtenaar. Met alle respect voor die mensen, maar ook dat is een realiteit. Als je zou zeggen dat ze ook in het weekend moeten werken, ontketen je een kleine paleis-revolutie.

De heer John Crombez: Toch niet bij iedereen want er zijn er al die het doen. Zij doen dat dan buitenstatutair, met alle problemen met verzekeringen enzovoort van dien. U stelt eigenlijk een permanentie voor, zoals het bestaat bij dokters en apothekers.

De heer Patrick Blondé: Ja.

Men vraagt, met betrekking tot de rechten van jongeren en kinderen, naar de leeftijd. Ik vind dat een heel moeilijke vraag, zeker als het gaat over jonge kinderen. We zitten met betrekking tot kinderen die bij ons in het ckg worden opgenomen, soms met discussies over juridische kwesties tussen ouders en grootouders. Als dat kind nog maar negen maanden oud is en wij zien hoe het in zijn box of bed spartelt en glimlacht als er een opvoedingsfiguur binnenkomt die hij kent maar die niet zijn moeder of vader is, wat houdt er ons dan nog tegen om, als die mens echt wil instaan voor dat kind tot die ouders terug orde op zaken hebben gesteld, dat niet toe te staan? Dat heeft niets met leeftijd te maken. Er is daar wel een valkuil aan. Dat is de andere kant van het verhaal. Je moet er dan wel van uitgaan dat wie dat adviseert, ook voldoende professionaliteit heeft. Als wij kinderen in het ckg zien binnenkomen, en als zij na twee dagen bevriend zijn met alle opvoeders die daar rondlopen en met alle ouders die er binnen- en buitenkomen, en op de schoot van alle opvoeders beginnen te kruipen, dan zeggen wij allemaal dat het een lief kind is, maar eigenlijk wil dat zeggen dat dat kind zeer zwaar hechtingsgestoord is en dat het over tien jaar ook zal meedraaien in het wereldje van de bijzondere jeugdzorg, de kinderpsychiatrie en noem maar op.

Ik herhaal dus steeds dezelfde vraag: laat ons investeren voor kinderen van zeer jonge leeftijd. Laat ons daar beginnen want we kunnen de klok niet meer terugdraaien voor al de gasten die nu in het systeem functioneren. Wij moeten daar tijdig op anticiperen.

Zeker als het gaat over hulp waarbij kinderen uit huis worden gehaald, zelfs op momenten van crisis, zou er bij elke hulpverlener een reflex moeten zijn om zich af te vragen of er geen mogelijkheid bestaat in het eigen sociale netwerk van dat gezin om dat kind tijdelijk op te vangen en om te onderzoeken hoe we er verder mee aan de slag gaan. Dat begint geleidelijk aan op gang te komen. Maar wij worden in crisissituaties toch nog te veel geconfronteerd met opnames waarbij we beseffen dat het kind, indien de zuster van de moeder of de oma het had geweten, niet bij ons was geweest in het weekend maar ergens in zijn familiale context. In de jeugdzorg kunnen er zeker opnames worden vermeden. Zeker als het gaat om crisissituaties.

Nu ik het toch over crisissen heb, ik had u beloofd om die cijfers op te vragen. Ik vertelde u over het feit dat wij, de ckg's, driemaal worden gesubsidieerd. Soms gaat het er eigenaardig aan toe. Ik kan het in Vlaanderen niet altijd volgen, maar ondertussen heb ik het rekeningnummer gekregen waarop ik mijn geld voor de crisisopvang mag terugstorten. Ik zal het dus terugstorten. Kind en Gezin heeft in 2010 246.847 euro geïnvesteerd in crisisopvang. Dus voor iets waarvoor we al worden gesubsidieerd. Daarvan zal ik nu ongeveer 7000 euro teruggeven. Dan hoop ik met goede moed dat dit dan binnen afzienbare tijd zal terugkeren naar projecten voor opvoedingsondersteuning en misschien zelfs naar een structurele erkenning van armoedeprojecten.

Dat budget moet dan minstens nog eens verdubbeld worden. Het algemeen welzijnswerk moet immers ook nog in rekening worden gebracht. Ik heb echter geen zicht op de uitgaven van het Agentschap Jongerenwelzijn aan extra vergoedingen voor crisisopvang.

Ik heb de discussies van nabij meegemaakt. Oorspronkelijk was het de bedoeling om met die extra vergoeding van 100 of 150 euro die voorzieningen aan te moedigen om, bovenop de bestaande capaciteit, mobiel aan huis of residentieel, jongeren of kinderen op te vangen. Men heeft dan gezegd dat men zekerheid moet hebben over een aantal crisisplaatsen in Vlaanderen. Van de bestaande capaciteit in alle sectoren – gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg, Kind en Gezin, algemeen welzijnswerk – heeft men een aantal plaatsen voor 100 procent voorbehouden voor dat crisisnetwerk. Of ze nu bezet zijn of niet, ze tellen voor 100 procent mee in de bezetting op jaarbasis. Als ze gebruikt worden, dan krijgt men nog eens geld daar bovenop. Ik heb de cijfers voor West-Vlaanderen. Daar is de

bezetting van die voorbehouden plaatsen 34 procent voor de ckg's. Voor het Agentschap Jongerenwelzijn ligt die rond de 18 procent.

De vraag is nu of men dat kritisch durft bijsturen, evalueren en teruggaan naar de basisopdracht: welke voorziening is bereid om, bovenop het bestaande aanbod, gedurende een weekend crisisopvang te organiseren in plaats van te vragen een aantal plaatsen voor 100 procent vrij te houden op jaarbasis? Wat ook frustrerend is, is dat consulenten wachten op een plaats voor jongeren, terwijl ze zien dat er in diezelfde voorziening plaatsen vrij zijn door het crisisbeleid. Voor mij is dat een doekje voor het bloeden.

Er wordt wetenschappelijk zeer duidelijk aangetoond wat het effect is op zeer jonge kinderen als ze in die eerste, cruciale levensjaren onvoldoende hechting hebben. Dat wil daarom niet zeggen dat alle materiële en contextfactoren perfect aanwezig moeten zijn. Ik ken genoeg moeders en vaders in extreme armoede die met hun kind een zeer goede affectieve relatie hebben en waar het kind een normale ontwikkeling doormaakt. Het is dus niet specifiek gelinkt aan armoede. Het gaat over die ouders die onvoldoende aandacht en affectiviteit hebben. Ze veroorzaken ongewild grote hersenschade. Misschien maakt dat ook duidelijk dat er een parallel is tussen de instroom in de bijzondere jeugdzorg en die in het buitengewoon lager onderwijs. Als de hersenen minder ontwikkeld zijn door hechtingsproblemen op zeer jonge leeftijd, dan is de kans op schoolse problemen niet zo klein. Het is niet abnormaal dat wanneer die gasten de puberteit ontgroeid zijn, ze sterke nood hebben aan extra – soms psychische – ondersteuning. Die kinderen testen uit hoever ze kunnen gaan met de volwassenen, en worden dan weer bevestigd in de idee dat volwassenen niet te vertrouwen zijn. Dikwijls resulteert dat in uithuisplaatsing omdat niemand er nog op een normale manier mee kan omgaan.

Als u mij vraagt wat het beleid daarmee moet doen, zeg ik: zet er zwaar op in, zonder dat dat plots veel meer geld moet kosten. Zorg dat dat verhaal in Vlaanderen een structurele verankering krijgt, niet via overlegtafels en vergaderingen maar vooral in de praktijk. We moeten massaal gezinnen met jonge kinderen van zeer vroeg bereiken, niet op een problematiserende maar op een uitnodigende manier.

Ik maak dan onmiddellijk de link naar het project De Katrol om de filosofie en het gedachtegoed achter deze methodiek toe te lichten. Aangezien Kind en Gezin in Vlaanderen uniek is en het grootste aantal jonge gezinnen bereikt, ben ik sterk vragende partij om die mensen voor een deel weg te halen uit hun afgelegen ivoren torentjes in de provincies, en ze te koppelen aan het verhaal van opvoedingsondersteuning. Wij zouden bijvoorbeeld in Oostende zeer graag hebben dat het regioteam van Kind en Gezin niet langer op het industriepark zit buiten Oostende, omdat het daar gemakkelijk parkeren is, maar dat de dienstverlening zou komen naar het opvoedingshuis waar de gezinnen zelf langskomen. Zo wordt de afstand kleiner en daar is effectief back-up en andere dienstverlening aanwezig op het vlak van opvoeding. Ik geloof echt in dat concept. Denemarken bewijst dat en Nederland gaat volop die piste op. De Katrol is een bevoorrechte partner. Momenteel komt men vanuit Nederland de mosterd in Oostende halen.

Ik wil jullie vragen om alstublieft op te houden om bij het schrijven van decreten en regels daar telkens weer op alle mogelijke en onmogelijke manieren nieuwe praattafels aan toe te voegen. Alleen al in Oostende zijn er zo elf waar ik maandelijks naartoe zou moeten gaan. Dat is alleen lokaal, ik heb het dan nog niet over de sector Kind en Gezin op Vlaams niveau, over de ckg's, over EXPOO, over integralen enzovoort. We moeten daarmee ophouden want zo maak je het systeem volledig onbetaalbaar.

Ik vat samen. Zet in op echte opvoedingsondersteuning en niet op pseudohulpverlening. Die valkuil is er momenteel in Vlaanderen. Zorg ervoor dat de context en vooral de middelen en mogelijkheden voor het Agentschap Jongerenwelzijn om zijn maatschappelijke opdracht te realiseren, in verhouding staan tot wat het moet doen. Vandaag zit de verhou-

ding redelijk scheef. We kunnen niet blijven zeggen dat de wachtlijsten niet overeenstemmen met de realiteit. Er zijn dingen die effectief kloppen. Probeer vooral innovatie toe te laten en ons niet te laten vastrijden totdat de regeltjes zijn aangepast aan wat wij willen innoveren.

Vanuit de administraties is men sterk vragende partij om niet telkens projectjes van een jaar te krijgen want men moet elk jaar voor eenzelfde project opnieuw papieren indienen bij drie of vier verschillende niveaus om te kunnen aantonen waarmee men bezig is. Dat is niet leefbaar. Daar houd je de innovatie mee weg. Ik wil me gerust openstellen met al onze organisaties om een onderzoeksteam op mijn werkvloer te hebben dat de circa drieduizend gezinnen die we zien over al onze projecten heen, wetenschappelijk ondervraagt over wat er volgens hen wel of niet werkt op het vlak van opvoedingsondersteuning in hun gezin, op het vlak van zwaardere hulpverlening, waarom ze wel of niet blijven meewerken aan die ondersteuning of hulpverlening en waarom ze afhaken. Deze dingen houden me zeer sterk bezig.

Ik heb hier het boek ‘Van kansarm naar kansrijk?’ bij, geschreven door Jean Pierre Markey. Hij is de oprichter van onder andere De Katrol in Oostende. Ondertussen zit De Katrol in dertien Vlaamse steden en gemeenten en in evenveel Nederlandse steden en gemeenten. Ik toon u een dvd waarin wordt uitgelegd wat De Katrol precies is.

De dvd over De Katrol wordt getoond.

De heer Patrick Blondé: Dat is dus een heel mooi voorbeeld van wat wij bedoelen met opvoedingsondersteuning. Je vertrekt vanuit wat de gezinnen zelf aangeven, vanuit de krachten van het gezin en niet vanuit de problemen. De ouders vragen zelf om ervoor te zorgen dat de situatie van hun kinderen beter zou zijn dan de hunne.

Belangrijk hierbij is dat we ondersteuners zijn en geen hulpverleners. Dit betekent dat wij geen dossiers of handelingsplannen van die gezinnen hebben. We gaan stap voor stap op weg met die mensen. Zo kunnen mensen in armoede gebruikmaken van al hun rechten. Er zijn in Vlaanderen heel wat rechten vastgelegd voor mensen in armoede, maar de meesten weten niet hoe ze eraan moeten geraken.

Ik wil toch ook heel uitdrukkelijk een belangrijke bijkomende component van zo’n soort ondersteunend opvoedingsproject benadrukken. Mensen die in opleiding zitten, kun je tijdens hun opleiding al in contact brengen met deze veelbesproken groep in de maatschappij. Zo kunnen ze later als leerkracht, opvoeder of verpleger, anders gaan kijken naar die gasten die in hun klas zitten of in een andere omgeving. Het grote voordeel daarbij is dat we ongewild, maar eigenlijk heel bewust, al die clichés en die stigma’s die vooral vanuit onderwijs naar dit soort gezinnen wordt gehanteerd, voor een deel een halt toeroepen.

Het is normaal dat een modale leerkracht niet zo goed weg weet met dit soort situaties en dat hij meestal naar modale oplossingen zoekt. Ook al doet hij dit met de beste bedoelingen, zo bouwt hij voor die mensen soms zeer grote barrières in. Dat is ook een van de redenen waarom zeer veel mensen in armoede een nogal groot schoolverloop kennen. Op een bepaald moment ontdekt men via de GOK-indicatoren dat er in dat gezin een aantal risicofactoren zijn. Ongewild komt er zo een heel mechanisme op gang van taakleerkracht, zorgcoördinator, brugfiguur, CLB-medewerker, die allemaal, achter de rug van die ouders om, samen bekijken wat voor dat kind de best mogelijke oplossing zou kunnen zijn.

Men heeft er nog nooit aan gedacht dat het misschien beter is om die ouders te respecteren in hun ouderschap, hen als volwaardige partner te benaderen en beslissingen te laten nemen. Dat het beter is om pas als we zien dat we niet tot een oplossing komen door naast hen te staan en vanuit hun ideeën verder te bouwen, stappen te zetten om eventueel om te schakelen naar intensievere ondersteuning of verdere begeleiding. Dat is voor ons de kern van het verhaal: de ouders respecteren in hun gezinspositie, en ouders en kinderen sterker maken.

We moeten niet denken dat we op vijf jaar tijd van al die gezinnen van een A plus naar een A triple plus gaan. Maar we kunnen in die gezinnen misschien wel een heel andere cultuur installeren rond het kijken en bezig zijn, in de eerste plaats met onderwijs. Onderwijs is het minst bedreigend en vanuit die invalshoek kom je automatisch in contact met alle opvoedingsthema's en andere facetten die in dat gezin prangend zijn of waarover ze vragen hebben. Op die manier ben je medestander en nemen ze je ook in vertrouwen. Dan kun je hen ook gemakkelijker naar alle soorten instanties leiden, waardoor de gewone, dagelijkse stressfactoren niet telkens jaren later uitgroeien tot problematische situaties. Dat is de kern van ons verhaal.

Wat kost dat project? In Oostende kost dat 50.000 euro per jaar en daar bereiken we 180 gezinnen mee. Ondertussen zijn we in dertien steden en gemeenten bezig, ook in Nederland. We zitten voortdurend op de wip, omdat we in de discussie zitten of het over Onderwijs of Welzijn gaat. Wat mij betreft, is armoede een gedeelde verantwoordelijkheid. Minister Lieten heeft wel de bevoegdheid Armoede, maar helaas heeft ze niet voldoende centen om daar dingen in te realiseren. Hierdoor zitten we na tien jaar De Katrol nog altijd in de discussie waar er nu eindelijk structurele middelen kunnen komen om zulke opvoedingsondersteunende projecten, die zeer weinig geld kosten en een win-win zijn voor zowel de gezinnen als de toekomstige onderwijzers en hulpverleners, vastgeankerd te krijgen op Vlaams niveau. Dat kan er bij mij niet goed in, maar het is wel de realiteit.

Mevrouw Marijke Dillen: U werkt met toekomstige hulpverleners en toekomstig onderwijzend personeel. Wordt er ook een beroep gedaan op vrijwilligers? Ik kan me voorstellen dat er een grotere nood is dan er aanbod is van die toekomstige leerkrachten/hulpverleners, en dat vrijwilligers bereid zijn om een avond, een halve of hele dag per week mee te stappen in dat project. Zijn ze welkom?

De heer Patrick Blondé: Die mensen zijn welkom. Er is nu dat nieuw concept opvoedingshuis, waardoor mensen ook naar het digitale klaslokaal kunnen komen. Er zijn ook nog andere projecten, waardoor we een buffer opbouwen. Het belangrijkste blijft toch wel dat men echt overtuigd is van de presentietheorie en van de empowerende gedachte om met dat soort gezinnen aan de slag te gaan, om ze vooral te activeren. In Vlaanderen zijn we op dat vlak nog veel te caritatief en betuttelend bezig, waardoor die mensen zeer veel goedbedoelde hulp en steun blijven weren. Die mensen stappen zo moeilijk in in allerlei goedbedoelde initiatieven.

Mevrouw Marijke Dillen: Ik kan me voorstellen dat senioren, die jonger en jonger worden, een steentje willen bijdragen en effectief bereid zijn om een of twee dagen structureel mee te werken. Ze zouden toch ook een belangrijke bijdrage kunnen leveren in dat project.

De heer Patrick Blondé: Vandaag is dat niet het geval. Het gaat om een doelgroep die niet zo veel modale senioren aanspreekt. Als mensen mogen kiezen om te werken op pediatrie of in dergelijke gezinnen, dan is de keuze snel gemaakt. We moeten daar ook eerlijk in

zijn. Daarnaast is er toch ook wel interne opleiding en vorming nodig om het gedachtegoed in de praktijk te brengen. Anders vallen ze zeer snel in die valkuilen, waardoor de hulpverleners zeer argwanend worden bekeken.

Els DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ADHD	attention deficit hyperactivity disorder
BJB	bijzondere jeugdbijstand
cgg	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
ckg	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
EXPOO	Vlaams Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning
GOK	gelijke onderwijskansen
IJH	Integrale Jeugdhulp
IVA	intern verzelfstandigd agentschap
MOF	als misdrijf omschreven feit
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OOOC	onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum
STOP	Samen Terug Op Pad
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden

BIJLAGE 1:

Nota van de heer Karel De Vos

Hoorzitting Vlaams Parlement 26/1/2011

K. De Vos,

Jongerencentrum Cidar V.Z.W.

Geachte voorzitter, dames en heren,

Ik wil u bedanken voor de uitnodiging een bijdrage te leveren aan deze hoorzitting.

Mijn bijdrage zal de vorm aannemen van een reflectie over de praktijken waarin ik betrokken ben.

Vanuit dat perspectief zal ik dan proberen een aspect van de problematiek van de “instroom” in de jeugdzorg te omschrijven.

Ik zal mijn bijdrage afronden met enkele suggesties voor het herdenken van de jeugdzorg, als antwoord op de problemen die zich vandaag met betrekking tot die zorg aandienen.

1. Schets van de praktijken.

Daarom eerst een korte schets van de praktijken waarin ik betrokken ben.

Ik ben directeur van een voorziening in de jeugdhulp, met volgende onderdelen:

Een Onthaal-, Oriëntatie- en Observatiecentrum in de Bijzondere Jeugdzorg, een thuisbegeleidingsdienst in de Bijzondere Jeugdzorg (De Vuurvogel), en een time-out project voor schoolgaande jongeren (Koïnoor). Daarnaast zijn we nauw betrokken bij het Provinciaal Netwerk Leerrecht, een initiatief dat ingericht werd vanuit een intersectoraal samenwerkingsverband in Vlaams-Brabant.

Een OOOO is een voorziening in de Bijzondere Jeugdzorg, dus gebonden aan de verwijzingsstructuur van de Bijzondere Jeugdzorg.

De opdracht van een OOOO bestaat erin jongeren op te vangen, een advies op basis van diagnostiek aan te leveren voor de verwijzers (Jeugdrechtbank en Comité voor Bijzondere Jeugdzorg), en jongeren te oriënteren.

Een traject in een OOOO kan uitmonden in alle mogelijke varianten van hulp, gaande van geen hulp tot zeer gespecialiseerde hulp, of combinaties van hulp en ondersteuning.

Sinds 2009 engageert het OOOO zich ook in het Netwerk Crisishulp, ingericht door Integrale Jeugdhulp, en dit in drie modules: crisisopvang, crisisinterventie en crisisbegeleiding.

Het interessante hiervan is dat de crisishulp de verwijzingsstructuur van Bijzondere Jeugdzorg doorkruist.

We werken met jongens en meisjes, in twee varianten: residentieel en ambulant.

Momenteel bereikt het OOOO een 60-tal jongeren per jaar.

Het OOOO werd opgericht in 1967 en heeft alle hervormingen van de Bijzondere Jeugdzorg doorstaan.

De Vuurvogel is gestart in 2002 als project in de Bijzondere Jeugdzorg. Sinds 1 januari werkt De Vuurvogel verder als erkende Thuisbegeleidingsdienst.

De Vuurvogel richt zich vooral tot jongeren en hun omgeving die vastgelopen zijn in caroussels van interventies, en in problematische overlevingspatronen.

Veel jongeren hebben 1 of meerdere passages gekend in gemeenschapsvoorzieningen, en hebben een plaatsingsverleden achter de rug in voorzieningen uit de Bijzondere Jeugdzorg, Gehandicaptenzorg en psychiatrie.

De werking van De Vuurvogel is opgebouwd rond volgende principes:

- er wordt afstand genomen van de probleemdefiniëringen die vooraf gaan aan een verwijzing:
de probleemdefiniëringen worden gezamenlijk met betrokkenen gemaakt, en zijn vatbaar voor wijzigingen in de loop van een begeleiding
- er worden op voorhand geen doelstellingen of inhoudelijke voorwaarden voor de begeleidingen geformuleerd. Er wordt slechts één voorwaarde gesteld voor het opstarten van een begeleiding: er moet in de omgeving van de jongere één volwassene (niet noodzakelijk familie) zijn die verklaart bereid te zijn zich te engageren t.a.v. de jongere.
- het begeleidingsproces wordt gestuurd en bijgestuurd op rondetafels: bijeenkomsten van alle betrokkenen met een terugblik en een vooruitblik over het verloop van een begeleiding.

Het time-out project Koïnoor is gericht op jongeren met een moeilijk verlopende schoolloopbaan, waarbij de school of onderwijs zich nog engageert t.a.v. de jongeren in kwestie. Het project werkt met twee formules:

- de lange time-out biedt een vervangend schoolprogramma aan, terwijl er gewerkt wordt aan de relationele ondergrond tussen jongeren, ouders, eventueel hulpverleners, scholen en clb's. Deze relationele ondergrond moet een heraansluiting van de jongere bij school mogelijk maken en dragen.
De lange time-out duurt maximaal 6 weken.
Lange time-out werkt op basis van een co-financiering tussen Welzijn en Onderwijs. Deze financiering laat toe 20 lange time-outs per schooljaar in te richten.
- de korte time-out wordt door Koïnoor ingezet als manier om crisissituaties in de klas- of schoolcontext te decoderen en te deblokkeren.
Korte time-out duurt maximaal 10 dagen, en wordt uitsluitend gefinancierd door Onderwijs.
Koïnoor kan 29 trajecten in korte time-out inrichten.

Deze time-out formules zijn geen aanbod dat zich in de Bijzondere jeugdzorg situeert, hoewel het merendeel van de jongeren een dossier heeft dat ressorteert onder de Bijzondere jeugdzorg of onder andere sectoren van de jeugdhulp.
De formele verwijzer van time-out is het clb.

Het netwerk leerrecht is gestart op 1/9/2006 en richt zich tot jongeren die niet meer aankomen op school en waarbij de school of de onderwijswereld zijn engagementen opgeschort heeft.

Het netwerk werkt volgens volgende principes:

- De contactbreuk met school of onderwijs wordt gedecodeerd als het niet toekomen aan het recht op leren, eerder dan de contactbreuk te decoderen als "niet voldoen aan de leerplicht".
Deze decoding wordt aangebracht op rondetafels: bijeenkomsten waar jongere, ouders, clb-medewerker, hulpverleners en eventueel anderen in mekaars aanwezigheid nadenken over de betekenis van die contactbreuk.
Op basis hiervan wordt dan een plaats (leerplek) gezocht die de jongere aanspreekt, die keuze gebeurt op basis van aantrekking eerder dan op basis van profiel.

- De leerplekken zijn zeer divers: familiebedrijfjes, bejaardentehuizen, groendiensten van gemeentes, zorgboerderijen, boswachterijen, en enkele initiatieven voor dagopvang ingericht door voorzieningen uit de regio.
- Er wordt niet met een tijdslimiet gewerkt. Trajecten in het netwerk leerrecht duren gemiddeld 6 maanden, waarna ongeveer 2/3 van de begeleide jongeren opnieuw aansluit bij een geregelde vorm van onderwijs.

Essentieel in het project is dat het zich niet zozeer richt op jongeren met bepaalde kenmerken, maar op situaties, die gegeven hun diversiteit enkel samengevat kunnen worden onder de algemene noemer “contactbreuk met onderwijs”.

De besturing en opvolging van het project is in handen van een stuurgroep, die vertegenwoordigers telt van de clbs, van het platform bijzondere jeugdzorg, van voorzieningen in de gehandicaptenzorg, van een vereniging waar “armen het woord voeren”, van het lop-Leuven, en van de lokale POT-aanbieder.

De Provincie Vlaams-Brabant financiert het project.

2. Reflectie over deze praktijken.

Wat deze praktijken met mekaar verbindt is een verschuiving in de hulpverleningsperspectieven van waaruit gewerkt wordt.

Die verschuivingen betreffen de probleemdefiniëring, de zoektocht naar engagementen, de arrangementen die ingezet worden, het inbouwen van onrechtstreekse manieren van werken, en de inzet van tijd.

a. De probleemdefiniëringen.

De geschetste praktijken verwijderden zich van de voorafgaande en extene probleemdefiniëringen, tot nu de gangbare uitgangspunten van hulpverlening en zorg. In de plaats daarvan proberen we jongeren, ouders en eventueel anderen van bij de aanvang in de probleemdefiniëring te betrekken en de begeleiding of ondersteuning te vestigen op die gemeenschappelijke probleemdefiniëringen. Dat impliceert dat accenten in de begeleiding kunnen wijzigen en dat het begeleidingsproces een grillig en onvoorspelbaar verloop kan kennen.

Aan de basis van de sectorale verdelingen van hulpverlening liggen externe voorafgegeven probleemdefiniëringen:

- de bijzondere jeugdzorg gaat ervan uit dat opvoedingsproblemen aan de basis liggen van (gedrags-)stoornissen en criminaliteit,
- de gehandicaptenzorg gaat ervan uit dat “beperkingen” van de persoon aan de basis liggen van problemen in het samenleven,
- in de geestelijke gezondheidszorg is het mentale “ongezondheid” die problemen verklaart en het interventiekader bepaalt
- in het algemeen welzijnswerk zijn het dan weer de kenmerken van een doelgroep die het referentiekader voor hulpverlening bieden.

Binnen die afbakeningen, die de kern vormen van de sectorale externe probleemdefiniëringen, vinden er dan verdere verfijningen plaats, die steeds meer gericht zijn op het vaststellen van problematische kenmerken van de persoon van de jongere of van ouders. Die verfijningen leiden tegelijk tot homogenisering van cliënteel, als tot verdere fragmenteringen in de zorg.

Homogenisering wil zeggen dat hulpverlening methodes ontwikkelt die zich richt tot de typerende kenmerken van cliënteel, waarop dan een typerende zorg wordt geënt.

Hulpverlening richt zich dan op het isoleren en “wegwerken” van die kenmerken, die dan evenzovele ankers voor de vorming van professionele identiteiten bieden.

Vanuit dat perspectief bekeken is Integrale Jeugdhulp een eerbare poging om de negatieve effecten van de sectorale fragmentering te overstijgen.

In de manier waarop de intersectorale samenwerking wordt geconcretiseerd wordt de fragmentering in de zorg m.i. nochtans bevestigd, doordat de integratie van zorg opgevat wordt als een seriële combinatie van fragmenten van zorg: de combinatie van modules die op hun beurt dragers worden van de homogeniserende en fragmenterende logica van de sectorale zorg.

In de omgang tussen professionals en cliënteel impliceren deze externe en voorafgaande probleemdefiniëringen, dat zij leiden tot een splitsing tussen het “zij” van het cliënteel en het “wij” van hulpverlening.

“Zij” die met problemen zitten en kenmerken vertonen waar “wij” niet onder lijden, “zij” die op eigen kracht niet kunnen worden zoals “wij”.

Van cliënteel wordt verwacht dat het zich herkent in die probleemdefiniëringen en in die splitsing en zich hieraan onderwerpt, wat het “zij” en het “wij” nog bevestigt.

Wanneer cliënteel niet ingaat op de impliciete en expliciete voorwaarden tot hulpverlening, lopen ze het risico dat dit vertaald wordt als onwil, of eventueel te wijten is aan een ander kenmerk dat over het hoofd werd gezien.

Voor ons is het duidelijk dat deze dynamiek meespeelt in de caroussels van verzwaring van interventievormen, die steeds vaker leiden tot een beroep op gesloten opvang, ingezet vanuit hulpverlening.

b. Engagements.

Hulpverlening alleen maar hervestigen op een andere manier van probleemdefiniëring, volstaat natuurlijk niet. Uit onze praktijken hebben we ook geleerd dat de accentverschuiving in de probleemdefiniëring logischerwijs gepaard gaat met een verscherpte aandacht van de professional voor het aangaan en het zoeken van engagements, in plaats van eenzijdig te focussen op het zoeken naar de juiste “oplossing” van problemen.

In de praktijken die ik daarnet geschetst heb, wordt het zoeken naar plaatsen en methodes om de problemen op te lossen gecorrigeerd. Zoeken naar plaatsen en methodes om problemen op te lossen mondt vaak uit in de ontnuchterende vaststelling dat de juiste plaats of de juiste methode niet beschikbaar zijn, of dat de jongeren of de ouders niet kunnen voldoen aan de regime-voorwaarden van voorzieningen, wat dan weer leidt tot de uitsluiting van mogelijkheden tot hulp of ondersteuning.

Op zoek gaan naar engagements en de voorwaarden creëren waardoor engagements kunnen gehouden worden heeft een direct impact op de begeleidings- en ondersteuningskansen van jongeren en hun gezinnen.

Om dit te illustreren wil ik een kort relaas doen over begeleidingen die wij in het kader van de knelpuntendossiers van Integrale Jeugdhulp opgezet hebben.

In één knelpunt dossier had de reguliere hulpverlening zich volkomen vastgereden door in dezelfde beweging een jongere uit een residentie uit te sluiten omwille van agressie, en zich tegelijk te verzetten tegen de mogelijkheid dat de jongere thuis zou verblijven, met het argument dat de ouders over onvoldoende pedagogische draagkracht beschikten om voor hun kind te zorgen.

In dit knelpunt dossier is de uitweg gevonden door te vertrekken bij de bereidheid van één van de ouders om voor het kind te zorgen, ondanks de problematische situatie waarin deze ouder zich bevond, en door die bereidheid te ondersteunen. Het alternatief was een verderzetting van de carroussel tussen gemeenschapsvoorziening en psychiatrie.

In een ander dossier, waar momenteel een begeleidingsformule voor wordt uitgewerkt, doet zich het volgende voor. Alle partners die in het overleg betrokken zijn zijn het erover eens dat een jongere minstens tijdelijk een onderdak moet vinden in een residentie, terwijl geen van de residenties bereid is de jongere op te nemen, omdat hij niet past in het profiel van hun doelgroepen en omdat hij een hardnekkige wegloper is. De jongen heeft de onhebbelijke gewoonte steeds te gaan lopen, maar ook steeds terug te komen.

Het werk dat momenteel op het Iro gebeurt bestaat erin voorzieningen te overhalen om af te wijken van de gewone regime-voorwaarden van een residentie die stellen dat meermaals lopengaan leidt tot uitwijzing wegens ongemotiveerdheid, en te voorzien in ondersteuning van die voorzieningen die een engagement willen aanhouden ondanks het herhaaldelijk weglopen van de jongen. “Goede zorg” is in dit geval niet zozeer gedefinieerd door erin te slagen een jonger “bij te houden”, maar door hem steeds opnieuw te laten terugkomen.

Door deze verschuiving vervluchtigt ook het “bijzondere” van de bijzondere jeugdzorg. De Bijzondere Jeugdzorg wordt “gewoon”, omdat opvoeding en ondersteuning bij opvoeding voor iedereen een kwestie is van engagementen, die ondersteuning door de gemeenschap behoeven.

Met de probleemdefiniëring wordt dan onderzocht welke belemmeringen er zijn om engagementen leefbaar te houden, welke ondersteuning deze engagementen behoeven (eventueel met inzet van maatschappelijke hulpbronnen), en welke engagementen haalbaar en realiseerbaar zijn.

Dit alles in een logica die niet gebaseerd is op voorafgaande voorwaarden, maar op een algemeen en voor eenieder geldend recht op maatschappelijke dienstverlening.

De (Bijzondere) Jeugdzorg is dan niet langer een stelsel dat zich richt op een afwijkend “zij”, - een “zij” dat niet is zoals “wij”. De Jeugdzorg wordt dan een stelsel dat geënt is op een algemeen en onvoorwaardelijk recht op de inzet van maatschappelijke hulpbronnen, om de opvoedings- en leefvoorwaarden van kinderen, jongeren en ouders te ondersteunen zodat ze een menswaardig bestaan te kunnen leiden.

Anders gezegd: het “zij” wordt dan ook een “wij”.

De juridische grondslag hiervoor moet niet uitgevonden worden, hij is gegeven in art. 23 van de Grondwet: de verwoording van de sociale grondrechten in België.

De inherente boodschap van hulp of interventies m.b.t. jongeren verandert hiermee grondig. Tot vandaag is de inherente boodschap van jeugdhulp dat er geïntervenieerd wordt omdat men als persoon, of als opvoedingsverantwoordelijke afwijkt.

Door de focus te verleggen naar “engagementen”, ontstaat er een andere inherente boodschap.

De inherente boodschap luidt dan dat er geïntervenieerd wordt omdat eenieder onvoorwaardelijke recht heeft op de solidariteit van de gemeenschap, en dit om de zeer eenvoudige reden dat niemand buiten de inzet van de gemeenschap kan om op een waardige manier te kunnen (samen-)leven.

c. Arrangementen.

De accentverschuiving in de probleemdefiniëring en de focus op engagementen, gaat gepaard met een wijzigend begrip van professionaliteit.

In de geschetste verschuiving verschijnt de professional veel minder als expert in het oplossen van problemen, of het wegwerken en behandelen van problematische kenmerken, maar eerder als aanbieder van arrangementen die mogelijk maken dat die gemeenschappelijke probleemdefiniëringen tot stand komen.

Dit wordt dan verbonden met de vraag welke vormen de persoonlijke, institutionele of maatschappelijke engagementen kunnen aannemen om in concrete alledaagse contexten tot een menswaardig bestaan te komen.

Die arrangementen kunnen zeer verscheiden zijn, en moeten inspelen op diverse situaties en leefomstandigheden.

De vakbekwaamheid van professionals bestaat er in onze praktijken precies in arrangementen te ontwikkelen die dit mogelijk maken. Ze maken mogelijk dat cliënteel en professionals zich begeven in een gedeelde zoektocht naar engagementen en de verwerkelijking daarvan in concrete situaties, met concrete mensen.

Dit maakt van hulpverlening een activiteit die per definitie te maken heeft met diversiteit, en die zowel de professionals als het cliënteel voor de opdracht plaatsen die diversiteit te leren zien en er ook mee te leren omgaan.

Ook de professional moet telkens opnieuw “leren” wat hulpverlening betekent in concrete hulpverleningssituaties. Waar hulpverlening “eindigt” is niet vooraf te bepalen, de toekomst is nu eenmaal niet voorspelbaar.

In dat opzicht is hulpverlening vergelijkbaar met opvoeding. Een wezenlijk aspect van opvoeding is dat het “leren” opvoeden een deel van de opvoeding is dat zich maar kan verwezenlijken in concrete opvoedingssituaties en niet daarbuiten: leren opvoeden is geen kwestie van het juist toepassen van externe definities van “goede” opvoeding. Opvoeding volgt evenmin als hulpverlening een rechtlijnig pad naar een zeker resultaat.

Zelf merken we dat een verscheidenheid aan arrangementen (settings) productief is, waarbij tegelijk wordt ingezet op formele en informele arrangementen.

Een formeel arrangement dat in elk van onze praktijken terugkomt is “De Ronde Tafel”: bijeenkomsten waar alle betrokkenen in mekaars aanwezigheid, vanop een verschillende positie, met mekaar kunnen reflecteren over probleemdefiniëringen, over het voorbije verloop en de verwachtingen t.a.v. de hulpverlening.

In zekere zin zijn de Ronde Tafels de “instelling” van deze manier van hulpverlening, met dien verstande dat deze “instelling” rust op het delen van definities en engagementen.

Onze ervaring is dat deze formele arrangementen niet werkbaar zijn als op zichzelf staande momenten. Ze zijn maar werkbaar voor zover ze kunnen terugplooiën op of putten uit gedeelde ervaringen tussen professionals en cliënteel in verschillende situaties.

De weg naar de Ronde tafels, in de tussenperiodes is even belangrijk als de Ronde Tafels zelf. In die tussenperiodes worden gemeenschappelijke ervaringen opgebouwd tussen begeleiding, jongeren en ouders, die mogelijk maken dat ze tot standpunten en eigen positioneringen komen op die Ronde Tafels.

Belangrijk is dus de onderlinge afhankelijkheid van formele en informele arrangementen.

d. Onrechtstreeks werken

In dat kader wil ik ook wijzen op het belang van arrangementen die onrechtstreekse manieren van werken mogelijk maken.

Met onrechtstreekse manieren van werken bedoel ik manieren van omgaan die niet gebaseerd zijn op het probleem of de problemen van jongeren of gezinnen, en waarbij de mogelijkheden gecreëerd worden om op een niet-cerebrale manier de splitsingen tussen “wij” en “zij” te doorkruisen.

In onze praktijken wordt veel aandacht besteed aan arrangementen die niet instrumenteel gericht zijn op de oplossing van problemen.

Eén van de arrangementen die we hiervoor ontwikkeld hebben is de “projectwerking”, die erop neerkomt dat jongeren met een begeleider één of ander werkstuk (film, montages, dans, theater,...) maakt en hier een publieksvoorstelling aan koppelt. Het publiek bestaat dan uit de mensen die zij uitnodigen, ouders, vrienden, begeleiders, leerkrachten.

Het uitwerken van zo’n project zet begeleiding en jongeren voor een gemeenschappelijke opgave, de publieksvoorstelling is een arrangement waarin een “mix” van diverse personen tot stand komt die ongeleid met mekaar kunnen interageren, zonder geïdentificeerd te moeten worden als probleemdager of probleemoplosser.

e. De tijd.

De verschuivingen in onze perspectieven als hulpverlener gaan gepaard met verschuivingen in ons perspectief op de inzet van de tijd in het hulpverleningsproces.

Onze manier van werken impliceert dat we aanvaarden dat tijd niet gestandaardizeert kan worden: er zijn versnellingen en vertragingen mogelijk, begeleidingen verschillen onderling van duur, de ontwikkeling van engagementen is niet enkel afhankelijk van uitingen van goede wil, maar vraagt ook een besef van wat engagementen belemmert of ondersteunt. Dit soort van besef ontstaat vaak in een achteraf-beweging, omdat het ook ontsnapt aan wilsgestuurde rationalisering.

Ook op dit vlak stoten we op een spanning met de erkenningsvoorwaarden en de ideeën over “goede hulpverlening” die hier inherent aan zijn. “Goede hulpverlening” wordt vandaag gezien als efficiënte en effectieve hulpverlening.

Tijd verschijnt in dit beeld als een lineair gegeven, een meetbaar middel waarin een norm gelegd wordt voor “goede hulpverlening” die erin bestaat de vooraf gedefinieerde hulpverleningsdoelen binnen een voorafbepaalde tijd realiseren.

3. Verband met de instroom in de jeugdhulp.

Ik meen dat onze ervaringen en de reflecties die wij hierover in onze praktijken ontwikkelen, argumenten bevatten om te stellen dat het problematiseren van de instroom in de jeugdhulp gepaard moet gaan met het problematiseren van de uitgangspunten van de jeugdhulp, en van de manieren waarop professionele hulpverlening zich manifesteert: als een stroom van specialisten in een stroom van specialismen, die evenzovele grenzen leggen op de reikwijdte van hun engagementen.

De voorafgaande probleemdefiniëringen die aan de basis liggen van de opsplitsing van jeugdhulp in sectoren, leidt binnen de sectoren zelf tot een steeds verder uitdeinende fragmentering van interventies en interventiegronden, die met mekaar gemeen hebben dat ze persoonskenmerken isoleren als verklaring voor problemen die zich in het samenleven voordoen.

Op die manier wordt hulpverlening niet enkel inflatoir, maar ook vervreemdend: ondersteuning en hulp kunnen maar ingezet worden voor zover cliënteel zich onderwerpt aan die voorafgaande definiëringen. De kans dat er miskenningen van de ervaringswereld van cliënteel in het contact met hulpverleners sluipt is dan ook zeer groot. Dit leidt vaak tot pijnlijke misverstanden. Hulpverleners gaan er te gemakkelijk van uit dat hun decodings van de problemen van cliënteel, gedeelde decodings zouden zijn. Deze misverstanden worden op hun beurt te gemakkelijk gezien als demotivatie van cliënteel, wat dan kan leiden tot desengagement van de hulpverlening of tot verzwaring van interventies.

4. Enkele suggesties.

Uit het voorgaande is wel duidelijk dat wij ons aansluiten bij de stemmen die erop aandringen de zorg en dus ook de jeugdzorg anders te gaan denken, en op andere uitgangspunten te baseren dan vandaag het geval is.

Op basis van onze ervaringen denken wij dat de centrale thema's voor het herdenken van de jeugdzorg de volgende zijn:

- de probleemdefiniëring,
- de aandacht voor engagementen en de inzet van hulpbronnen uit de gemeenschap om die engagementen mogelijk te maken,
- de ontwikkeling van vakmanschap van professionals bij het tot stand brengen van arrangementen, met inbegrip van arrangementen die onrechtstreeks werken mogelijk maken,
- respect voor de tijd, wat impliceert dat de tijd niet zozeer benaderd wordt als een criterium van efficiëntie, maar als een ruimte waarin de reële effecten van hulp en ondersteuning zichtbaar kunnen worden.

Wij zijn er ons van bewust dat onze benadering afwijkt van de hoofdstroming in de benaderingen van hulpverlening en de problematisering ervan.

Dat roept de vraag op naar de verantwoordbaarheid van hulpverleningspraktijken die veranderen van uitgangspunt en van perspectief.

Verantwoordbaarheid is noodzakelijk, zeker gezien de aanzienlijke investeringen die de gemeenschap doet in de jeugdhulp.

Zorgpraktijken die zich ontwikkelen op de uitgangspunten die wij voorstellen, wordt verantwoordbaar in reflecties over de reële effecten van concrete hulp of interventies, eerder dan in het beantwoorden aan een performantie-ideaal, zoals dat vandaag uitgezet wordt via efficiëntie- en effectiviteitsmetingen.

Om de publieke dimensie van een reflectieve verantwoording waar te maken kunnen denkoefeningen over de reële effecten van hulpverlening georganiseerd worden in gemengde groepen van professionals, cliënteel, wetenschappers en beleidsverantwoordelijken.

De reflecties richten zich niet op de idealen van zorg zoals die verankerd zijn in erkenningsvoorwaarden en kwaliteitsnormen, maar op de reële effecten van zorg.

Dit kan de basis vormen om "goede" zorg blijvend te ontwikkelen, in de wetenschap dat elke zorg ook drager is van dubbelzinnigheden onvoorspelbaarheden.

Ik dank u voor uw aandacht.

BIJLAGE 2:

Presentatie van de heer Patrick Blondé

Hoorzitting commissie Jeugdzorg
Vlaams Parlement 26-01-2011

Patrick Blondé
Opvoedingshuis Oostende
CKG Kapoentje vzw

CKG Kapoentje Initio
de repoo Het Verschil
OPVOEDINGSONDERSTEUNING AAN HUIS
de KATROL

Opvoedingshuis.be
Groot worden we allemaal!

Vanuit welke invalshoeken

- ✓ Actief in de jeugdzorg sinds 1980
- ✓ 7 jaar MOF van 16-21 jaar
- ✓ Van 1987 tot 2001 samen met echtgenote gezinsvervangend tehuis BJZ met pionierswerk rond gezinsondersteunend
- ✓ Sinds 2001 samen van BJB naar CKG in Oostende
- ✓ Sinds 2002 pleegouders
- ✓ Sinds 2005 Opvoedingswinkel Oostende voor de komst van het decreet
- ✓ Sinds 2009 concept Opvoedingshuis met partners De Katrol, Het Verschil, Initio, ...

Deze inbreng is een praktijkverhaal vanuit onze organisaties los van sector en koepelstandpunten

Instroom Bijzondere Jeugdzorg

Maatschappelijke vaststelling

- ✓ Grotere betrokkenheid op opvoedingsthema's en behoefte om wat **afwijkt van de norm (?)** een diagnose te geven
- ✓ Daarnaast een zeer tolerante vs. intolerante samenleving

Historische achtergrond i.v.m. toename

1993 meerderjarigheid op 18 jaar

- ✓ Onrealistisch voor die jongeren uit probleemcontexten

1993 minister Demeester

- ✓ Overcapaciteit in de grootschalige residentiële voorzieningen, kleinschaligheid zat maximum bezet
- ✓ In functie van middelen afbouw van residentiële capaciteit, vooral voor jonge kinderen

1996 het Dutroux effect o.a. meer zorg voor slachtoffers

1999 maatschappelijk debat over Jeugdzorg

- ✓ Invoeren subsidiariteitsprincipe was zeer goed bedoeld maar was in vele gevallen gelijk aan het doorlopen van alle werkvormen - residentieel als ultiem antwoord
- ✓ Vele trajecten traumatiserend, zeker voor jonge kinderen

2000 concept Integrale Jeugdhulpverlening als antwoord maar preventie valt uit de boot

- ✓ Vergelijking met het Vernieuwd Secundair Onderwijs in de jaren '70
- ✓ Opkomst van armoedebewegingen

2005-2006 Jeugdzorg in de ban van rechtszaak schuldig verzuim

2007 decreet opvoedingsondersteuning en flankerend onderwijsbeleid

Ondernomen acties vanuit de overheid

- ✓ Vanaf 2002 kabinet Welzijn onder Vervotte en Dirk Broos - zeer goede analyse en opmaak van Globaal Plan in grondig overleg met sectoren. Het plan Perspectief! bouwt hierop verder, doch verdere uitklaring van keuzes en acties drongen zich op, vandaar afspraak in Vlaams regeerakkoord (zie bijlage)
- ✓ Echter veel weerstand in de bestaande structuren en sectoren omdat mechanismen terecht in vraag werden gesteld
- ✓ Tezelfdertijd blijft men met hoe langer hoe minder draagvlak Integrale Jeugdhulp als model naar voor schuiven en stelt men reeds van bij aanvang (2002) dat Integrale Jeugdhulp de wachtlijstproblematiek niet zal oplossen - anno 2010 is deze zelfs nog groter

Vaststellingen? Oplossing?

1ste vaststelling

- Er is een positieve evolutie merkbaar in de Jeugdzorg (flexibilisering, veel nieuwe projecten, methodieken, evidence-based) doch innovatie blijft een probleem omdat dit steeds bovenop het bestaande komt i.p.v. het bestaande deels te vervangen (problematiek projectfinanciering).

2de vaststelling

- Onze maatschappij is alerter geworden i.v.m. kwaliteitsvolle opvoeding en acties in de gezinscontext t.o.v. de jaren '80. Informeren vs. overmediatisering | Wat de normale cyclus is van opvoeden en opgroeien met de gekende hobbels op deze weg worden minder tolerant, zowel door ouders als samenleving aanvaard (perfectie bestaat niet vb. kind aan de kassa – puberstreken – revolteren - ...).

3de vaststelling

- Teveel basiszorg vb. onderwijs voelt zich geroepen of gedwongen om ook Jeugdzorgwerk op zich te nemen waardoor posities en vooral beleving van ouders en kinderen in het gedrang komen:
 - Onderwijs hoofdtak onderwijzen en niet hulpverleners toch beseft *'it takes a whole village to raise a child'*

Vaststellingen? Oplossing?

4de vaststelling

- De maatschappelijke druk op gezinnen en ook op middenklassegezinnen is zeer groot. Nog te veel basiszorgers en hulpverleners vertrekken vanuit hun eigen hedendaagse normen en waarden kader om opvoedingssituaties en gezinscontexten in te schatten.

5de vaststelling

- *Hulpverlening vertrekt vanuit problemen, oproep om vooral te vertrekken vanuit wat goed loopt.*
- *Ouders hebben een opvoedingsverantwoordelijkheid - deze insteek gebruiken door ouders sterk hierop te apeleren i.p.v. te willen overnemen door hulp.*
- *Opvoedingsonbekwaamheid snel durven benoemen i.p.v. aanmodderen (de fameuze carrousel).*
- *Gezinsplanning blijft voor vele hulpverleners een taboeonderwerp.*

Vaststellingen? Oplossing?

6de vaststelling

- ✓ Scharnierfuncties in de Jeugdzorg, o.a. consulenten worden ingevuld door teveel jonge mensen (zonder enige afbreuk aan hun competenties en goede bedoelingen) met gebrek aan maturiteit en levenservaring om met de diversiteit aan gezinscontexten om te gaan.
- ✓ Zeer groot personeelsverloop.

7de vaststelling

- ✓ Het statuut van consulenten staat dikwijls haaks op de verwachtingen van verwijzers en ouders, zeker als het gaat over bereikbaarheid en snelle antwoorden op vragen. Deze stelling mag zeker voor een groot deel van de welzijnswerkers doorgetrokken worden. Periodes van feestdagen en vakantie zijn die periodes waar de druk en crisissen in gezinnen het grootst zijn en waarop het minst hulpverleners aanspreekbaar zijn.

8ste vaststelling

- ✓ Kinderen en jongeren kunnen te weinig meebepalen (regie) wat voor hen een oplossing is vb. pleeggezin, verblijf bij grootouders, ... Veelal door conflicten bij de volwassenen. Daarnaast leidt de doorlooptermijnen en de wachtlijsten in de Jeugdzorg tot hulp die beschikbaar is i.p.v. hulp die echt aangewezen is.

Vaststellingen? Oplossing?

9de vaststelling

- ✓ De welzijnssector stelt zich paradoxaal op: enerzijds verwijt ze de overheid te regelgevend te zijn, anderzijds blijft men ver van het idee om als organisatie en hulpaanbieder op te stellen als sociale ondernemer.

10de vaststelling

- ✓ Vanuit managementprincipes wil men de instroom in de BJB beheersbaar houden. Dit resulteert op vandaag dat veel kinderen en jongeren in belendende sectoren die vooral op lichtere hulp en opvoedingsondersteunend gericht zijn terecht komen. Hierdoor verkeerde perceptie bij ouders over toegankelijkheid en doelstellingen van preventieve opvoedingsondersteuning. Vooral ouders met eigen jeugdzorgverleden haken af waardoor ondersteuning veel te laat in beeld komt en begeleiding zich opdringt.

11de vaststelling

- ✓ We blijven op vlak van Integrale Jeugdhulpverlening het concept van Nederland overnemen, gelukkig is Vlaanderen hier later mee gestart, helaas bewijst Nederland dat het beoogde effect niet behaald wordt.

12de vaststelling

- ✓ Gezien de mij toegewezen tijd beperk ik mij verder

Spanningsveld tussen preventie en curatie

Omwille van aanslepende wachtlijstproblematiek verschuift deze problematiek naar de preventief bedoelde initiatieven. Hierdoor nog grotere onduidelijkheid voor ouders met welke vraag ze waar best direct terecht kunnen. Ter verduidelijking volgend voorbeeld uit de medische sector:

roker: Bronchitis > huisarts - huisarts verwijst naar longarts gezien de ernst - longarts verwijst terug naar huisarts wegens plaatsgebrek - is een kernprobleem nl. bij gebrek aan bijzondere zorg terugverwijzen naar gewone zorg waardoor gewone zorg toeslibt met bijzondere zorg

Concreet

CKG's zijn 15 jaar geleden opgericht met als hoofddoel het voorkomen van ernstige opvoedingsproblemen: er zijn voldoende positieve krachten in het gezin, de ontwikkeling van het kind is nog niet te zwaar gehypothekeerd. Hierbij beschikken ze als unieke sector binnen één werking over mobiel, ambulant, crisis en residentieel aanbod.

Spanningsveld tussen preventie en curatie

Vaststelling

Minimum 300 plaatsen per dag worden ingenomen door zuivere BJB dossiers zowel CBJ als JRB.

Hierdoor:

- Wachtlijsten voor het echte CKG publiek
- Vooral bij armoedegezinnen grote angst om vroegtijdig op het vrijwillig aanbod van het CKG beroep te doen omwille van de perceptie dat ook hier kinderen worden geplaatst = contraproductief i.f.v. bestaan CKG's
- Wegens gebrek aan juiste hulp blijven velen van hen veel te lang in het CKG, zeker residentieel
- Scherp gesteld = kindermishandeling, kind zit in een setting waar hij per jaar 180 andere kinderen ziet toekomen en vertrekken en dit meestal zonder dat zijn context over dezelfde faciliteiten als andere ouders kan beschikken
- Gaat meestal over zeer jonge kinderen die omwille van kind en/of ouder problematiek niet terecht kunnen in een pleeggezin waardoor we eigenlijk hersenbeschadiging toebrengen omdat Engels wetenschappelijk onderzoek duidelijk heeft aangetoond dat -3 jarigen bij gebrek aan een goede hechtingsrelatie 30% minder hersenvolume ontwikkelen

Spanningsveld tussen preventie en curatie

Deze stellingen zijn niet ingegeven vanuit het veel aangehaalde 'hokjesdenken' en zijn niet vanuit sectorbehoud ingegeven, wel vanuit kind en ouderperspectief.

Ondanks de opgerichte afgeronde werkgroep – wat met langdurige residentiële opnames van zeer jonge kinderen blijven we in een padstelling.

Advies aan de minister:

doorschuiven naar de toegangspoort IJH 2014

Na 1965 ging Jeugdbeschermingscomité zorgen voor oplossing.

Na 1980 gingen het Comité Bijzondere Jeugdzorg, en de Bemiddelingscommissie zorgen voor een oplossing.

Sinds 2000 ging IJH (slopen van muren) zorgen voor een oplossing.

Vanaf 2014 zal de toegangspoort het oplossen?

Beleidsvoorstellen ook gebaseerd op wetenschappelijke studies

- ✓ Vanuit Vlaanderen: Prof. Hans Grietens, Prof. Michel Vandenbroeck, Prof. Lieve Vandemeulebroecke, Kind en Gezin, ...
- ✓ Vanuit Nederland: Prof. dr. Jo Hermanns, NIZW (Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn)
- ✓ Vanuit onze organisaties: ongeveer 3000 gezinnen per jaar

Beleidsvoorstellen ook gebaseerd op wetenschappelijke studies

Nood aan dringende duidelijkheid

Voor wie en door wie aanbieden van:

- ▣ Opvoedingsondersteuning
- ▣ Preventieve opvoedingshulp
- ▣ Begeleiding
- ▣ Behandeling

Conclusie: meer structureel inzetten op opvoedingsondersteuning en preventieve opvoedingshulp waardoor enkel nog de multifactorele problematieken binnen het parcours van begeleiding en behandeling terecht komen.

Belangrijkste uitgangspunt hiervoor:

- opvoedingsverantwoordelijkheid bij ouders laten
- gezinnen niet problematiseren maar waarderen
- laagdrempeligheid en beschikbaarheid (present zijn)
- terug naar de kern met meer engagement en minder verzakelijking

Beleidsvoorstellen ook gebaseerd op wetenschappelijke studies

Niet meer middelen maar middelen juist inzetten

- CKG sector niet uitbreiden €16.485.000 structurele besparing per jaar en tegelijkertijd 300 extra plaatsen voor jonge kinderen in de BJZ.
- Middelen voor crisishulpprogramma, CKG's 3x gesubsidieerd voor voorziene basisopdracht.
Reële bezetting in West-Vlaanderen op vandaag is +/- 30%. Hoeveel is dit voor gans Vlaanderen? Contradictie versus wachtlijsten.
- Decreet opvoedingsondersteuning vanuit Vlaanderen 25 coördinatoren, provincies 20 coördinatoren, Kind en Gezin?, lokale overheden?, Daarbovenop EXPOO. Dit voor 14 halftime krachten in de centrumsteden. Winkels moeten kiezen tussen vergaderen of bereikbaar zijn.
- Evaluatie van het decreet is gemaakt. Oproep om decreet te wijzigen i.p.v. structuren in stand te houden en beschikbaarheid voor ouders verder minimaal te houden. Concreet vb. Oostende: afwezig in het coördinatieverhaal, wel 52 uur per week open met een bereik van +/- 500 gezinnen per maand.

Beleidsvoorstellen ook gebaseerd op wetenschappelijke studies

- Innovatie stimuleren i.p.v. te laten overleven. Wie wil innoveren moet te veel tijd investeren in het binnenhalen van projectsubsidies.
- VIPA leidt tot hogere infrastructuurkosten van minimum 40%
- Armoede: belang van dialoog met armen is bewezen, nu hoogste tijd voor acties om armoede te doorbreken.
- Onderzoek naar efficiëntie en effect bij hulpvragers is voor ons zeer belangrijk en nodig vandaar oproep naar een onderzoeksproject van 5 jaar met effectmeting.
- Dringende afbouw van tijdrovende administratieve verplichtingen die vooral responsabilisering van de organisaties in de weg staan en via procedures een vals gevoel van veiligheid geven.
- Ondanks explosieve groei van welzijnswerkers blijft beschikbaarheid en bereikbaarheid een knelpunt.
- Afbouw van batterij aan (gedwongen) overlegtafels: vb. IJH, RTH, Crisis, OO, LOP, LOK, Sociaal Beleid, ... Dringende nood aan afstemming en afbouw.

Beleidsvoorstellen ook gebaseerd op wetenschappelijke studies

- Opnieuw beginnen bij de jongsten:
 - Verdere uitbouw van outreachende opvoedingsondersteuning, rekening houdend met vermijden van overhead vb. centraliseren preventieve gezinsondersteuning Kind en Gezin (consultatie Regioverpleegkundigen, Opvoedingshuis, Opvoedingsondersteuning)
 - Inzetten op brede populatiegerichte preventie met back-up van intensievere preventie (vb. Triple P).
 - Niet elke diagnose behoeft hulp, niet langer nastreven van ideaalbeeld en perfecte opvoeding.
 - Duidelijkheid rond niveaus en uitstroom van het pallet opvoedingsondersteuning t.e.m. behandeling.

Tot slot: 'het praktijkgevoel'

Patrick Blondé

Patrick.blonde@ckgkapoentje.be

